

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Andreja Senica

Naslov diplomske naloge: Učne težave in dejavniki odraščanja v osnovni šoli

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Št. strani: 140

Št. tabel: 3

Št. virov: 57

Št. prilog: 3

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Ključne besede: učne težave, dejavniki odraščanja, pristopi učiteljev, ranljivi mladostniki, odraščanje, najstništvo

Povzetek: Diplomaska naloga v teoretičnem delu prikazuje obdobje odraščanja, dejavnike odraščanja, obdobje najstništva, ranljive mladostnike ter učne težave in soočanje z njimi. V teoretičnem delu tako pogledamo kaj bi lahko bili vzroki za učne težave, kakšne učne težave razlikujemo in kako se soočamo z njimi. V raziskavi, ki sem jo izvedla s šestimi učitelji, sem raziskovala, kakšen pristop uporabljajo učitelji, kateri dejavniki odraščanja imajo po njihovem mnenju vpliv na učni uspeh učenca in kako gledajo na učence z učnimi težavami. Raziskovala sem kaj je po njihovem mnenju vzrok za učne težave učencev in kako se ukvarjajo z učenci z učnimi težavami.

Keywords: learning difficulties, factors of adolescence, teaching styles, vulnerable youths, adolescence, teenage life

Abstract: In the theoretical part of the thesis I described period of adolescence, factors of adolescence, teenage period, vulnerable youths, learning difficulties and coping with learning difficulties. In theoretical part of the thesis I reviewed causes of learning difficulties, what

types of learning difficulties we differentiate and how we cope with them. I conducted a research among six teachers, where I focused on which teaching style the teachers are using, which factors of adolescence are the most influential for learning difficulties in their opinion and how they are perceiving pupils with learning difficulties. I researched what is the main cause of learning difficulties in teachers view and how they are dealing with pupils with learning difficulties.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**UČNE TEŽAVE IN DEJAVNIKI ODRAŠČANJA V
OSNOVNI ŠOLI**

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Andreja Senica

Ljubljana, 2016

*Vsakdo izmed nas je genij.
Toda če boste ribo sodili
po njeni sposobnosti plezanja na drevo,
bo vse življenje živila v prepričanju,
da je neumna.*

Albert Einstein

PREDGOVOR

Učne težave so že dolgo predmet mojega zanimanja. Vse se je začelo, ko se je v 8. razredu osnovne šole pri matematiki poleg mene usedel sošolec z učnimi težavami, zato da bi mu jaz kakšno stvar, ki je ne bi razumel, razložila. O njem sem vseh 8 let imela mnenje, da je pač malo manj pameten in ne razume snovi. A kmalu sem ugotovila, da je pri določenih zadevah pametnejši od mene, odličnjakinje. Imel je problem s površnostjo in branjem navodil, poleg tega pa ga učitelji skozi celo osnovno šolo niso preveč marali. Preko spleta različnih dejavnikov je tako pristal med učenci z učnimi težavami. Njegov primer mi je dal misliti in o učencih z učnimi težavami sem začela razmišljati drugače.

V času študijske prakse sem dve leti nudila učno pomoč. Eno leto sem pomagala deklici, ki je prihajala iz Bosne in je imela težavo z jezikom. To jo je avtomatsko porinilo med učence s slabšim učnim uspehom in v 3. razredu je zaostala. Spet, kot pri sošolcu, sem pri deklici opazila, da je pravzaprav zelo inteligentna. Potrebovala je samo pravi pristop. Naslednje leto sem nudila učno pomoč različnim mladostnikom v mladinskem centru "Cent'r Most". Tudi tu sem srečala učence, ki so snov razumeli, ko sem jim to razložila na drugačen, njim bolj razumljiv način. Vsak učenec je drugačen, vsak si razlaga in zapomni učno snov na svoj način in vsak ima svoj potencial, ki ga lahko razvije. Učne težave pa so simptom, oziroma sporočilo, da se učencu nekaj dogaja.

Učenci z učnimi težavami so v meni vzbudili zanimanje za raziskovanje te teme. Odločila sem se za raziskavo med učitelji: kaj si oni mislijo o učencih z učnimi težavami, kaj mislijo, da so vzroki za nastanek učnih težav in kakšen pristop imajo do njih.

Poleg tega sem pri učiteljih raziskala kakšen način vodenja uporabljajo ter kakšno je njihovo mnenje o vplivu različnih dejavnikov na učni uspeh učenca.

V teoretičnem delu sem predstavila obdobje odraščanja, dejavnike odraščanja, obdobje najstništva, ranljive mladostnike ter učne težave in soočanje z njimi. V empiričnem delu pa sem predstavila rezultate raziskave, ki sem jo izvedla na treh podeželskih šolah na Štajerskem in Dolenjskem.

Na tem mestu bi se rada zahvalila vsem, ki so kakor koli prispevali k nastanku moje diplomske naloge.

Posebna zahvala gre učiteljem, ki so bili pripravljeni sodelovati v moji raziskavi in ravnateljem, ki so mi to omogočili.

Hvala mojemu mentorju doc.dr. Milku Poštraku za vso pomoč in svetovanje pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se svojim staršem, da so mi omogočili študij in vsem bližnjim, ki so me vzpodbujali in stali ob strani.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	5
1 TEORETSKI UVOD.....	10
1.1 ODRAŠČANJE.....	11
1.1.2 Obdobja odraščanja	11
1.1.2 Vzgojni pristopi.....	13
1.2 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA	21
1.2.1 Družina	24
1.2.2 Šola.....	26
1.2.3 Spol.....	30
1.2.4 Vrstniki.....	31
1.2.5 Vrednote	32
1.2.6 Samopodoba	33
1.2.7 Mediji	34
1.3 NAJSTNIŠTVO	35
1.4 RANLJIVI MLADOSTNIKI	37
1.5 UČNE TEŽAVE IN SOOČANJE Z NJIMI.....	40
1.5.1 Splošne in specifične učne težave	40
1.5.2 Tipi učnih težav	41
1.5.3 Dejavniki učnih težav.....	42
1.5.4 Svetovalne službe za pomoč otrokom z učnimi težavami.....	43
1.5.5 Pomoč socialno nesprejetim učencem.....	46
1.5.6 Učenec z učnimi težavami kot soustvarjalec učinkovite pomoči.....	47
1.5.7 Sodelovanje staršev in šole	48
1.5.8 Socialno delo z družino v osnovni šoli.....	51
1.5.9 Vpliv šolskega uspeha na otroka in njegovo življenje	51

2 PROBLEM	54
2.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	55
3 METODOLOGIJA	56
3.1 VRSTA RAZISKAVE	56
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	56
3.3 POPULACIJA IN VZOREC	56
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	57
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	57
4 REZULTATI IN RAZPRAVA	59
5 SKLEPI	72
6 PREDLOGI	73
8 UPORABLJENA LITERATURA	74
9 PRILOGE	79
9.1 INTERVJUJI	79
9.1.1 Intervju z učiteljico 1	79
9.1.2 Intervju z učiteljem 2	82
9.1.3 Intervju z učiteljico 3	86
9.1.4 Intervju z učiteljico 4	91
9.1.5 Intervju z učiteljico 5	95
9.1.6 Intervju z učiteljico 6	98
9.2 UREDITEV IZJAV PO KODAH	101
9.3 UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE	129
10 POVZETEK	139

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stik s starši, kakor ga vidijo otroci (najstniki)	35
Tabela 2: Vedenja za povezanost in nepovezanost z najstniki.....	36
Tabela 3: Svetovalno in posvetovalno delo z učenci na posameznih področjih	43

1 TEORETSKI UVOD

Biti otrok, biti mlad, ni vselej lahko. Tudi mladi imajo svoje probleme, skrbi, ki vplivajo na njihova življenja v mladosti in ki puščajo posledice tudi v kasnejših življenjskih obdobjih. Za razliko od prejšnjih desetletij in prejšnjega stoletja, imajo mladi danes največ problemov prav na tistih življenjskih področjih, ki so pomembna za njihovo socialno promocijo ter odraščanje (šolski pritiski, zaposlitev) in tako so zaskrbljujoči tisti problemi, povezani s samopodobo, socialnimi stiki (osamljenost) in čustvenimi problemi (samodestruktivnost) (Ule, Renner, Mencin idr., 2000).

Čas otroštva in mladosti je čas, ki ga močno zaznamuje šolanje, izobraževanje. V tem času pa se otroci soočajo z mnogimi težavami, ki vplivajo na njihovo življenje in tako tudi na učenje. Dejavniki odraščanja, kot so družina, šola, vrstniki, vrednote, kultura itd., močno zaznamujejo obdobje odraščanja in tako tudi obdobje šolanja. To še posebej velja za obdobje najstništva.

Odraščanje, dejavniki, ki vplivajo na odraščanje in učne težave, ki so v tesni vezi z njimi, so predmet naše obravnave. Menimo, da gre za izjemno občutljivo problematiko, ki sicer ni nekaj novega, a je vsekakor vselej, in lahko bi rekli vse bolj, aktualna. Današnja družba in način življenja ima, tako kot vsako obdobje, svoje značilnosti, ki vplivajo na odraščanje otrok ter posledično na njihovo družbeno življenje ter učenje. V zvezi s tem se pri otrocih lahko pojavijo učne težave, ki predstavljajo težavo ne samo za otroka, ampak tudi za njegove starše in učitelje. Gre za precej kompleksno tematiko in problematiko. Z reševanjem takšnih problemov prispevamo k izboljšanju kakovosti življenja družin in prihodnosti mladih ter s tem na celotno družbo.

Naloga predstavlja odraščanje, obdobja odraščanja, proces socializacije, ki se posebej izrazito odvija ravno v obdobju najstništva, vzgojne pristope, avtoriteto v vzgoji, asertivnost in samopodobo, ki so z odraščanjem neločljivo povezani elementi oz. pojmi. Slednji pomagajo razložiti obdobje odraščanja, kaj se v tem obdobju dogaja ter kako ti dogodki vplivajo na otrokovo oz. mladostnikovo dožemanje šole ter učenje.

Predstavljeni so tudi ključni dejavniki odraščanja, ki zaznamujejo otroka v času odraščanja, kakor tudi za obdobje odraslosti ter obdobje najstništva in ranljivost mladih v tem obdobju. Gre za družino, šolo, spol, vrstnike in vrednote. Vse navedeno vpliva na otroka, oz. mladostnika, njegov vsakdanjik, njegov odnos do šole ter se odraža v šolskem uspehu oz. neuspehu. Odraščanje je močno povezano s tem, kako uspešen bo otrok oz. mladostnik v šoli. Tako je nemalokrat ravno od odraščanja in njegovih dejavnikov odvisno ali bo nekdo imel z učenjem težave ali bo, ravno nasprotno, pri učenju bolj kot ne uspešen.

Težave z učenjem so pogosto posledica procesa odraščanja in vsega s čimer se posameznik v tem obdobju srečuje. Otroci, mladostniki in najstniki se soočajo z mnogimi težavami in dilemami, ki so odraz današnje družbe. Takšnim otrokom in mladostnikom je potrebno pomagati. Za to je potreben strokovni pristop, ustrezno delo svetovalne službe in sodelovanje staršev in šole. Predstavitev takšne problematike bo predmet te diplomske naloge.

1.1 ODRAŠČANJE

Obdobje odraščanja je pomembno obdobje v življenju vsakega posameznika. V tem času se dogaja marsikaj, kar zaznamuje posameznika, ne samo v obdobju otroštva in mladosti, ampak tudi v obdobju odraslosti. V tem obdobju so pomembni vzgojni pristopi, ki jih je deležen otrok, proces socializacije, avtoriteta oz. avtoritativne osebe s katerimi se srečuje, egostanja, ki jih doživlja, asertivnost in njegova samopodoba, ki se skozi obdobja odraščanja spreminja. Prav tako imajo veliko vlogo dejavniki odraščanja, o katerih bo več povedanega v naslednjem poglavju.

1.1.2 Obdobja odraščanja

Odraščanje zaznamujejo različna obdobja. Pretežni del teh obdobj je povezan oz. zaznamovan s šolo in učenjem. Otrok se tako kaj hitro sooči s svojim vstopom v svet učenja, ki se razlikuje od učenja, katerega je bil vajen doma, v krogu svojih bližnjih. Njegovo odraščanje poteka neločljivo povezano s šolskimi obdobji. V bistvu so šolska obdobja tista, ki so vezana na leta otroka. Cugmas, Drofenik in Schmidt (2007, str. 110-128) predstavljajo obdobja skozi katera gre vsak posameznik kot otrok in mladostnik:

1) Otroštvo

Otroštvo zaznamuje predvsem predšolsko obdobje in prva šolska leta. Od 5. do 8. leta starosti se pri večini otrok pojavijo pomembne socialne in kognitivne spremembe. V tem obdobju otrok vstopi v osnovno šolo. Takrat ima večina otrok zelo pozitivno mnenje o sebi in njihova pričakovanja do samih sebe so nerealno optimistična (Cugmas 1999; Eccles, Midgley in Adler 1984; Wigfi eld 1994; v Cole idr. 2001). Večina otrok v tem obdobju tako zase trdi, da so najboljši. Spremembe se pričnejo v višjih razredih. Takrat otrok vse pogostejše dobiva informacije o svojih sposobnostih, njegove ocene pa temeljijo predvsem na tem, kaj otrok zna. Kriteriji za uspeh postanejo objektivnejši.

2) Mladost (šolsko obdobje)

Kot navajajo Cugmas, Drofenik in Schmidt (2007) ugotovitve (Eccles, Jacobs, Lanza, Osgood, in Wigfi, 2002) poudarjajo, da otroci v višjih razredih in s starostjo prihajajo v položaje, ko je med njimi več konkurence in tako pridejo v stik z več potencialnimi tekmeci. Tako se na primer dogaja, da so otroci v nižjih razredih navdušeni nad športno vzgojo, med tem ko kasneje, v višjih razredih, to navdušenje upada. Do tega pride, ker postanejo športne dejavnosti bolj selektivne, več je tekmovalnosti in le malo otrok ima možnost, da je izbranih, da pridejo v določeno ekipo. Podobno se dogaja tudi otroku, ki je zelo uspešen na kakšnem drugem področju v nižjih razredih, potem pa v višjih razredih popusti zaradi višjih standardov in otrok, ki so enako talentirani kot on. Samopodoba oz. samoocene otrok se v naslednjih letih ponovno spreminjajo. In sicer, kot kažejo raziskave, so se samoocena o lastnem videzu in besednih sposobnostih zvišale med 4. in 5. razredom, znižale pa so se med 5. in 6. razredom. Med tem so bile samoocene o telesnih in matematičnih sposobnostih v tem časovnem obdobju večinoma stabilne.

3) Zgodnja adolescence

V tem obdobju se pojavi drugi sklop vzgojnih, razvojnih in kognitivnih prehodnih obdobji. To je čas prehoda otrok iz osnovne v srednjo šolo, začetka pubertete in pojava sposobnosti formalno operativnega mišljenja. Večina študij večdimenzionalne samopodobe ugotavlja, da

samoocene otrok na več področjih samopodobe upadejo med zgodnjo adolescenco in se znova zvišajo v pozni adolescenci (Harter 1989; v Cole idr. 2001).

Tako vidimo, kako močan vpliv ima šola in dogajanje v njej, torej predvsem učenje, na odraščanje otroka in njegov razvoj. Šola lahko močno zaznamuje in spremeni otroka ter njegovo dojemanje samega sebe in okolice. Pri tem pa imajo izjemno pomembno vlogo vzgojitelji oz. učitelji s katerimi se otrok sreča v šoli. Vzgojni pristopi, ki jih uporabljajo učitelji in katerih so deležni otroci, so pomembnejši kot se morda zdijo. Menimo, da se mnogi učitelji niti ne zavedajo vpliva oz. učinka, ki ga imajo s svojim vedenjem in pristopom na vsakega od otrok.

1.1.2 Vzgojni pristopi

V obdobju odraščanja ima veliko vlogo vzgoja. Tako vzgoja, ki so jo otroci deležni doma, kakor tudi tista, ki so je deležni v šolskem okolju. »Z izrazom vzgoja se označuje načrtna dejavnost staršev in učiteljev, katere namen je vplivati na otroka in mladega človeka, ki se razvija tako, da si pridobiva določeno vedenje, ki in kakršno je potrebno za opravljanje različnih družbenih funkcij in za normalno prilagajanje v družbenih skupinah in družbeni skupnosti. Z vzgojo se na mlade generacije po večini prenašajo standardi običajev, navad in moralni standardi. Vzgoja je prvina kulture in je neposredno povezana s poukom in izobraževanjem« (Bosanac, Mandič in Petkovič, 1977, str. 410 v Keleva, 2008, str. 98).

Pri tem je pomembno kakšni vzgojni pristop se izbere oz. kakšnega vzgojnega stila so deležni otroci. Milica Bergant je vzgojne sloge razdelila na 'represivni vzgojni stil', 'permisivni vzgojni stil' in 'laissez faire ali vse dopuščajoča vzgoja' (Bergant 1971, 1986). Pri tem je represivni kot najbolj omejujoč, permisivni popuščajoč in laissez faire vse dopuščajoč. Pri represivnem vzgojnem stilu prevladuje pretirano strog pristop, brez možnosti dvosmerne komunikacije in s ciljem vzgojiti poslušnega posameznika. Permisivni vzgojni stil naj bi predstavljal zlato sredino, a avtoriteta je tukaj razumljena kot nekaj nezaželenega – tu je problem, ker otroci potrebujejo avtoriteto in meje. Za vse dopuščajočo vzgojo pa je značilno, da je otroku dovoljeno vse, sam določa kaj bo počel in je sam sebi edina avtoriteta.

Avtoriteta otoku, oziroma učencu, omogoča občutek varnosti in zato nanjo ne smemo gledati le kot na nekaj omejujočega. Peček Čuk in Lesar (2009, str. 129-156) ob poimenovanju Milice Bergant opažata vrsto zadreg in predlagata preimenovanje ter pravita, da je vzgojni stil

oz. pristop sistem metod, sredstev in postopkov, s katerimi skušamo vzgojiti posameznika z določenimi lastnostmi ter pri tem razlikujeta naslednje vzgojne stile:

- Represivni ali avtorski oz. avtoritarni vzgojni stil

Tak stil je značilen za družinsko vzgojo in za vse druge vzgojne koncepte, ki temeljijo na predpostavki, da je osnovna naloga vzgoje na otroka prenesti moralna pravila, norme, vrednote in načine vedenja, ki so uveljavljeni v družbi. Tako bo otrok postal, ko bo sprejel pravila družbe, njen uporaben »člen«. Vzgojitelji, ki zagovarjajo takšno vzgojo, so prepričani, da je s postavljenimi pravili vedenja in nepopustljivosti pri uresničevanju le teh ter s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči želeno vedenje, za katerega postavlja merila vzgojitelj. Komunikacija med vzgojitelji in vzgajanci je večinoma enosmerna.

- Permisivni ali laissez-faire oz. do(po)puščajoči vzgojni stil

Zagovorniki tega stila menijo, da pri vzgoji za katero odrasli mislijo, da je pravilna, pri kateri otroku ne dajo možnosti, da se razvije kot bi se lahko, zavirajo oz. zatirajo in omejujejo otrokove potencialne in interese. Namesto, da se otroku daje gora informacij, bi se bilo potrebno osredotočiti na to, česa je otrok sposoben in kaj ga zanima. Ni pomembno kaj odrasli mislijo, da je za otroka pomembno, ampak je potrebno izhajati iz tega kaj je v otroku, kaj so njegovi potenciali. Gre za najmanj vsiljiv vzgojni stil, saj ne omejuje otrokovega razvoja in s prepričanjem, da je sam sposoben spreminjati svoje vedenje. Otroku je dopuščena velika mera svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji.

- Interakcijski ali demokratični oz. avtoritativni vzgojni stil

Gre za demokratični način oz. stil vzgoje. V pedagogiki se uveljavlja predvsem v zadnjih desetletjih, čeprav je mogoče temelje zaslediti že skozi zgodovino (npr. pri Kantu¹). V sodobnosti se je tak stil razvil kot poskus preseganja slabosti prej opisanih stilov, vendar ga ne gre jemati kot njuno zlato sredino. Gre namreč za stil, ki izhaja iz drugačnega razumevanja otroke narave ter zakonitosti otrokovega razvoja, prav tako pa tudi avtoritete in vseh ostalih elementov, ki ga določajo.

V nadaljevanju diplomske naloge in v celotnem raziskovalnem delu diplomske naloge bom sama uporabila poimenovanje po Postraku (2015), ki je mnenja, da »lahko vsak način vodenja

¹ Nemški filozof Immanuel Kant (1724-1804).

opredelimo in od drugih razločimo na način, da ugotovimo, kako so v vsakem posameznem načinu vodenja opredeljene naslednje sestavine odnosa: vprašanje komunikacije, opredelitev vlog udeleženih, vrsta avtoritete, vprašanje odgovornosti in oblika ukrepa. Lahko bi dodali še tudi vprašanje ciljev našega delovanja» (Poštrak, 2015). Tako predlaga naslednje poimenovanje:

- Ukazovalni pristop

Komunikacija je pretežno enosmerna, z navodili, ukazi, brez pogovora ali dogovarjanja. Strokovnjak se opredeljuje kot ekspert, mladostnik pa se lahko počuti kot neprostovoljen uporabnik. Vloge so vsiljene, avtoriteta je avtoritarna, oprta na položaj, na argument moči. Odgovoren je izključno strokovnjak, saj je mladostnik porinjen v pasiven položaj, ker strokovnjak z njim ni vzpostavil konteksta skupnega iskanja rešitev in mladostnik ni v položaju, da bi lahko odločal. Takšen odnos ne omogoča vzpostavitve in razvoja samo omejitvene avtoritete. Cilji so mladostniku vsiljeni, prav tako so ukrepi nedogovorjeni in vsiljeni. Imajo obliko kazni in pohval, palice in korenčka. Če je v ospredju ukrepov pohvala, ta v ukazovalnem pristopu postane orodje manipulacije. Mladostnik je še vedno v pasivnem položaju, brez možnosti so-odločanja o svojem življenju, le palico je nadomestil korenček.

- Vse dopuščajoči pristop

Komunikacija ni več enosmerna, ukazovalna, udeleženci v odnosu se pogovarjajo, vendar ne o skupnem početju. Ni dogovora o delovnem odnosu. Vloge so nedogovorjene, nejasne ali pa so strokovnjaki in mladostniki opredeljeni kot nekakšni 'prijatelji'. Avtoriteta je prikrita in odsotna. Posledično tudi ukrepi ne morejo biti jasno opredeljeni, še manj dogovorjeni. Mladostnik ne more razviti lastne, samo omejitvene odgovornosti in ne dobi jasnih navodil kaj se bo zgodilo, če se ne bo držal pravil.

- Dogovorni pristop

»Z mladostnikom vzpostavljamo ustrezno komunikacijo z jezikom sprejemanja in opogumljanja. Pogovor je spoštljiv, v pogovoru skupaj z mladostnikom raziskujemo možnosti za spreminjanje bolečih in ogrožajočih razsežnosti njegovega življenjskega sveta. Izhajamo iz jasno opredeljene vloge odgovornega odraslega, spoštljivega in odgovornega zaveznika. Poznamo in razumemo razvojne potrebe mladostnika. Kar pa ne pomeni, da razumemo njegov svet. O pomenih in razlagah svojega sveta nam pripoveduje mladostnik kot ekspert iz

izkušnje. Na tej vednosti in znanjih za delo z mladimi zgradimo in utemeljimo svojo avtoriteto kot kompetentni strokovnjaki. Upoštevamo življenjski svet mladostnika in skupaj z njim, na način, ki ga so-ustvarjamo, gradimo njegovo sposobnost odgovornosti zase in za svoje življenje; torej na podlagi samoomejitvene avtoritete. Ukrepe, ki jih razumemo kot prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja in nošenje posledic, oblikujemo in dorečemo skupaj z mladostniki. Pri tem vzpostavljamo kontekst, v katerem tudi mladostniki dojemajo ukrepe kot prevzemanje odgovornosti in s tem posledic za lastna dejanja. Ob tem izhajamo in se opiramo na razvita doktrinarna načela sodobnega socialnega dela. Vsa ta načela moramo kajpak dobro razumeti in jih celovito udejanjati» (Poštrak, 2015).

Avtoriteta v vzgoji

V procesu socializacije in vzgoje ima veliko vlogo tudi avtoriteta. Avtoriteta (Kroflič, 1997, str. 14): je moč, ki nekemu dejavniku omogoča vpliv na druge, predvsem brez uporabe očitne prisile; je nek neenakovreden odnos v katerem nadrejeni pol določa vsebino odnosa in teži k temu, da bi podrejeni pol za vsebinska določila internaliziral in jih bolj ali manj zavestno (svobodno) sprejel za svoja. V našem primeru oz. pri obravnavi naše problematike je nadrejeni pol starš ali učitelj, podrejeni pa otrok.

Kuhar in Reiter (2013, str. 136) poudarjata težavnost oz. kompleksnost pojma »starševske avtoritete«, ki po njunih besedah po večini ostaja neopredeljen, saj obstaja primanjkljaj jasne in celovite teoretične in empirične konceptualizacije tega pojma, pa tudi pomanjkanje doslednosti pri njegovi uporabi.

Kroflič (1997, str. 16) poudarja pomembnost neločljive povezanosti avtoritete in vzgoje. Avtor (1997, str. 130) navaja: vzgoja kot proces posameznikovega (načrtnega) razvoja v smeri oblikovanja njegove osebnosti in osvobajanja od spon fizične in psihične odvisnosti je odločilno povezana z avtoriteto. Kroflič (1997, str. 130) povzema po Autor (1989, str. 346): »Vzgoja je, četudi še tako svobodna, vedno agogična (agogos – vodnik) in paradigmatična (paradeigma – zgled, vzor), tj. človeka k smotru vodeča...« Torej vzgoja je neločljivo povezana z avtoriteto. Avtoriteta je torej del, lahko bi rekli nek element vzgoje. Ker je, kot smo ugotovili, od vzgoje odvisno kako bo otrok sprejel šolo in učenje, je tako to odvisno tudi od avtoritete s katero se sreča v šoli.

Kroflič (1997, str. 15) glede učiteljeve avtoritete povzema hipotezo Durkheima, ki pravi: »učiteljeva avtoriteta izhaja iz njegove notranje vere v svoje poslanstvo, ki mu je kakor svečeniku dodeljena ne po bogu, temveč po državi. Vzgojiteljeva »vera vase« pa naj bi krepila gojenčevo vero v učitelja, in na tej veri gojenca se lahko snuje »prostovoljna poslušnost.« Torej, če izhajamo in sklepamo iz navedenega, je učiteljeva avtoriteta dodeljena po državi, starševska pa je dodeljena po biološki poti.

Ule, Renner, Mencin idr. (2000, str. 135) povzemajo po Marshall (1996), da učiteljeva avtoriteta ni enoznačna in je vselej vpeta v različne oblike vrednosti in praks, ki lahko vključujejo različne ideje in pričakovanja o naravi izobraževanja in določajo kriterije normalnega in motečega vedenja. Kljub temu pa otroci posedujejo določeno moč v odnosu do učiteljev in to moč še utrjujejo učiteljeve odgovornosti v zvezi z otrokom (Ule, Renner, Mencin idr., 2000, str. 136).

Tako vidimo, da je učitelj s svojo avtoriteto nekako »vpet« v življenje, vzgojo, proces socializacije in odraščanja posameznega otroka. Od tega pa je odvisno kako bo otrok dojemal šolo in kako učenje.

Asertivnost

Proces odraščanja in socializacije zaznamuje tudi t.i. asertivnost. Kot prvo pojasnimo kaj ta pojem sploh pomeni. Leskovšek, Petrovič Erlah, Škerjanc idr. (2005, str. 67-73) asertivnost opredeljujejo kot interpersonalno oz. interakcijsko zmožnost zavedanja in uveljavljanja osebnih interesov ali kot učinkovito izmenjavo misli in občutkov v socialnih situacijah na način, ki upošteva in dopušča mnenje in čustvovanje drugih. Avtorji za njo navajajo naslednje značilnosti:

- je osebnostno-vedenjska značilnost, ki jo lahko pridobimo, jo okrepimo ali pa izgubimo;
- je osebnostna značilnost, ki omogoča doživljanje sebe kot osebe, sposobne obvladovati svoje življenje in obremenitve, ter reševati probleme;

- omogoča posamezniku krepitev občutka lastne vrednosti in samozaupanje ter poveča zmožnost za izkoriščanje obstoječih socialnih mrež oz. socialne podpore;
- asertivni posamezniki si lahko v interakcijah z drugimi krepijo samozaupanje in zadovoljstvo, medtem ko neasertivni nasprotno, doživljajo pomanjkanje zaupanja v lastne misli, občutke, prepričanja in mnenja, zaradi česar se v situacijah, ki jih občutijo kot neprijtne ne izpostavljajo;
- asertivnost sama po sebi še ni rešitev in tako se je bistveno predvsem odločiti, da želimo asertivnost pridobiti in jo uporabljati;
- asertivnost se pridobi s spremembo življenjskih stališč in vrednot, torej z refleksijo lastnih razmer, v katerih živijo, in z drugačnim pogledom na prihodnost.

Černelič Bizjak (2009, str. 31) pravi, da ljudje pogosto napačno razumejo asertivno vedenje: tiste, ki se vedejo asertivno, zaznavajo kot agresivne; tisti, ki se vedejo agresivno, pa sebe dojemajo kot asertivne. Avtorica dodaja, da obstaja toliko dvoumnosti, povezanih s konceptom asertivnosti, zato, ker teoretiki in strokovnjaki navajajo različne definicije asertivnega vedenja in koncept asertivnost tako kljub pogosti rabi še ni jasno in enoznačno definiran.

Asertivnost je (Hribar, 2001, str. 73):

- sposobnost, da pokažeš svoje mišljenje in občutke, pozitivne in negativne, na neposreden, odkrit način;
- sposobnost, da se postaviš za svoje pravice, s tem, da spoštuje pravice drugih;
- sposobnost prevzeti odgovornost zase in za svoje ravnanje, ne da bi obsojali druge;
- sposobnost, da najdeš kompromis, ko pride do konflikta.

Vidimo, da gre za osebno značilnost, ki se spreminja in ki jo lahko postopoma tudi pridobimo. Menimo, da je takšna značilnost vezana na osebnostno rast. Ni je mogoče pridobiti čez noč, sploh ne, če govorimo o otrocih in mladostnikih, ki svojo osebnost šele razvijajo.

Najpogosteje se asertivnost povezuje z ekstravertiranostjo, za katero velja, da je za posameznike, ki so ekstravertirani značilno, da so družabni, ekspresivni, energični, dominantni in asertivni, medtem ko so introvertirani posamezniki tihi, zavrti, submisivni (Černelič Bizjak, 2009, str. 32).

Na to, ali je neka oseba asertivna, vpliva tudi njeno soočanje z vrstniki, šolo, učitelji kot avtoriteto pri vzgoji in tudi na to, kako uspešni bodo v šoli, pri učenju. Pri posameznikih, ki imajo težave s svojo asertivnostjo je situacijo mogoče izboljšati s t.i. asertivnimi treningi. Tako se lahko izboljšajo tudi učne težave, ki so lahko posledica nizke asertivnosti oz. neasertivnosti.

Asertivni trening

Asertivni trening je trening samopotrditve. Takšen trening je terapevtska metoda, ki se med drugim uporablja za ljudi z učnimi težavami (Hribar, 2001, str. 73). In kaj je ta trening oz. metoda? Hribarjeva (2001, str. 72-74) pravi, da se v tej obliki terapije od posameznika pričakuje, da se uči odprtega izražanja svojih misli in občutkov, tako z mimiko obraza, kot tudi besedno in uporablja pri tem besedo jaz. Cilji so (Hribar, 2001, str. 74):

- da povečajo lastno zavedanje,
- da se naučijo strategij za spremembo vedenja,
- razvijejo učinkovite komunikacijske veščine,
- povečajo samospoštovanje,
- vzpodbujajo izražanje občutkov,
- obvladujejo stresne situacije,
- gradijo samozaupanje in
- prevzemajo odgovornost za svoje življenje.

Za pridobitev asertivnosti morajo ljudje pridobiti moč in vedeti kako jo pridobiti. Krepitev moči lahko razumemo kot proces, usmerjen v podporo ljudem, da pridobijo nadzor in vpliv nad svojim življenjem in trening asertivnosti ponuja metodo in obliko dela za doseg tega na več načinov (Leskovšek, Petrovič Erlah, Škerjanc idr., 2005, str. 70-73):

1. Za doseg zmanjšanja učinka osebne izkušnje nemoči posameznika, je pomembno raziskovati biografije, doživljanje in razumevanje osebnih izkušenj. Trening asertivnosti v ta namen ponuja prostor za odkrivanje vedenja in načinov odzivanja ali doživljanja v preteklih situacijah in za izmenjavo izkušenj, ki omogočajo razumevanje

in soočanje z vzvodi nemoči. Pri tem trening asertivnosti ponudi vsakemu posamezniku možnosti za raziskovanje virov moči in pot za odkrivanje samega sebe – kdo sem, kaj resnično želim – neodvisno od pričakovanj in zahtev drugih.

2. Ponudi se prostor za učenje in iskanje možnosti, kako pridobiti vpliv in nadzor nad lastnim življenjem, kako povečati občutek sposobnosti in razvijati zavest o lastnih kapacitetah. Pomembno je vedeti, da se je asertivnega vedenja mogoče naučiti, čeprav v življenju ni bilo veliko priložnosti, kjer bi se lahko postavili zase in dokazovali svoje zmoglosti. Gre za obliko socialnega učenja, ki temelji na interpretaciji udeležencev, učenju novih spretnosti in veščin ter na preizkušanju le teh v konkretnih življenjskih situacijah. Tako lahko posameznik spremeni način vedenja, s katerim ni zadovoljen. Na tak način se doseže vedenje, ki omogoča, da se zmoremo postaviti zase, določiti svoje meje in samozavestno slediti svojim željam. V ta namen se v okviru takšnega treninga izvajajo vaje preko katerih se posameznik uči različnih oblik asertivnega vedenja (npr. reči ne, sprejeti in dajati komplimente, odzvati se na kritiko, ponižanje, podati konstruktivno kritiko, načrtovati spremembe ipd).
3. Trening asertivnosti je zelo primeren za izvajalce osebne pomoči, saj gre za spretnost, ki jo potrebujemo, ko želimo zmanjševati posledice občutkov nemoči ali šibke samozavesti. Asertivnost pri izvajanju osebne pomoči pomeni, da spoštujemo sebe in druge. Na tak način asertivnost omogoča, da se spodbudijo tudi drugi uporabniki k učenju asertivnega obnašanja. Ti pridobijo samozavest, se naučijo postaviti zase in pridobijo občutke lastne vrednosti, ki so jih morda zaradi preteklih izkušenj izgubili. Na tak način lahko socialni delavci v različnih službah odločilno vplivajo na to, da ima posameznik boljše možnosti lastnega razvoja in uveljavljanja svojih pravic.

Hribar (2001, str. 78) navaja ugotovitve, da je asertivni trening pozitivno vplival na motivacijo za šolo in učenje. Torej izhajajoč iz navedenega lahko sklenemo, da imajo tisti otroci oz. mladostniki, ki imajo težave z asertivnostjo, tudi težave oz. učenjem oz. da je učni uspeh odvisen od tega kakšno asertivnost ima posamezni otrok, mladostnik. Iz napisanega pa lahko sklenemo tudi, da je asertivnost precej povezana tudi s samopodobo, ki jo ima otrok oz. mladostnik. Tudi ta ima svojevrsten vpliv na učenje.

1.2 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA

Kadar govorimo o odraščanju ne moremo mimo socializacije. Gre za proces, ki je neločljivo povezan s procesom odraščanja. Socializacijo lahko opredelimo kot proces socialnega učenja, ki se začne že zelo zgodaj, to je tedaj, ko prevzemamo prve značilnosti socialnega vedenja in je hkrati stalen (permanenten, kontinuiran) proces socialnega učenja: v življenju ves čas prihajamo v situacije, ko moramo pridobivati nove socialne izkušnje (Rus, 2000 v Likič Guček, 2004, str. 2). Socializacija je torej proces, ki poteka od zgodnjega otroštva pa, lahko rečemo, do konca življenja. Gre za precej dinamičen proces. Židan (1993, str. 555) navaja, da je sleherna socializacija vedno izrazito kompleksen pojav, na katerega delujejo številni vplivi in je hkrati tudi pojav, ki sam izrazito vpliva na številne dejavnike, na posameznika kot del družbe itd.

Šola je tista, ki ima velik pomen in vpliv na socializacijo posameznika. Tam se vsakdo sreča s svojimi vrstniki in učitelji, ki so nekakšna avtoriteta in imajo za otroka velik pomen. Tako v otroku poteka tudi proces socialnega učenja.

Židan (1993, str. 555) povzema Greensteinov model, s katerim se mora raziskovanje socializacije osredotočati na temeljna vprašanja, ki si je mogoče (nujno) zastavljati kot:

- Kdo se v socializacijskem procesu uči?
- Kaj se v socializacijskem procesu uči?
- Od koga se v socializacijskem procesu uči?
- Pod kakšnimi pogoji se v socializacijskem procesu uči?
- Kakšni so učinki takšnega učenja?

Takšen Greensteinov model vključuje spekter dejavnikov, ki nastopajo v slehernem socializacijskem procesu. V takšnem procesu imajo ključno vlogo: učeči se subjekt, posrednik vsebine, pogoji učenja in učinki učenja. Takšen model je po besedah avtorja zasnovan na širokem razumevanju socializacijskega procesa, katerega vsebine si lahko posameznik pridobiva z zelo različnimi oblikami učenja in načini njihovega didaktičnega prenosa.

Socializacija posameznika poteka skozi njegov razvoj. Prange in Javornik (2011, str. 110) povzemata naslednje ugotovitve:

- Razvoj v odraščajočo osebnost, ki se zaveda same sebe, poteka v posamezniku samem. To pomeni, da gre za proces učenja.
- Na proces učenja ni mogoče vplivati po mehanskih vzročno-posledičnih zakonih.
- Učenje tudi ni nekaj nedosegljivega. Če bi bil nekaj nedosegljivega, vzgoja ne bi bila mogoča.
- Pedagoška vzročnost predpostavlja, da je naš vpliv mogoč. To je mogoče tako, da je rezultat odvisen od individualnih posebnosti učenja.
- Vzgoja je poskus kombiniranja obojega: dejavnosti vzgajanja in odgovorov učenja. Kot taka obravnava pedagoško razliko med vzgajanjem in učenjem.

Eno izhodiščnih socializacijskih teorij je postavil Emile Durkheim (1981). Bil je eden od utemeljiteljev sociologije, priznan pedagog, avtor sicer bolj ali manj neuspešnih pedagoških reform v Franciji, predvsem pa avtor še vedno citirane socializacijske teorije, ki jo povzemajo tako sociologi kot (mogoče še bolj) pedagogi (Poštrak, Kaj posebnega...). Bil je prvi, ki je razložil socializacijo. Durkheim (1981, str. 42) definira vzgojo kot »sistematično socializacijo mlade generacije«, in v skladu s tem poudari tudi, da je cilj vzgoje oblikovati, zgraditi družbeno bitje. Iz njegove razprave je naloga vzgoje pravkar rojenemu egoističnemu in asocialnemu bitju dodati drugo bitje, ki je sposobno moralnega in družbenega življenja. S pomočjo vzgoje se prenašajo zelo celostne, raznolike sposobnosti, ki jih zahteva družbeno življenje. Iz tega je razvidno kakšno moč Durkheim pripisuje vzgoji.

Vzgoja, ki je del socializacije, se, kot smo že ugotovili, ne odvija samo doma, ampak tudi v šoli. Durkheim posebej izpostavi vidik družinskega (primarnega) in družbenega (sekundarnega). Primarna socializacija se ne konča ob nastopu sekundarne socializacije, ampak se na nek način oddaljuje. Sekundarna socializacija primarno nadomesti, z njo sobiva ali pa jo zaduši, odvisno od tega kako skladna so prepričanja v družini z nekimi državnimi prepričanji. Primarna socializacija se torej odvija v družini, sekundarna pa v družbi (v našem primeru v šoli). Vzgojne pristope, ki smo jih predstavili, tako lahko povežemo s socializacijo. Od vzgojnih pristopov, ki jih učitelji uberejo je odvisno kakšna bo socializacija. Pri tem pa je zelo pomembno ne samo kak vzgojni pristop izbere posamezni učitelj, ampak tudi kakšno avtoriteto učitelj predstavlja v procesu vzgoje.

Mead (1934) se je za razliko od Durkheima bolj ukvarjal z vidikom samozavedanja. Otrok samega sebe še ne reflektira, ko pa se začne, je najprej objekt vzgoje, potem pa postaja subjekt vzgoje. Iz tega izhaja vpliv dednosti, okolja in samozavedanja. Človeka pojmuje kot biološki organizem, kot potencial, ki je izvorno naravnan v druženje z drugimi in ne nazadnje subjekt sebe definira skozi podobo, ki jo imajo drugi o njem (predvsem njegovi bližnji oz. njemu pomembni). »Družbeni jaz« je tako opredelil kot tisti segment osebnosti, v katerega dani subjekt vsrkava, ponotranji vse tisto, česar je – skozi procese socializacije – deležen s strani drugih, torej tisto, čemur rečemo navade, šege običaji, pravila, tudi morala, strategije ravnanja ali strategije preživetja. Mead loči dve fazi socializacije: Play ali igra in game ali organizirana igra. Prva faza je faza pred vznikom osebnega jaza, druga, organizirana igra, po njem, ko otrok že reflektira svoje početje.

Spoznali smo socializacijo – proces, v katerem poteka naše družbeno oblikovanje. Zdaj, ko poznamo pomen socializacije v obdobju odraščanja, si moramo ogledati pomen dejavnikov socializacije, oziroma dejavnikov odraščanja. To so dejavniki, ki nas oblikujejo v družbene posameznike. Mednje sodijo predvsem družina, šola, spol, vrstniki in vrednote. Pod vplivom teh se gradi oz. razvija otrokova samopodoba. Ule (2002, str. 227) pravi, da dajejo družina, šola in vrstniki mladim predvsem psihosocialno "opremo" za soočenje z individualnimi možnostmi in tveganji, ne pa za širšo in bolj zahtevno kritično refleksijo razmer. Postrak (2011, str. 2002) pa navaja, da različni strokovnjaki govorijo o dejavnikih prestopniškega vedenja², dejavnikih tveganja³ ali o varovalnih dejavnikih⁴, skratka, o dejavnikih, ki tako ali drugače, ogrožajoče ali varovalno učinkujejo v življenjskem svetu odraščajočega mladostnika. Postrak pri tem dodaja, da se po navadi opredelitve dejavnikov zgoščajo okoli naslednjih petih vidikov: spol, družina, šola, vrstniki, vrednote. Ti dejavniki torej vplivajo na odraščanje otroka, mladostnika ter na njegovo doživljanje šole oz. učenja, ki je neločljivo povezano s tem obdobjem.

Gre za dejavnike, ki močno zaznamujejo otrokovo oz. mladostnikovo življenje v času odraščanja. Ti so mu lahko v oporo, lahko pa tudi breme. Vse to pa se močno odraža na

² Ule, 2000, 143.

³ Wood, Hine, 2009, 7.

⁴ Čačinovič Vogrinčič, 2008, 36; Magajna idr., 2008, 36.

njegovem uspehu v šoli. Učni uspeh oz. neuspeh je posledica teh dejavnikov. Tako je za razumevanje učnih težav potrebno razumeti, kako dejavniki odraščanja zaznamujejo otrokovo oz. mladostnikovo obdobje odraščanja. Učne težave so precej bolj kompleksen problem, ki izhajajo iz dogajanja doma oz. iz dogajanja v družini, iz odnosov s starši, iz odnosov z vrstniki, iz vrednot okolja v katerem živijo ter tudi iz spola. Od teh dejavnikov je odvisno kako se nekdo vede in kakšen bo njegov uspeh v šoli. V nadaljevanju tako predstavljamo družino, šolo, spol, vrstnike, vrednote, samopodobo ter medije kot dejavnike odraščanja, ki zaznamujejo to obdobje in vplivajo na odnos do šole oz. učenja.

1.2.1 Družina

Splošno znano je, da je družina pomemben dejavnik razvoja otrok in tako velja, da je razvoj otroka težko, skoraj nemogoče oddvojiti od razvoja družine (Koller-Trbović in Žižak, 2007, str. 147-148). Družina je tista v kateri se začne vzgoja otroka in tako bi lahko rekli, da je družina tudi okolje v katerem se za otroka začne proces socializacije.

Da razumemo delovanje družine, se moramo zavedati tudi vplivov nekaterih neodvisnih spremenljivk, ki so zelo pomembne za funkcioniranje družine, predvsem naslednje (Poljšak-Skraban, 2003, str. 127):

- življenjski cikel, v katerem je trenutno družina,
- socialno-ekonomski položaj družine,
- izobrazbo, etnično pripadnost, sestavo družine,
- razlike v spolu,
- versko pripadnost,
- stopnjo funkcioniranja staršev in
- prevladujoči stil vzgajanja ter stopnjo funkcioniranja družine.

Menimo, da je od vseh naštetih dejavnikov oz. spremenljivk odvisno kako družina funkcionira in kakšna je vzgoja otroka v njej. Posledično pa je od njih odvisno tudi odraščanje otroka in kakšna bo njegova socializacija, pa tudi kak odnos bo razvil do učenja.

Antončič (1994, str. 91) poudarja, da otrok dobi prve napotke o ravnanju s svojim telesom že v družini in oblikovanje odnosa do telesa je sestavni del celotnega otrokovega razvoja. Ta odnos je po besedah avtorice povezan z različnimi vrednotami, ki jih razvijajo v družini - z odnosom do hrane, sprostitve, dela in reda, medsebojnega izražanja čustev do sebe, narave in drugih. Tako se otrok uči komunikacije, ki je osnova vzgoje. Vse to, kar tvori tak odnos, vpliva na razvoj samopodobe. Samopodoba pa prav tako vpliva na to, kako bo posameznik uspešen oz. neuspešen pri učenju.

Odnosi v družini so zelo pomembni. Tako mati, kakor oče, prispevata svoj del k vzgoji. »V sodobnih družinah ugotavljamo, da otrok dobiva različne vzgojne spodbude od staršev, ki so odsev njunih vlog. Mati s svojim lastnim zgledom bolj spodbuja uporabo telesa za izražanje občutij in doživljanja, oče pa daje zgled in nagraduje usmerjanje telesnih dejavnosti v ustvarjalnost. Poleg odnosa do telesa pa družina posreduje tudi merila in norme kulture, katerih del je.« (Antončič, 1994, str. 91). Tako vidimo, da imajo razlike v spolu med starši določen vpliv na vzgojo in odraščanje otroka.

Poleg staršev imajo pomembno vlogo v družini tudi sorojenci, torej bratje in sestre. Kavčič (2006, str. 89) pravi, da za otroka specifične izkušnje v družinskem okolju vključujejo tudi razlikovalno odzivanje staršev do njihovih otrok. Gre za vedenje staršev do enega otroka v primerjavi z njihovim vedenjem do otrokovega sorojenca. Avtorica poudarja, da se tovrstno vedenje staršev povezuje z nekaterimi značilnostmi razvoja njihovih otrok, recimo z njihovim socialnim prilagajanjem in značilnostmi odnosov med sorojenci, pri čemer pa so te povezave večinoma nizke in posredne. Takšna razlikovalna odzivanja pa ne pomenijo nujno negativnega procesa v družini. Namreč, razlikovanje je lahko posledica občutljivosti staršev na razlike v značilnostih njihovih otrok. Avtorica poudarja še dvoje in sicer:

- Takšno razlikovalno odzivanje staršev je praviloma neugodno za otrokov razvoj le v primeru, da je le to izjemno izrazito in dosledno glede na člane družinskega sistema. Velja pa tudi, da se velikost razlikovalnega odzivanja ter njegovi korelati razlikujejo tudi glede na značilnosti obeh otrok (npr. spol, osebnostne značilnosti) in družinski kontekst.
- Za razvoj otrok, vsaj v obdobjih srednjega otroštva in mladostništva, je bolj kot velikost razlikovalnega odzivanja staršev pomembno, ali otrok takšno vedenje starša zaznava kot pravično ali kot nepravično.

Lahko bi rekli, da je za otroka zelo pomembno kako zazna in dojema odziv staršev. Tudi če se to razlikuje od odziva, ki so ga deležni sorojenci, je ključno, da to zazna kot pošteno oz. pravično. Na vzgojo otroka ima svoj vpliv tudi socialno-ekonomski položaj družine. O tem več v nadaljevanju.

Milivojević Krajncič in Pšunder (2008, str. 46) poudarjata, da morata tako družina kot šola odraščajočemu otroku omogočiti spoznanje in razumevanje, saj odraščati ne pomeni le zahtevati in imeti svojih pravic, temveč je potrebno tudi dajati in imeti dolžnosti ter biti odgovoren.

Odnosi v družini - odnos, ki ga ima otrok oz. mladostnik z vsakim od staršev, odnos, ki ga ima s svojimi brati in sestrami - oblikujejo njegovo osebnost in njegovo samopodobo. Takšni odnosi ga oblikujejo ter vplivajo na njegovo vedenje, dožemanje okolice, vsakdanjika ter tudi na dožemanje šole, učenja. Pomembno je vedeti, da razmere in odnosi v družini vplivajo na odraščanje otroka. Če v družini vlada slabo vzdušje, če so odnosi slabi, če so starši do otrok krivični, če delajo razlike med otroki oz. sorojenci, če otroku namenjajo premalo pozornosti ter ga zanemarjajo ipd. vse to vpliva na otroka, njegova čustva, vedenje, samopodobo. Posledice tega se odražajo pri učenju.

1.2.2 Šola

Predvsem šola ima v življenju otroka oz. mladostnika zelo pomembno vlogo. »Vse, kar se v šoli dogaja, se dogaja v skupnosti.« (Kodele in Kvaternik, 2010, str. 348). Kodele in Kvaternik (2011, str. 307) pravita, da je šola socialni sistem, razdeljen na vrsto podsistemov, ki imajo svoje specifične značilnosti ter dodajata po Bowenu (2008), da, čeprav so učenci najštevilčnejši podsistem, so glede na možnost vplivanja in odločanja na dnu hierarhične piramide celotnega sistema. Tako bi lahko rekli, da so bolj kot ne udeleženci šolskega sistema, ki morajo slediti zahtevam tega sistema.

Šolski prostor kot učno okolje lahko poudarja zgolj strogo institucionalnost ali pa je odprt prostor srečevanja, komunikacije, sodelovanja, gibanja, pa tudi prostor domišljije in ustvarjalnosti (Cenčič in Pergar-Kuščer, 2012, str. 112).

»Učitelj je "pomembni drugi" za otroka v šoli. Njegova "pomembnost" je določena že s samo vlogo, ki mu institucionalno pripada. Najverjetneje je, da bo za učenca "pomembnejši" učitelj, ki ga ima ta učenec rad, čigar strokovno kompetenco učenec priznava. Če naj bi učitelj uspešno vplival na oblikovanje realne samopodobe pri učencu, je potrebno, da ima tudi sam realno samopodobo, realen odnos do svojih sposobnosti, do svojih napak in pozitivnih lastnosti. Potrebno in zaželeno je, da je učitelj osebnost, ki realno pozna, ocenjuje in sprejema samega sebe« (Adlešič, 1999, str. 207).

Učitelji imajo pomemben vpliv na otroke. Gregorčič (2012, str. 107) pravi, da učitelji na učence sicer lahko prenašajo znanje, vendar pa je njihova moč, da bi vplivali na vedenjske norme učencev, zelo omejena. Dolgoročni vpliv učiteljev pa je pomemben zato, ker se nahajajo zunaj doma učencev, v svetu, kjer bodo otroci živeli kot odrasli.

Pšudner (2009, str. 1-3) poudarja, da so dobri odnosi med učitelji in učenci v literaturi pogosto označeni kot ključni element učinkovitega vzgojno-izobraževalnega procesa ter da so številne raziskave potrdile, da kakovost njihovih medosebnih odnosov vpliva na učne dosežke in vedenje učencev. Seveda pa ti odnosi, tako kot vsi ostali, niso vselej samo dobri.

Nesporazumi, konflikti so prav tako njihov sestavni del. Posledično, če izhajamo iz navedenega, so zaradi slabših odnosov, slabši tudi dosežki in vedenje učencev. Tako je torej učenje in učni uspeh odvisen od odnosa, ki ga ima otrok z učiteljem. Če naredimo primerjavo, tako kot družina v kateri so pomembni odnosi med otrokom in staršem, je podobno v šoli. Pomemben je odnos med otrokom in učiteljem. Če je ta odnos slab, bo slabši tudi učni uspeh otroka.

Tudi Novak (2009, str. 208) ugotavlja, da je odnos med učiteljem in učencem velikega pomena za uspeh učenca. Avtor navaja, da sta tako pohvala kot graja učenca uspešnejši, če je osnovni odnos med učiteljem in učenci dober. Ta pa je dober, če prevladujeta med njima spoštovanje in zaupanje. Učne težave so tako lahko tudi vir slabega odnosa med učencem in učiteljem.

Kako je z odnosi med učiteljem in učencem ter kako se ti odražajo v praksi ponazarjamo z ugotovitvami raziskave. Košir (2011) navaja ugotovitve raziskave v kateri je sodelovalo 1155 učencev (učenci 5. in 8. razreda osnovne šole ter dijaki 2. letnika srednje šole) ter 50 učiteljev - razrednikov in sicer rezultati raziskave kažejo:

- Učitelji mlajših učencev poročajo o večji naklonjenosti svojim učencem kot učitelji starejših učencev.
- Pojavljajo se razlike v zaznani podpori učitelja glede na starost - najmlajša skupina učencev s strani svojih razrednikov zaznava največ učne in osebne podpore, najstarejša, torej dijaki 2. letnika srednje šole, pa najmanj. Kvaliteta odnosa učitelj – učenec torej s starostjo upada.
- Učitelji v vseh obdobjih šolanja poročajo o večji naklonjenosti dekletom kot fantom, vendar pa se dekleta in fantje ne razlikujejo v stopnji podpore, ki jo zaznavajo s strani učitelja.
- Dekleta so v vseh obdobjih šolanja učno uspešnejša od fantov, obenem pa učna uspešnost tako deklet kot fantov upada s starostjo.
- Povezanost med učiteljevo naklonjenostjo učencu in učenčevo učno uspešnostjo je tako pri fantih kot pri dekletih zmerna. Učitelji so torej bolj naklonjeni učno uspešnejšim učencem.
- Učni uspeh se nizko povezuje z učno in osebno podporo učitelja - zanimivo je, da je povezanost z osebno podporo nekoliko višja kot povezanost z učno podporo, kar pa v večji meri velja za dekleta kot za fante.

Tisti učenci, ki so v primerjavi z učiteljem v šoli šibkejši člen, svojih občutkov ne izražajo neposredno, saj se bojijo morebitnih negativnih posledic (Pšunder, 2009, str. 3). Upoštevati pa je potrebno dejstvo, da niso vsi učenci enaki. Nekateri ne spoštujejo avtoritete učiteljev in se lahko vedejo neustrezno, morda celo nasilno. Kot smo videli iz rezultatov raziskave pa tudi vsi učitelji niso enako naklonjeni vsem učencem.

Po navedbah Ule, Renner, Mencin, idr. (2000, str. 121-122) šolske reforme, njihovi cilji, operacionalizacije teh ciljev in polemike, ki spremljajo njihove začetke in učinke, vedno znova obujajo mit o zrcalni sliki družbe, o šoli kot mikrokozmosu, ki zrcali "vse bistvene determinante celotne družbe". Avtorji šoli navajajo dva očitka in sicer:

- očitek na račun tekmovalnosti, ki jo šola pretirano vzpodbuja, in
- očitek na račun preobremenjenosti otrok z delom za šolo (prenatrpan urnik, prednost faktografsega znanja, storilnostna naravnost).

Avtorji v teoriji zavzemajo razmišljanje, v katerem bi se (hipotetično) v šoli lahko izognili kakršnikoli obliki merjenja. Tako bi se z odpravo mer samo dodatno utrdile razlike, utemeljene na "bogastvu, poreklu, zvezah". Tako bi po navedbah avtorjev, z odpravo mer, ukinili tisto obliko razlikovanja znotraj šole, ki se ji pripisuje krivdo za večino tegob, povezanih s šolo in bi šoli odvzeli tudi njen emancipatorni potencial, saj bi postala praktično nepomembna. Tekmovalnost je lahko koristna in izobraževalni sistem na tak očitek oz. zahtevo odgovarja tako, da proizvaja razlike, ponuditi mora čim več različnih programov in biti mora hierarhična.

Cenčič in Pergar-Kuščer (2012, str. 113) pravita, da mora učitelj organizirati taka učna okolja, ki čim bolj spodbujajo aktivno učenje – to je učenje v interakciji in izmenjavi izkušenj z učiteljem, drugimi učenci in okoljem. Avtorici pri tem povzemata po Ciaccio (2004), da posameznik na tak način razvija tako kognitivne sposobnosti, kot tudi telesne in socialne spretnosti ter izražanje in razumevanje čustev.

Naloga šole ni samo izobraževanje, ampak tudi socializacija otroka. Med tem ko v družini poteka primarna socializacija, v šoli poteka sekundarna socializacija. Šola in šolsko okolje torej močno vpliva na oblikovanje posameznika in na to v kakšnega človeka bo ta zrastel.

Tako je v šolskem okolju mogoče vsako priložnost izkoristiti, da se (Skala v Velički, 2007, str. 138-139):

- izboljša samopodoba učenke ali učenca ter njeno ali njegovo samovrednotenje (pohvali se vse kar je mogoče pohvaliti),
- učenko ali učenca spodbuja in nagrajuje z besedami,
- išče rešitve za njeno ali njegovo neustrezno vedenje.

Odnos učiteljev do učencev je bistvenega pomena. In če navedemo že omenjeno ugotovitev, da so učitelji bolj naklonjeni učno uspešnejšim učencem, lahko vidimo, da je krog sklenjen. Če ima učitelj s kakršnega koli razloga do otroka slab odnos, bo tak otrok pri učenju manj uspešen in posledično bo učitelj takemu otroku še manj naklonjen. In tako se zadeva oz. situacija samo pogloblja in slabša. Učni neuspeh bo vse večji in tudi učne težave vse večje. Pri tem pa ima svoj vpliv tudi spol učenca.

1.2.3 Spol

Na odraščanje vpliva tudi spol otroka oz. mladostnika. Od spola je odvisno kako se bo posameznik vedel v obdobju odraščanja in kako bo sam sebe dojemal. Omenili smo že raziskavo, ki je pokazala razlike med spoloma pri odnosih med učenci in učitelji. Če se na tem mestu nekoliko ponovimo, smo ugotovili oz. navedli, da učitelji v vseh obdobjih šolanja poročajo o večji naklonjenosti dekletom kot fantom ter da so dekleta v vseh obdobjih šolanja učno uspešnejša od fantov. Tako vidimo, da so razlike med spoloma precej opazne. Torej je na to kako bo nek učenec sprejet in kak odnos bo imel učitelj do njega, odvisno tudi od tega kakšnega spola je učenec. Posledično pa je od spola in sprejetosti odvisen učni uspeh.

Ne samo, da učitelji delajo razlike med spoloma, razlike se kažejo tudi pri samoocenjevanju. Tako ugotovitve ki jih navajajo Cugmas, Drofenik, Schmidt (2007, str. 110-128) kažejo:

Razlike v samoocenah otrok se pojavljajo glede na spol. Deklice so se ocenile više na podlestvici Umetniško estetska kompetentnost in interes za umetniško dejavnost, dečki pa na podlestvici Motorična kompetentnost in podlestvici Negativno obnašanje. Takšna ugotovitev pomeni, da dečki ocenjujejo, da se pogosteje negativno obnašajo. Na podlestvici Akademsko kompetentnost in Sprejetost s strani učitelja so se više ocenile deklice. Tudi s strani vrstnikov se ocenjujejo kot bolj sprejete deklice. Tovrstne razlike med spoloma so posledica delovanja stereotipov o spolu. Ugotovljene so bile razlike v samoocenjevanju otrok glede na raven zahtevnosti in zaključno oceno pri predmetih slovenščina, matematika in tuji jezik. Takšnih razlik ne gre pripisovati le tema dejavnikom, ampak je treba te razlike interpretirati v povezanosti z razvojnimi nalogami otroka v tem starostnem obdobju.

Spol torej vpliva na vedenje in na uspeh pri učenju. Že dečki sami so se ocenili kot osebe, ki se pogosteje obnašajo negativno. In tako se deklice pogosteje obnašajo pozitivno in so bolj sprejete s strani učiteljev. Ker so, kot smo že omenili, učitelji bolj naklonjeni uspešnejšim učencem in deklicam, lahko sklenemo, da so deklice manj težavne kar se tiče učenja. Rečemo lahko, da je spol močan dejavnik glede šolskega oz. učnega uspeha.

Spol je pomembna okoliščina tudi zaradi reagiranja učencev. Dečki precej drugače reagirajo na frustracijo kot deklice. Raziskava, ki jo je izvedel Škoflek (2001, 13-14) je pokazala, da so

učenke (deklice) bolj prosocialne in manj agresivne od fantov. Za deklice so značilne bolj prikrite, navzven manj opazne in tako tudi manj moteče oblike agresivnega vedenja; navzven odprte, fizične oblike agresivnosti pa so bolj značilne za fante kot za deklice.

1.2.4 Vrstniki

Zelo pomemben dejavnik odraščanja in oblikovanja samopodobe so tudi vrstniki in prijatelji. Gregorčičeva (2012, str. 107) poudarja, da oblikovanje prijateljstev prispeva h graditvi otrokove pozitivne samopodobe, krepitvi zaupanja in samospoštovanja. Avtorica pri tem dodaja izsledke raziskav, ki so pokazale, da pozitivna interakcija z vrstniki spodbuja učenje na številnih področjih izobraževanja, od spoznavanja osnov znanosti in matematike do spoznavanja socialno-moralnih in pravnih konceptov. Od odnosa med vrstniki je tako odvisno tudi kako se bo posameznik soočal z učenjem, kakšen učni uspeh bo dosegal in ali bo pri učenju imel težave.

Gregorčič (2012, str. 106) poudarja pomembnost vrstnikov v šoli tudi z naslednjimi navedbami: »Da so učenci sposobni ustvariti in ohraniti prijateljske odnose z vrstniki, je potrebno, da osvojijo določene socialne spretnosti. Socialno sprejemljivega vedenja se naučijo v interakcijah z vrstniki, ki jim omogočajo učenje uspešnega vključevanja in delovanja v medsebojnih odnosih (Ajdišek 2009, str. 28). Učenci, ki se počutijo sprejete med vrstniki, ki so razumljeni, priljubljeni in si medsebojno zaupajo, so našli prijatelje. Tisti, ki so neuspešni pri sklepanju prijateljstev, postajajo čedalje bolj izločeni iz vrstniške družbe in zato vse bolj nespretni v socialnih odnosih. Pogosto iščejo in navezujejo stike z vrstniki s sorodnimi težavami, v sodelovanju s katerimi poskušajo na šoli ustvariti kulturo, v kateri veljajo specifične zakonitosti.«

Bolj kot je posamezni otrok oz. mladostnik sprejet med vrstniki, uspešnejši bo pri učenju. Takšni pozitivni odnosi ga spodbujajo pri učnih uspehih. Tu vidimo kako pomembni so medosebni oz. medčloveški odnosi pri doseganju učnih uspehov oz. pri težavah z učenjem. Odnosi v družini, odnosi s starši, odnosi s sorojenci, odnosi z učitelji in odnosi z vrstniki imajo velik vpliv na to kako bo posamezni otrok oz. mladostnik dojemal učenje.

Na tem mestu je potrebno omeniti, da je potrebno razločevati med vrstniki v šoli in med vrstniki v okolju. To sta lahko dve bistveno različni skupini, ki lahko različno vplivata na

učenca. Če pogledamo primer romskih otrok ali priseljencev, jih vrstniki v šoli (sošolci) zavračajo, vrstniki v okolju (soseski) pa jim dajejo vzorce neustreznega ravnanja.

Če povzamemo navedeno, lahko na splošno strnemo, da pozitivni odnosi, ki smo jih predstavili, spodbujajo pri učenju in nasprotno, negativni odnosi posameznika zavirajo pri učenju. Povedano drugače, otroci oz. mladostniki, ki so deležni negativne obravnave in negativnih odnosov s strani družine, staršev, sorojencev, učiteljev in vrstnikov imajo pri učenju pogostejše težave.

1.2.5 Vrednote

Vrednote so bistvo naših ravnanj, ki ni nikoli izrečeno, a je vpisano v naših načinih vsakdanjega vedenja; so čustveno močno zaznamovani zapisi v naših vzorcih, ki smo jih prejeli kot dediščino generacij naših prednikov (Mrgole in Mrgole, 2013, str. 230). Naše vedenje je odvisno od tega kak sistem vrednot imamo.

Vse bolj se opozarja na krizo vrednot, govori se o propadu morale in kot že tolikokrat v preteklosti, so za to spet odgovorni mladi, za kar obstaja tudi cela vrsta razlag in naivnih teorij (Ule, Renner, Mencin idr., 2000, str. 71-72):

- Nova egoistična in materialistična moralno oporečna generacija naj bi bila produkt potrošniške družbe.
- Vzrok je v kvarnem vplivu različnih pop-kultur in subkultur ter medijev.
- Razpad in kriza družine in pomanjkljivo starševsko vzgojo, pomanjkanje vzgojnih pravil in vodil so razlog, da je tako.

Popić (2013) povzema po Tomori (1999), da se v družini razvije sistem vrednot in tu ocenjujemo kaj je dobro in kaj slabo, sprejemljivo in nedopustno in za kaj se je vredno truditi. Oblikovanje vrednotnega sveta je za mlade danes del vsakdanjega iskanja ravnotežja med osebnimi željami, pričakovanji, možnostmi ter zahtevami družbe in tako lahko le pogojno govorimo o dobro zarisanih vrednotah mladih in o najbolj priljubljenih vrednotah in ciljih (Ule, Renner, Mencin idr., 2000, str. 71-72). Mladi so posledično postali socialno zelo ranljivi.

Naše vedenje je, kot je že bilo omenjeno, odvisno od tega kak sistem vrednot imamo. Nekomu bo na primer bolj pomembna izobrazba, spet drugi bo kot večjo vrednoto videl v družbi, svojem konjičku, prostem času itd. Od vrednot je odvisno koliko posamezniku pomeni učni uspeh in posledično se v skladu s tem vede. Večji pomen kot ima zanj učni uspeh, bolj si bo prizadeval, da je učni uspeh dober. Zato so tudi vrednote zelo pomemben dejavnik odraščanja in pomemben dejavnik šolskega uspeha.

1.2.6 Samopodoba

Kaj je samopodoba pove že samo ime. Splošno in preprosto bi lahko rekli, da gre za podobo o samem sebi, torej podobo, ki jo imamo o sebi, ki jo ima vsak posameznik o sebi. Gre za samooceno, kako nekdo ocenjuje sam sebe. Je pojem samega sebe, ki je sestavljen iz podobe lastne telesne sheme (kakšno je lastno telo, kako so deli telesa sestavljeni skupaj, kakšnega spola je kdo) in vrednotenja samega sebe (kaj kdo zmore, česa ne zmore, ali se doživlja kot prijetna ali nesimpatična oseba, kot vesela ali žalostna oseba, kot odvisen ali zelo samostojen, pogumen ali boječ itd.) (Cugmas, Drofenik, Schmidt, 2007, str. 112).

Samopodoba je nekaj, kar posameznik pridobi in razvije z leti. »Ta razvoj je kontinuiran in značilen za vsako razvojno obdobje. Osnovni pogoj za razvoj samopodobe je, da otrok lahko spozna sebe kot razločevalni objekt in razume sebe kot sočasnost objekta, hkrati pa razlikuje sebe od drugih objektov« (Adlešič, 1999, str. 202). Nas torej zanima samopodoba mladih, osnovnošolcev. Ta je v času odraščanja še posebej občutljiva. Ima tudi vpliv na uspeh v šoli.

Razvoj samopodobe poteka po posameznih obdobjih. Adlešič (1999, str. 202-203) povzema po Broughton (1975) sedem stopenj, po kateri se oblikuje samopodoba:

1. do četrtega leta: otrok začne razlikovati med "zunaj" in "znotraj";
2. peto in šesto leto: "jaz sam" se istoveti s telesom in njegov razvoj se povezuje z gibanjem;
3. od sedmega do dvanajstega leta: "jaz sam" vključuje ideje o predmetih in reakcije na te predmete, telo in dušo;

4. od enajstega do sedemnajstega leta: razvija se reflektivno samozavedanje;
5. pozna adolescenca: razvije se dobro razlikovanje med vedenjem in izkušnjo;
6. zgodnja odraslost: "jaz sam" kot opazovalec se loči od "notranjega jaza" kot subjekta;
7. odraslost: razvije se kontroliran in integriran "jaz sem", ki uspešno združuje vse elemente samega sebe.

Kako posameznik, v našem primeru otrok oz. mladostnik, vrednoti samega sebe, kako se doživlja in ocenjuje svoje zmožnosti, vpliva tudi na to, kakšen odnos bo imel do učenja. Torej lahko sklepamo, da nekdo, ki ima o sebi nizko samopodobo, ki se torej ocenjuje kot osebo, ki ne zmore veliko, ki se ne doživlja kot prijetnega in sposobnega, ki se doživlja kot nesamostojnega, kot nepogumnega ali celo boječega ipd. ne bo imel uspeha pri učenju. Torej so lahko učne težave tudi odraz oz. posledica slabe oz. nizke samopodobe. Ta se, kot smo videli skozi obdobja odraščanja, spreminja. Lahko sklepamo, da je različen tudi njen vpliv na učenje.

1.2.7 Mediji

Vedno večji vpliv na otroke in mladostnike imajo mediji. Otroci so (pre)veliko pred televizijo in računalnikom, zgodaj že uporabljajo pametne telefone in tablice s katerimi na najhitrejši in najlažji način preganjajo dolgčas. S tem so izpostavljeni velikemu vplivu medijev. Hauptman in Komotar (2010) opozarjata, da množični mediji predstavljajo del vsakdana tako otroka kot mladostnika. Postavljajo okvir, kaj je dobro in kaj ne, kaj je koristno in kaj nekoristno.

Pravita, da je vloga medijev izrazito dvojna; pozitivna vloga medijev je v obveščanju in izobraževanju, negativna pa v tem, da je realnost, ki jo prikazujejo »medijska konstrukcija«.

Naštevata tri vrste razlogov, zakaj ima prav televizija kot množični medij največji vpliv na otroke in mladostnike:

- želja po informacijah o svetovnih dogodkih, potešitev radovednosti in različni nasveti,
- želja po integraciji in socialni interakciji – vživljanje v okoliščine drugih, iskanje tem pogovora, posnemanje oziroma igranje socialnih vlog,
- želja po zabavi – pozabijo na vsakdanje probleme, se sproščajo, zadovoljujejo svoje estetske in kulturne potrebe, zapolnijo čas.

1.3 NAJSTNIŠTVO

Obdobje najstništva velikokrat poimenujemo tudi obdobje adolescence. Popić (2013) povzema po Feixa (2011), da je sama beseda adolescence izpeljana iz latinske "adolescere" in pomeni "rasti" ali "razvijati se proti zrelosti", skratka pomeni prehod v svet odraslosti.

»Najstniška leta veljajo za najobčutljivejše obdobje v našem osebostnem razvoju. Takrat se naša samopodoba šele izoblikuje in iščemo svoj prostor pod soncem na tem svetu. Želimo nekam spadati in biti obkroženi z ljudmi, ki so sprejeli družbene vrednote in norme, ki se nam zdijo najbolj sprejemljive.« (Papić, 2013, str. 5).

Obdobje najstništva je pogosto težavno ne samo za najstnika, ampak tudi za starše in učitelje, ki se z njimi soočajo. Otroci v tem obdobju nemalokrat spremenijo svoje vedenje. To pa pogosto ni ravno v ponos staršem. Glasser (2002, str. 15) opisuje, da je najstnik sicer lahko šibkejši, vendar ne brez možnosti narediti sebi in drugim veliko škode, ko dokazuje, da ga ni mogoče nadzorovati v šoli, niti kje drugje, ko ni na očeh staršev. Tako je zelo pomembno kakšen odnos se vzpostavi z najstnikom.

Mrgole in Mrgole (2013, str. 265) pravita, da v času odraščanja najstniki postavljajo svoje starše ali bližnje pred preizkušnjo tolerance vedenjskih in drugih sprememb, ki se jim dogajajo v bolj ali manj intenzivni obliki. Ker najstniki v dobi odraščanja težko smiselno reflektirajo svoje vedenje, so starši ob očitnih in nepričakovanih spremembah večinoma v skrbeh.

Določena vedenja ustvarjajo med otrokom in starši »prepad« in spet druga zblížujejo in gradijo odnos. Mrgole in Mrgole (2013) predstavljata vedenja, ki vodijo v izgubo stika, kot je prikazano v levem stolpcu tabele 1 ter na drugi strani vedenja, ki gradijo dober odnos in ohranjanje stika med najstnikom in starši, na desni strani v tabeli 1.

Tabela 1: Stik s starši, kakor ga vidijo otroci (najstniki)

Vedenja, ki vodijo v izgubo stika	Vedenja, ki gradijo stik
ignoriranje	zanimanje za otroka in za njegov svet otroka je treba jemati resno

nepotrpežljivost	razumevanje otroka vživeti se v njegovo kožo
vsiljevanje s svojimi idejami	pustiti otroku, da sam izbira omogočiti otroku, da se uči iz lastnih izkušenj
pretiravanje z besedami »vedno« in »nikoli«; dajanje nesmiselnih kazni	ne dajati nesmiselnih kazni premisлити o posledicah, ki učijo odgovornosti
poniževanje (uporaba psovka ipd.)	ne zmerjati ob napakah se ne posmehovati, če ima otrok drugačno mnenje
nesprejemanje vloge odraslih	ne dovoliti, da "puberteta" zagrabi tudi starše otrok potrebuje odrasle starše
ne dovoliti učenja iz izkušenj	zaupati otroku, da se lahko uči iz življenja ter mu pri tem stati ob strani
nepoznavanje in nespoštovanje potreb	spoštovati otrokov čas in ga ne primerjati z lastnim omogočiti zasebnost omogočiti samostojnost slišati
nespoštovanje starosti otrok	ne primerjati otroka s starejšimi in mu postavljati dvojna merila
prinašanje službenih skrbi v družino	otroku posvetiti več časa
neiskrenost in skrivnostnost	se vživeti v njegovo kožo

Vir: Mrgole in Mrgole, 2013, str. 81.

K navedenemu seznamu dodajmo še listo sedmih vedenj, ki jo je sestavil Glasser in ki predstavlja sedem vedenj s katerimi uničujemo ter sedem vedenj s katerimi gradimo odnos z najstnikom (Mrgole in Mrgole, 2013, str. 80).

Tabela 2: Vedenja za povezanost in nepovezanost z najstniki

Sedem uničujočih navad	Sedem povezovalnih navad
kritiziranje, grajanje	skrbnost
obtoževanje	zaupanje
pritoževanje	poslušanje

sitnarjenje	podpiranje
grožnje	prispevanje
kaznovanje	prijateljstvo
podkupovanje	spodbujanje

Vir: Mrgole in Mrgole, 2013, str. 80.

Mrgole in Mrgole (2013) pri tem poudarjata, da je izbira za tovrstna vedenja na strani staršev. Gre za vedenja, ki jih je torej mogoče izbirati v vsakem trenutku, če jih imajo starši na spisku svojih vrednot.

Obdobje najstništva je močno zaznamovano s šolo in učenjem. Del teh pa so učne težave. Slednje so lahko povezane s samim učenjem in šolo, lahko pa so posledica povsem drugih dogajanj oz. dejavnikov odraščanja. Predstavljeni dejavniki odraščanja močno zaznamujejo obdobje najstništva in iz njih nemalokrat izhajajo razlogi za učne težave. Mrgole in Mrgole (2013, str. 265) pravita, da najstniki kot razlog za težave z učenjem največkrat navajajo bolj čustvene razloge (odnosi s sošolci, učitelji, nerazumevanje snovi, drugi zapleti), med tem ko se je v praksi svetovalnega dela pokazalo, da mnogim primerom manifestnih težav botrujejo učne težave kot jedro (primarni razlog), okoli katerega se nacepijo še druge, sekundarne težave.

1.4 RANLJIVI MLADOSTNIKI

Obdobje najstništva oz. mladosti je obdobje odraščanja in to je vsekakor občutljivo obdobje. Dejavnike, ki ga zaznamujejo, smo predstavili. Posebej pa velja omeniti tudi to, da so mladostniki v tem obdobju ranljivi.

Nemške raziskave mladine, ki jih navajajo Ule, Rener, Mencin idr. (2000, str. 79) so pokazale, da je mlada generacija izjemno občutljiva za temeljna moralna vprašanja življenja. Kaže se močno stremljenje mladih k težnji, da najdejo smisel življenja v razvijanju samega sebe. Mlad človek želi biti neodvisen, prost strahov, vendar ne vzvišen in nadut, zaradi česar se upira prevzemanju nepreverljivih norm, institucijam, ki ne dopuščajo sodelovanja mladih v

odločanju, napačnim podreditvam in nepojasnenim političnim odločitvam. Prav tako se upira vsemu, kar ga omejuje in skuša deformirati. Vrednote pri mladih so torej drugačne.

Kuhar in Razpotnik (2001, str. 7) pravita: »Mladina kot posebna družbena skupina oz. mladost kot posebno obdobje življenjskega tipa sta tipična fenomena industrijsko-kapitalistične moderne in izgubljata jasne značilnosti zaradi sodobnih strukturnih pozno modernih sprememb na področju dela (vzpon servisnega sektorja ter informacijsko-tehnoloških oblik dela, ki zahtevajo vseživljenjsko učenje, upadanje stabilnosti delovnih mest itd.). Te spremembe se dogajajo v sklopu širših družbenih sprememb, ki jih označujemo z gesli, kot so globalizacija, pluralizacija in individualizacija. Spremembe ne zaobjemajo samo ekonomskega in političnega področja, temveč se raztezajo čez vsa področja človekovega delovanja.« Tako lahko rečemo, da današnja družba postaja vse manj prijazna za mlade.

Kuhar in Razpotnik (2001, str. 7) poudarjata, da imajo v prvem delu 21. stoletja posebej mladi vse manj varnosti, kontinuitete, prostorov, odnosov, ki bi krepili moč in samousmerjenega, angažiranega delovanja. Dodajata, da frustracije zaradi tega stanja kažejo v depresijah, zdravstvenih simptomih, nasilništvu, političnih ekstremistih, malodušju, združenem s potrošništvom. Tako imajo mladi danes, za razliko od prejšnjih desetletij in prejšnjega stoletja, največ problemov prav na tistih življenjskih področjih, ki so pomembna za njihovo socialno promocijo ter odraščanje (šolski pritiski, zaposlitev) in tako so zaskrbljujoči tisti problemi, povezani s samopodobo, socialnimi stiki (osamljenost) in čustvenimi problemi (samodestruktivnost) (Ule, Renner, Mencin idr., 2000). Vse to vpliva na samopodobo posameznika.

Ule, Renner, Mencin idr. (2000, str. 85) navajajo, da ugotovitve o individualizaciji mladosti v sodobnih razvitih družbah kažejo, da se mladi izrazito ambivalentno odzivajo na protislovja globalizacije in poindustrijske modernizacije in pri tem nihajo med dvema možnostima, ki se kažeta v različnih oblikah:

- Prva je možnost psihosocialne demoralizacije, ki jo spremlja socialna brezpravnost, osebna in socialna osamljenost, majhen občutek samospoštovanja, nemoči, nedoločenih strahov o prihodnosti in na splošno potlačeno temeljno razpoloženje. V tem primeru mladi sprejemajo klišejske oblike identitete, kvečjemu pasivno sledijo modnim trendom v mladinski kulturi in odlagajo tvegane izbire, ki bi jim lahko

prinesle dejansko potrditev individualnosti ali težke izgube v socialnem statusu in v identitetnem razvoju.

- Druga, nasprotna možnost je »proizvajanje« lastne biografije, ne le zunanja individualizacija življenjskih stilov. Gre za razvoj »altruističnega individualizma«, to je socialne senzibilnosti in odgovornosti.

Avtorji poudarjajo, da je problem obojih, da ne morejo ubežati temeljni zahtevi individualizacije mladosti, zahtevi po samosocializaciji. Pri tem dodajajo, da noben zunanji dejavnik (npr. vrstniki, avtoriteta, šola) ne more bistveno pripomoči k socializaciji mladih, temveč jo morajo mladostniki prevzeti nase. Le to bi naj bila specifična sodobne mladosti v primerjavi s tradicionalno mladostjo, kjer je družba z vsemi sredstvi takšno držo pri mladostniku preprečevala, ga nadzorovala z različnimi pedagoškimi programi, predvsem pa poskušala odločiti namesto njega in ga zgolj modelirati po vzorcu vnaprejšnjih razrednih, slojnih, spolnih in drugih socialnih identitet.

Mladostniki danes v svoji ranljivosti sprejemajo različne odločitve. Mnoge med njimi niso ravno dobre zanje. Postrak (2011) piše o mladostnikih, ki zaradi učnih težav celo opuščajo šolanje. Avtor povzema po Ule (2006, str. 36-42), da strokovnjaki kot vzroke za učne težave mladih in posledično za opuščanje šolanja navajajo tri sklope dejavnikov: vzroke, povezane z družino, vzroke, povezane s šolo, in vzroke, povezane z osebnimi značilnostmi. Pri tem dodaja, da pri vzrokih, povezanih z družino, mnogi avtorji navajajo revščino in nizek družbenoekonomski položaj družine, ki povzroča ali stopnjuje socialno izključenost; med vzroki, ki vplivajo na osip in so povezani s šolo, navajajo – med drugim – tudi (neustrezen) pedagoški prijem učiteljev in profesorjev. Takšne in podobne ugotovitve smo že omenjali.

Čačinovič Vogrinčič (2006, str. 96) poudarja, da odklonsko vedenje otrok vzbuja strah, zavračanje, celo demonizacijo, zato je še težje vzpostaviti nosilni okvir pomoči za otoka. Pri tem dodaja, da je učinkovita pomoč otrokom in mladostnikom, ki pripadajo tej ranljivi in rizični skupini, pomembna tema v socialnem delu. Mladostnik s takšnim vedenjem ima nemalokrat tudi težave z učenjem. Glasser (2001, str. 61) navaja, da so otroci oz. najstniki, ki jim ne gre dobro v šoli tisti, ki povzročajo disciplinske probleme, s katerimi se učitelji srečujejo v razredu. Avtor dodaja, da takšni učenci vedo, kaj pomeni šolski uspeh, a so opustili željo, da bi sami uspeli ter pri tem nemalokrat hočejo krivdo za neuspeh prevaliti na

učitelja in se tako upirajo šolskemu delu in šoli. Takšnim učencem dejstvo, da bi morali več delati ne pride na misel in jim tudi ne more, dokler ne začnejo verjeti, da lahko v šoli uspejo, še dodaja.

1.5 UČNE TEŽAVE IN SOOČANJE Z NJIMI

Raziskali smo življenjski svet učenca z učnimi težavami in ugotovili smo, da je ranljiv mladostnik, ki ima učne težave zaradi različnih stisk in težav. Zdaj pa bomo pogledali vrste učnih težav ter soočanje z njimi.

Ena od podskupin učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami so učenci z učnimi težavami, ki jim mora šola, v skladu z Zakonom o osnovni šoli, prilagoditi metode in oblike dela ter jim omogočiti vključitev v dopolnilni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči (Kavkler, 2009, str. 363).

Tak otrok ima posebne potrebe. Posebne potrebe učenca z učnimi težavami niso vezane le na vzgojo in izobraževanje, temveč pogosto tudi na druga področja učenčevega življenja in sicer se najbolj kažejo (Kavkler, 2009, str. 367)

- med šolanjem (npr. otrok potrebuje več časa za pisanje, več ustnega preverjanja znanja, več učnih pripomočkov);
- na drugih področjih (npr. težave z orientacijo prostoru povzročijo osebam z disleksijo velike težave pri opravljanju voznškega izpita, slabša časovna orientacija povzroča stalno zamujanje, nespretnost pri domačih opravilih, konflikte v družini, nerazumevanje z vrstniki).

1.5.1 Splošne in specifične učne težave

Magajna (2009, str. 378) povzema, da učne težave delimo na splošne in specifične, ki se razprostirajo na kontinuumu od lažjih do težkih, od enostavnih do kompleksnih. Za lažje razumevanje, pojasnimo razliko med splošnimi in specifičnimi učnimi težavami, kot jo pojasnjuje avtorica:

- Splošne učne težave ima tista skupina učencev, ki je heterogena in ima pomembno večje težave pri usvajanju znanja in spretnosti pri enem ali več izobraževalnih predmetih kot vrstniki. Pri takšnih učencih je učni neuspeh lahko relativen (nižji dosežki od pričakovanih glede na učenčeve sposobnosti), lahko pa tudi absoluten (učni neuspeh, ki pripelje do negativnih ocen, ponavljanja razreda). Takšne učne težave so lahko pogojene z notranjimi ali zunanjimi dejavniki. Med prve sodijo podpovprečne in mejne intelektualne sposobnosti, težave socialno-emocionalnega prilagajanja, slabše razvite samoregulacijske sposobnosti itd. Med druge pa dejavniki, kot so sociokulturna drugačnost in prikrajšanost, drugojezičnost, neustrezno ali nezadostno poučevanje itd.
- Specifične učne težave je izraz, ki označuje zelo raznoliko skupino težav, ki se razprostirajo na kontinuumu od lažjih, zmernih do izrazitih, od kratkotrajnih do tistih, ki trajajo vse življenje. Takšne težave so torej lahko različne, vsem pa je skupno to, da so »notranje narave«, nevrofiziološko pogojene.

Omenjeno razlikovanje je pomembno za razumevanje celostne problematike učnih težav. Poleg tega pa je pomembno, da poznamo tudi posamezne tipe učnih težav.

1.5.2 Tipi učnih težav

Z vidika sodobnega, interakcijskega pojmovanja, lahko učne težave otrok razdelimo na naslednje tri osnovne tipe (Magajna idr., 2008, str. 7-9):

TIP I

Pri tipu I so vzroki težav primarno v učenčevem okolju. V to skupino oz. v ta tip učnih težav uvrščamo težave pri učenju, ki so posledica kulturne in ekonomske prikrajšanosti, pomanjkljivega ali neustreznega poučevanja in prikritega kurikula, težav, povezanih z večjezičnostjo in večkulturnostjo ali s trajnejšimi stresnimi dražljaji v otrokovem okolju. Primer je stalni stres v družinskem okolju ali v razredu oz. v šoli, ki prizadene učenčevo osebnostno organizacijo nasploh in močno ovira njegovo učenje in psihosocialno vključevanje (prilagajanje) v takšno šolsko okolje.

TIP II

Pri tipu II se vzroki težav kažejo v kombinaciji dejavnikov (vzajemni interakciji) med posameznikom in okoljem. Znotraj vsakega otroka so dejavniki (t.i. notranji dejavniki), ki pomenijo večjo ranljivost in večjo nagnjenost k razvoju določenih splošnih ali specifičnih učnih težav. Učne težave in neuspešnost se pojavljajo le, če okolje (metode, gradiva, klima ipd.) ni načrtovano in usposobljeno za ustrezno reševanje teh ranljivosti, posebnosti ali nagnjenosti. Primer so težave, ki nastopijo kot posledica vzgoje doma in/ali v šoli, ki je neusklajena z značilnostmi otrokovega osnovnega temperamenta.

TIP III

Pri tipu III so vzroki težav v posamezniku (nevrolška motnja, razvojne ali motivacijske posebnosti, zmerne do težje specifične motnje učenja itd.). Gre za najbolj resen tip težav. Je kroničen in kompleksen, saj pogosto vključuje več področij. Otroci, ki imajo težave tega vzora bodo potrebovali, zaradi narave svojih težav, večje prilagoditve tudi v okoljih, ki so z običajnega vidika ustrezna. Med učenci, ki sodijo v to skupino prevladujejo učenci z zmerno in predvsem hujšo obliko specifičnih učnih težav. Primer je, ko ima otrok epilepsijo, kjer ga spremljajo specifične motnje učenja ali posledice dodatnih možganskih poškodb.

1.5.3 Dejavniki učnih težav

Kot smo omenili so lahko učne težave pogojene z notranjimi ali zunanjimi dejavniki. Drofenik (2010, str. 145) ugotavlja, da podatki empiričnih raziskav s področja učnih težav kot enega izmed delov sistema kažejo, da so učne težave največkrat posledica učinkovanja različnih med seboj prepletenih dejavnikov. Avtorica povzema po Kavkler (2005), da so otroci z učnimi težavami zelo heterogena skupina otrok z različnimi kognitivnimi, izobraževalnimi, socialnimi, emocionalnimi in drugimi značilnostmi, ki imajo pri učenju pomembno večje težave kot večina otrok njihove starosti ter da v skupino učencev z učnimi težavami spadajo naslednji učenci:

- učenci, ki počasneje usvajajo znanja;
- učenci, pri katerih so učne težave pogojene z večjezičnostjo in večkulturnostjo;
- učenci, ki imajo učne težave zaradi revščine;
- učenci, ki so deležni pomanjkljivega ali neustreznega izobraževanja;

- učenci z lažjimi in zmernimi specifičnimi učnimi težavami;
- učenci s čustveno pogojenimi učnimi težavami;
- učenci, pri katerih so težave posledica pomanjkljive motivacije in samoregulacije ter drugi.

Vidimo, da na učne težave vplivajo mnogi zunanji dejavniki, kot so večkulturnost oz. večjezičnost, revščina oz. ekonomsko socialni položaj družine, otroci, kateri niso deležni toliko pozornosti itd.

1.5.4 Svetovalne službe za pomoč otrokom z učnimi težavami

»Učenci z učnimi težavami so lahko enako uspešni kot vrstniki, če upoštevamo njihove posebne vzgojno-izobraževalne potrebe. Poznavanje posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb učencev z učnimi težavami je tudi pogoj za pripravo učinkovitega projekta pomoči in podpore« (Kavkler, 2009, str. 367). Takšni otroci torej potrebujejo pomoč in posebno obravnavo.

Učencu z učnimi težavami v slovenskem šolskem prostoru pomagajo učitelj, izvajalec individualne pomoči in šolska svetovalna služba (Mešl in Kustec, 2011, str. 125). Osnovne šole imajo torej svoje svetovalne službe. Njihova naloga je predvsem vzpostaviti svetovalni odnos z vsemi udeleženci v šoli. V skladu z načelom ohranjanja pestrosti in različnosti svetovalnega dela v osnovnih šolah so osnovna področja dela svetovalne službe in njene temeljne naloge zapisane tako, da posamezni šoli in posameznemu svetovalnemu delavcu omogočajo fleksibilno prilagajanje konkretnim potrebam šole in njenim udeležencem (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 18). V spodnji preglednici predstavljamo svetovalno delo z učenci, ki ga izvajajo šolske svetovalne službe.

Tabela 3: Svetovalno in posvetovalno delo z učenci na posameznih področjih

PODROČJE	SVETOVALNO DELO Z UČENCI
Izboljšanje kvalitete	- neposredna pomoč nadarjenim učencem, učencem z učnimi težavami in integriranim učencem s posebnimi potrebami,

učenja in poučevanja	- koordinacija pomoči nadarjenim učencem, učencem z učnimi težavami in integriranim učencem s posebnimi potrebami, - svetovalno-preventivno delo z vsemi učenci pri izboljšanju kvalitete učenja (razvijanje učinkovitih strategij, metod in tehnik učenja, učnih navad ipd.),
Šolska kultura, vzgoja, klima, red	- neposredna pomoč in/ali organizacija pomoči učencem z vzgojnimi in disciplinskimi težavami, - svetovanje učencem z vzgojnimi in disciplinskimi težavami,
Telesni, osebni (spoznavni in čustveni) ter socialni razvoj	- svetovanje in neposredna pomoč učencem s težavami v telesnem, osebni in socialnem razvoju, - koordinacija pomoči učencem s težavami v telesnem, osebni in socialnem razvoju, - svetovalno-preventivno delo z učenci v programih za spodbujanje telesnega, osebnega in socialnega razvoja (npr. programi za krepitev samopodobe, za razvijanje učinkovitejše komunikacije, za učinkovito spoprijemanje s problemskimi situacijami, urjenje učencev v socialnih spretnostih, za sproščanje, za preprečevanje odvisnosti od drog, trpinčenja in oblik nasilništva ipd.),
Šolanje	- svetovanje in posvetovanje pri usmerjanju učencev v različne zahtevnostne stopnje ter pri spremembah zahtevnostnih ravni,
Poklicna orientacija	- informiranje učencev o nadaljnjem izobraževanju, poklicih in možnostih zaposlovanja, - organizacija obiskov učencev v podjetjih in pri drugih delodajalcih, tematskih razstav ipd., - organizacija in koordinacija predavanj in pogovorov z zunanjimi strokovnjaki, s predstavniki posameznih poklicev, poklicnimi svetovalci Zavoda RS za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) in drugimi, izvedba predavanj oziroma delavnic za učence, - zbiranje podatkov o učencih za potrebe poklicnega svetovanja (anketiranje, diagnostični preizkusi ipd.), - individualno in skupinsko poklicno svetovanje.

Vir: Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 20-23.

Šola ima možnost, da organizira pomoč za obvladovanje učnih težav tudi tako, da učitelji in drugi strokovni delavci veliko pozornosti namenijo izmenjavi svojih izkušenj, ki jih imajo pri delu z učenci z učnimi težavami, na timskih sestankih in na pedagoških konferencah (Divjak, 2010, str. 153-154). Učitelji imajo pri tem veliko vlogo. Oni so tisti, ki veliko časa preživijo z otroci in lahko opazijo določena odstopanja. Nekateri učitelji z otroci preživijo več časa kakor njihovi straši. Posebej več aktivnega časa, kot je čas učenja. Učno oz. vzgojno osebje lahko tako postane staršu enakovreden partner v zgodnjem odkrivanju rizičnih otrok ter v preventivi (Kogovšek idr., 2012, str. 27).

Pri komunikaciji z učenci lahko učitelji uporabljajo napačne prijeme in metode, ki lahko uničujejo odnose z njihovimi učenci. Omenili smo že Glasserja (2002, 19) in naj na tem mestu še enkrat ponovimo 7 naših največjih grehov: kritiziranje, obdolževanje, pritoževanje, nerganje, grozenje, kaznovanje in podkupovanje. Prav noben od teh manipulacijskih prijemov ne bo prispeval k izboljšanju naših odnosov, ker v sebi skrivajo našo težnjo po nadvladi drugega, namesto sodelovanja. Učitelji bi morali biti na te zelo pozorni in Glasser nadalje predlaga sedem povezovalnih navad: skrbnost, zaupanje, poslušanje, podpiranje, prispevanje, prijateljstvo in spodbujanje (Glasser 2002: 19 – 20).

Thomas Gordon (1992) natančno imenuje 12 ovir na poti h komunikaciji:

1. ukazovanje, usmerjanje;
2. opozarjanje, svarila, grožnje;
3. moraliziranje, pridiganje;
4. svetovanje, ponujanje rešitev, sugeriranje;
5. poučevanje, navajanje logičnih argumentov;
6. ocenjevanje, kritiziranje, sramotenje, dajanje sodb, nestrinjanje, grajanje;
7. priznavanje vrednosti, nagrajevanje, soglašanje, pozitivno vrednotenje;
8. dajanje vzdevkov, etiketiranje, smešenje;
9. interpretiranje, diagnosticiranje, analiziranje;
10. opogumljanje, simpatiziranje, tolaženje, podpora;
11. spraševanje, preiskovanje, navzkrižno zasliševanje;
12. umikanje, sarkazem, humor.

Vse te ovire in metode so v šolah prisotne vsakodnevno, a potrebno se je zavedati, da so neučinkovite, ker so prisilne. Prisilne metode pa izzovejo dva možna načina reagiranja: beg (umik, pobeg, izogibanje težavam, ignoriranje, depresija, droge) ali boj (kričanje, razbijanje, grožnje, pretepi, laži – kljubovanje). Rešitev je v toplem človeškem odnosu in v jeziku sprejemanja (Gordon, 1992). Učitelj mora učenca aktivno poslušati in z empatijo jasno prepoznati, kje je problem. Učencu je potrebno ob težavah pomagati in ga vzpodbujati, da se s težavo spopade. Pomembno je, da so njegovi zavezniki in enakovredni soustvarjalci.

Za učence z učnimi težavami ni nekega splošnoveljavnega pristopa in zato ne moremo učiteljem priporočati ene same splošne strategije, saj ni nobena učinkovita za vse učence z učnimi težavami (Kavkler, 2009, str. 368). Vsak učenec je »poglavje zase« in vsak se razlikuje od drugega. Zaradi tega je takšno delo, kot je pomoč otrokom z učnimi težavami, vse prej kot lahka naloga.

1.5.5 Pomoč socialno nesprejetim učencem

Učenci s težavami pri učenju so nemalokrat socialno nesprejeti. Otroci oz. mladostniki, ki so socialno nesprejeti pa potrebujejo pomoč za socialno vključenost in sprejetost. Kot poudarja Kavkler (2009, str. 367), učenci z učnimi težavami kljub svojim potencialom ne dosegajo dobrih vzgojno-izobraževalnih dosežkov, zaradi česar so, posledično, pogosto slabše izobraženi in slabše socialno vključeni v družbo.

Učenci, ki imajo težave z učenjem so torej pogosto socialno nesprejeti. In lahko bi rekli, da velja tudi obratno, da imajo otroci, ki niso socialno sprejeti tudi zaradi takšne nesprejetosti težave z učenjem. Pečjakova (2008, str. 85-86) povzema po Caldarelle in Merrella (1997), klasifikacijo petih dimenzij socialnih spretnosti, ki nam pri sistematičnem načrtovanju pomoči socialno nesprejetim učencem lahko pomaga:

- Spretnosti v odnosih z vrstniki – je dimenzija, ki vključuje spretnosti in vedenja, kot so nuditi vrstnikom podporo, jih pohvaliti, jim ponuditi pomoč, jih povabiti v igro/interakcijo, sodelovati v pogovoru, se zavzeti za drugega, biti empatičen, zlahka sklepati prijateljstva, imeti občutek za humor itd.

- Spretnosti samouravnavanja vedenja – je dimenzija pri kateri gre za posameznikovo zmožnost ostati miren, ko nastopijo težave, nadzirati svoje impulze, slediti pravilom in sprejeti postavljene meje, sprejeti kompromis, dobro prenesti kritiko, ustrezno se odzvati na zasmehovanje in sodelovati z drugimi v različnih situacijah.
- Učne (samoregulacijske) spretnosti – je dimenzija, ki se kaže kot posameznikova sposobnost, da samostojno izpelje naloge, posluša in izvrši določene naloge po navodilih učitelja, naloge opravi kakovostno glede na svoje potenciale, ustrezno izkoristi prosti čas, je osebno dobro organiziran (npr. pravočasno prihajanje v šolo), zaprosi za pomoč, ko jo potrebuje in se ne odzove na motenje s strani vrstnikov med delom.
- Sodelovalne spretnosti – so dimenzija, ki se kaže v posameznikovi sposobnosti slediti navodilom, pravilom, ustrezno izrabiti čas, deliti z drugimi igrače, pripomočke, lastnino, ustrezno se odzvati na konstruktivno kritiko, dokončati naloge itd.
- Asertivnost (o njej smo že pisali).

1.5.6 Učenec z učnimi težavami kot soustvarjalec učinkovite pomoči

Čačinovič Vogrinčič (2006, str. 88-90) povzema svoje ugotovitve, do katerih je prišla v raziskavi⁵ z naslovom »Učenci z učnimi težavami v osnovni šoli: Razvoj celovitega sistema učinkovite pomoči« in sicer:

- Naloge pomoči so: spoštljivo ravnanje s posebnostmi vsakega učenca, odkrivanje učenčevih sposobnosti skupaj z njim in vabilo učitelju in strokovnjaku, da prispevata svoj delež v procesu pomoči.
- Sporočilo učiteljev in staršev otroku mora biti, da sme »ne razumeti« in nato skupaj z otrokom raziščejo, kaj to za otroka in zanje pomeni in nato ustvarijo skupno pot, za katero so učitelji odgovorni v enaki meri kot učenec.
- Ob prepoznavanju značilnosti učnih težav morata steči dva procesa: prvi je raziskovalni pogovor z vsemi udeleženi v procesu pomoči, tudi z učencem in starši, o učni težavi in oblikah pomoči; drugi je dialog z učencem, ki mora v procesu pomoči pridobiti nove kompetence za prepoznavanje težav in ravnanje z njimi.

⁵ Nosilka raziskave je bila Lidija Magajne, potekala je v letih od 2003-2005

- Ugotovitev, ki izstopa je, da mora šola bolj in drugače kot doslej prevzeti svoj delež pri pomoči učencem z učnimi težavami. Težave pri učenju so stvar šole. Rezultati kažejo, da učenci z učnimi težavami potrebujejo odločno mobilizacijo virov, ki jih šola ima ali lahko organizira in boljše možnosti, da pridobi kompetence za obvladovanje učnih težav. Prav tako je potrebno strokovno redefinirati vlogo staršev oz. njihovo pomoč in vlogo v projektih pomoči učencem z učnimi težavami.
- Učenec mora biti soustvarjalec v projektu pomoči.
- Učitelji, razredniki in šolska svetovalna služba morajo povečati dostopnost za učence in jim pomagati, da to dostopnost prepoznajo in uporabijo.
- Konceptualizirati in operacionalizirati osebni projekt pomoči za vsakega učenca kot temeljno orodje pri delu z učenci z učnimi težavi. Spoštovati je potrebno samostojnost vsakega učenca.
- Učitelji potrebujejo dodatno pomoč za delo s t.i. hiperaktivnimi učenci in učenci, ki imajo čustvene težave. Z neposrednim opazovanjem v učilnicah in poglobljenimi intervjuji z učenci, učitelji in starši lahko dodatno raziščemo področje čustvenih težav (izrazit strah pred neuspehom, občutki nemoči, potrtosti, trema itd.) in hiperaktivnega nemirnega vedenja.
- Področje učnih in delovnih navad je potrebno vgraditi v kurikulum vsakega učnega predmeta in vzgojno-izobraževalnih dejavnosti na šoli. Sodelovanje med učitelji, učenci in straši se vzpostavi kot soraziskovanje učinkovitih oblik.

1.5.7 Sodelovanje staršev in šole

»Mlade obremenjujejo pritiski (pre)velikih pričakovanj in zahtev v zvezi s šolskim uspehom. Nenehno se poudarja pomen izobrazbe za poklicno prihodnost in kvaliteto življenja, izobraženost pa postaja vse bolj pomemben element tako imenovanih implicitnih teorij osebnosti. Starši zato že zgodaj obremenijo otroke s svojimi pričakovanji glede njihovega šolskega uspeha, saj je ta najpomembnejši kriterij napredovanja na višje ravni izobraževanja. Šolski uspeh je sicer pomemben element samopodobe učenk in učencev, vendar ne enoznačen – njegov vpliv je bolj kot od značilnosti šolskega sistema odvisen od prevladujočega družbenega vzdušja« (Ule, Renner, Mencin idr., 2000, str. 141).

Otroci se tako v domačem, kakor tudi v šolskem okolju srečujejo z različnimi zahtevami in pričakovanji. Kot pravi Novak (2010, str. 207): »Starši doma in učitelji v šoli postavljajo otroku različne stopnje zahtev. Nekateri učitelji in starši so do otrok prezahtevni, drugi pa preblagi. Ti dve skrajnosti pa nimata dobrih posledic za razvoj otrokove osebnosti« (Steiner, T., idr. 2004). Pri zahtevah je potrebno upoštevati otrokovo starost, razvoj, njegove zmožnosti, sposobnosti itd.

Koristno za otroka je, da šola in starši sodelujejo. Glede takšnega sodelovanja Kvaternik in Kustec (2011, str. 81) navajata naslednje ugotovitve:

- takšno sodelovanje sodi med nove pristope, pri katerih se učitelji lahko o otrocih učijo od staršev, starši pa so lahko zagovorniki otrokovih pravic;
- starši uresničujejo svojo pravico tako, da so udeleženi v izobraževanju in vzgoji otrok v šoli, hkrati pa so posledice sodelovanja med starši, učitelji in administracijo boljše odločitve, ki zmanjšujejo konflikte;
- starši lahko pripomorejo k novim spoznanjem in idejam o delu na šoli in postanejo zagovorniki šole;
- takšno sodelovanje ne pomeni, da učitelji zdaj zahtevajo več od staršev, ampak gre le za to, da odkrijejo, kako lahko starši postanejo pomembni sogovorniki o učencih in njihovih potrebah;
- takšno sodelovanje je v praksi žal zelo redko, saj sta starši in šola ločeni entiteti, z različnimi, pogosto nasprotujočimi si potrebami in zahtevami.

Kvaternik in Kustec (2011, str. 81) dodajata, da tudi izsledki raziskav (Christenson, Sheridan 2001, Intihar, Kepec 2002, Openshaw 2008, Magajna et al. 2008, Digman, Soan 2008) kažejo na pozitivni vidik sodelovanja šole in staršev in sicer:

- da sodelovanje staršev in šole lahko pomembno izboljša učni uspeh učenca in vpliva na stališča učencev do šole;
- da so, ko starši in šola najdejo način sodelovanja v učenčevem izobraževanju, učenci uspešnejši tako v šoli kot v življenju nasploh.

Posebno pozornost je potrebno nameniti otrokom, ki se spopadajo z učnimi težavami. Tudi tukaj imajo pomembno vlogo njihovi straši. V nadaljevanju navajamo nekaj izkušenj oz. kompetenc staršev za pomoč otroku z učnimi težavami (Kvaternik in Kustec, 2011, str. 86):

- Starši so navajali, da porabijo veliko časa za šolsko delo doma, da otroke težko motivirajo, da bi se začeli učiti, ko pa jih motivirajo, morajo biti ves čas ob njih. Pri tem pa ugotavljajo: če otroke motivirajo na lep način (npr. obljubljanje nagrad, umirjenost staršev, pogovarjanje, izlet), imajo pri učenju večji uspeh.
- Nekateri starši so navedli, da otroci pri učenju oz. šolskem delu doma pričakujejo, da jim starši pomagajo ter da so pri šolskem delu doma zelo nesamostojni.

Verjamemo, da so vse storitve s področja specialnega izobraževanja učinkovitejše, če so učenci in starši polno vključeni v podporo procesa dela (Manor Primary School 2010 v Mešl in Kustec, 2011, str. 125).

Mešl in Kustec (2011, str. 126) povzemata ugotovitve tuje raziskave (Jean Gross, 2010), ki kažejo, da starši radi sodelujejo, ker vidijo uspeh pri otroku in gre navadno za starše, ki prej niso prihajali v šolo – starši, ki vidijo, da so otroci uspeli, začnejo celo vabiti druge starše. Takšno medsebojno obveščanje in spodbujanje je vsekakor dober korak k uspehu.

Glasser (2001, str. 17) poudarja, da uspešno učenje temelji na močnih odnosih ter odnosih, ki temeljijo na zaupanju in spoštovanju. Na tak način so vsi disciplinski problemi (ne le pripetljaji) odpravljeni. Glasser (2001, str. 25) dodaja: »Zapomnite si, da je uspeh katerega koli človeškega npora – vključno z učenjem v šoli – v neposrednem sorazmerju s tem, kako se med seboj razumejo ljudje, sodelujoči v teh naporih.« Zato je medsebojno sodelovanje in razumevanje staršev, učencev, učiteljev, šole zelo pomembno. Socialno delo z družino je pot k temu.

Na tem mestu bi omenila pogost problem, ki se pojavlja v šolah. Starši učencev z učnimi težavami imajo velikokrat tudi sami težave, so ranljivi. Ne samo to, da so priseljenci, Romi itd., ampak imajo lahko težave s partnerjem, so v družini prisotne zlorabe, nerazumevanje in podobno. Tu je potrebno najprej delati s starši – mogoče ne na osnovni šoli, ampak na svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše, na centrih za socialno delo ali kakšni drugi instituciji, primerni reševanju njihovega problema. Treba je koordinirati sodelovanje in

timsko delo. Ti starši so ponavadi zelo neodzivni pri sodelovanju z osnovno šolo in to je prvi znak, ki nam pokaže, da se v družini nekaj dogaja, zato je potrebno z jezikom sprejemanja raziskati kakšne so težave in skupaj z njimi iskati ustrezne rešitve.

1.5.8 Socialno delo z družino v osnovni šoli

Kot smo že omenili in kot poudarja Čačinovič Vogrinčič (2006, str. 85) je sodelovanje šole s starši nedvomno pomembna naloga šole. Kot pravi avtorica, šola potrebuje takšno sodelovanje na dveh ravneh:

- Na prvi nagovarja starše za sodelovanje pri delu šole, kjer potrebujejo njihovo ustvarjalnost, njihovo povezanost v skupnost, katere del je šola, lahko tudi njihovo materialno pomoč, njihov delež v načrtovanih akcijah, vseskozi pa pogovor. Na prvi ravni je povezovanje šole s starši raznoliko in nosilci povezovanja so različni: vodstvo šole, razredniki, učitelji, starši, učenci, svetovalna služba, pa tudi institucije izven šole. Pomoč učencem, učiteljem in staršem, ki so se znašli v situaciji otrokovega neuspeha je naloga svetovalnih služb.
- Na drugi ravni šola potrebuje sodelovanje staršev tam, kjer učenec potrebuje pomoč. Pri tem so mišljene vse tiste situacijske stiske, ko otrok ne more uspešno delati, ko učitelj ne more več otroku zagotoviti spodbudnega okolja, ko starši sami več ne znajo ali ne morejo pomagati. Mnoge situacije so rešljive šele, ko jih pričnejo reševati vsi udeleženci skupaj.

1.5.9 Vpliv šolskega uspeha na otroka in njegovo življenje

Šola in šolski uspeh imata v družbi velik pomen. Od tega kako uspešen bo posameznik, je lahko odvisno kako se bo odvijalo njegovo življenje. Šolski uspeh ima vpliv na mnoga področja življenja. Kljub temu pa menimo, da ni najpomembnejši in da od njega ni vedno odvisna kakovost življenja. Ule, Renner, Mencin idr. (2000, str. 124-138) glede pomena šolskega uspeha navajajo naslednje ugotovitve:

- Starši in otroci s tem, ko šolskemu uspehu pripisujejo izjemno velik pomen, še vedno na nek način gojijo iluzijo, da je prav izobrazba tista, ki zagotavlja varnost. Ta iluzija sicer ni usodna za posameznika, vendar pa je lahko precej bolj usodna predpostavka, da neuspeh v šoli pomeni neuspeh v življenju nasploh. Usodna predvsem zato, ker neposredno vpliva na samopodobo. Na usodnost pa še bolj vpliva dejstvo, da v visoko modernih družbah »biti mlad« pomeni »šolati se«. Posledično izstop iz formalnega izobraževalnega sistema pomeni izstop iz obdobja mladosti. V življenju posameznika je pomemben pogoj za njegove zaposlitvene možnosti in za simbolne položaje v družbi, seveda pa ne zagotavlja varnosti (Ule, Rener, Mencin idr., 2000, str. 124).
- Šolski uspeh vpliva na družinske odnose. Raziskave namreč kažejo oz. potrjujejo, da je šolski (ne)uspeh pomemben element družinskih odnosov in s slabšim učnim uspehom se povečuje nevarnost, da se konflikti v šoli in doma poglobijo tako, da rahljajo zaupanje vase in v druge (Ule, Rener, Mencin idr., 2000). Uspeh oz. neuspeh v šoli (predvsem pri t.i. glavnih predmetih) je merilo šolarjevih intelektualnih (ne)sposobnosti. Slednje pa so velikokrat izvor različnih opazk, žaljivk, zasmehovanj itd. Vse to vzbuja negativna čustva v posameznika in ga hkrati označuje kot problematičnega. Ko je ta oznaka enkrat dodeljena, ji ni mogoče zlahka uiti. Ta oznaka pa je tudi odločilna tako za percepcijo učiteljev in učiteljic, kakor tudi za percepcijo sošolk in sošolcev.
- Šolski uspeh močno vpliva na počutje otrok. Sestavni del šolskega okolja so tudi neprijetnosti. Vendar pa šola ni nujno edini, niti ne nujno glavni krivec za psihično in fizično počutje otrok. Takšnih očitkov je namreč šola nemalokrat deležna. Ampak to še ne pomeni, da šolski sistem nima nobenega vpliva na pričakovanja, ki se vežejo na šolski uspeh. Šolski uspeh vpliva na želje in pričakovanja glede nadaljnjega šolanja in poklica, tesno povezanega s šolskim uspehom. Uspeh v osnovni šoli je, čeprav ne edini, med najpomembnejšimi dejavniki izbire srednje šole. K temu je treba dodati tudi pomembnost socialno-ekonomskega položaja družine in oddaljenosti srednje šole od kraja stalnega prebivališča.

Repanšek (2009, str. 178) je v svoji raziskavi ugotovila, da na izbiro srednje šole pri dijakih gimnazij najbolj vplivajo učni uspeh, prijatelji in starši, pri dijakih tri- in štiriletnih srednjih šol pa zanimivost področja in poklica, ugled poklica ter učni uspeh. Tako vidimo, da je učni

uspeh vselej med razlogi oz. dejavniki, ki vplivajo na nadaljnje šolanje, čeprav ne vedno tudi edini in glavni dejavnik.

Dejstvo je, da je šolski uspeh pomemben in da ima močan vpliv na otroka. In kot pravijo Ule, Rener, Mencin idr. (2000, str. 136-138), poudarjanje pomena šolskega uspeha vselej znova sproža vprašanje, kaj vpliva nanj, od kod izvirajo razlike in skoraj vedno se v govorih o tem znajde izraz "deprivilegirani", kar je politično korektniji izraz za "problematične" posameznike. Avtorji dodajajo, da se uvrstitvi med deprivilegirane skoraj ne morejo izogniti otroci iz naslednji skupin:

- otroci nižje izobraženih staršev ali natančneje mater,
- otroci iz materialno šibkih družin,
- otroci iz družin, ki otrokom ne nudijo dovolj emocionalne podpore,
- otroci s t.i. posebnimi potrebami,
- otroci priseljenk in priseljencev.

Na učenje in na to kako uspešen bo otrok v šoli v veliki meri vpliva tudi položaj družine. Določeni dejavniki družine, kot je izobrazba staršev in socialni status družine, že v naprej zaznamujejo otroka in njegov šolski uspeh.

2 PROBLEM

V času študija sem med prakso in prostovoljno več let nudila učno pomoč učencem z učnimi težavami. To delo mi je bilo od nekdaj všeč in vedno se mi je zdelo, da učitelji in šola kot celota posvečajo premalo pozornosti tem učencem. Ne zavedajo se kakšen vpliv imajo in kako lahko s svojim principom dela olajšajo in pomagajo učencem z učnimi težavami. Tudi oni si želijo biti uspešni, a potrebujejo pri tem pomoč. Potrebujejo učitelja, ki bi jim namenil več pozornosti in časa, in s katerim bi soustvarjali učenje. Pomembno je, da v vsakemu učencu odkrijemo njegove močne točke in delamo na njih.

»Šola bi vsakemu otroku in mlademu človeku morala zagotoviti uspešno edinstveno opremo za življenje. Potrebujemo šole, ki gradijo na viziji, da je lahko vsak učenec uspešen v šoli – v šoli, ki je od vseh. Šole, ki verjamejo v posebnost in izvirnost vsakega učenca, vsake učenke. To so šole, ki vlagajo v to, da vsak učenec na svoj način napreduje in razvija kompetence za življenje. V šoli so pomembni trije varovalni dejavniki, ki pri vsakem učencu učinkujejo kot dobra in uspešna podpora. To so zagotovljena skrb in podpora vsakemu učencu; visoka pričakovanja do vsakega učenca, prepričanje, da ima močna področja, da zmore, če ima podporo in pogoje za delo in če je deležen visokih zahtev; ter udeleženos učenca, strokovnjaka iz izkušenj in soustvarjalca učenja v učilnici in življenju šole.« (Kodole, Mešl, 2013).

Raziskati sem želela kako učitelji gledajo na učence z učnimi težavami in koliko pozornosti jim posvečajo, saj vem kako tragično lahko učne težave vplivajo na učenca, na njegovo osebnost, odnose z drugimi in njegovo nadaljnje življenje. Kako učitelji gledajo na učence lahko povežemo z O'Hanlonom, ki predstavi štiri vale (Čačinovič Vogrinčič et al. 2011:11):

1. prvi val je temeljil na patologiji,
2. drugi val je bil usmerjen v problem in reševanje le-tega,
3. tretji val je bil usmerjen v rešitve in njeno iskanje,
4. četrti val prihaja, ampak nihče še nima imena zanj.

Iz tega izhaja ali bomo na učence gledali kot patološke (poredne, pridne); kot osebe, ki imajo težave; kot osebe, ki imajo težave in zato iščemo rešitve ali pa kot osebe, ki imajo težave in sebe kot njihovega spoštljivega in odgovornega zaveznika. Te valove lahko pretvorimo v naše

pogleda na mladostnika. Tako torej lahko na mladostnika, oziroma učenca gledamo na štiri različne načine:

1. Ti si len učenec, se ne učiš.
2. Ti si učenec, ki se ne uči in mi raziskujemo vzroke za to.
3. Ti si učenec, ki se ne uči in smo že raziskali vzroke za to in zdaj iščemo rešitve.
4. Ti si učenec, ki se iz nekih razlogov ne uči, te razloge raziščemo in potem skupaj s tabo iščemo rešitve. Pri tem uporabimo dogovorni pristop in smo odgovorni in spoštljivi zavezniki tebe, eksperta iz izkušenj.

2.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Zanima me, kakšni so principi dela učiteljev, kako gledajo na dejavnike odraščanja in kakšen pristop imajo do učencev z učnimi težavami ter kako nanje gledajo.

To sem raziskovala na naslednjih ravneh:

- Kako vzpostavite odnos z učenci?
- Kakšna je vaša vloga in vloga učencev?
- Kakšni so vaši cilji pri vzgoji učencev?
- Kaj je za vas nespoštljivo vedenje in kako ukrepate?
- Kako se pogovarjate z učenci?
- Kaj si predstavljate pod pojmom avtoriteta?
- Kako je razdeljena odgovornost v razredu?
- Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva njegova družina, vrstniki, prioritete in spol?
- Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?
- Kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Izvedla sem kvalitativno raziskavo. Osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi, ki sem jih analizirala kvalitativno.

Pripovedi in besedni opisi učiteljev so odgovorili na vsa moja vprašanja, ki so se nanašala predvsem na:

- principe dela učiteljev (vzpostavitev odnosa, vloge, cilji, ukrepi, komunikacija, avtoriteta, odgovornost),
- njihovo mnenje o dejavnikih odraščanja (družina, vrstniki, spol, prioritete) in
- pristop do učencev z učnimi težavami.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Za merski instrument pri raziskavi sem uporabila delno standardiziran intervju, za katerega sem si vnaprej pripravila smernice. Glavna vprašanja sem imela že določena, po potrebi pa sem postavila še kakšno dodatno vprašanje, tako da sem se z vsakim učiteljem pogovarjala malo drugače. Sicer pa sem se držala izoblikovanega vrstnega reda spraševanja. Intervju sem imela razdeljen v tri sklope. Prvi sklop se je nanašal na elemente določenega načina vodenja učiteljev, drugi sklop je raziskoval mnenja učiteljev o različnih dejavnikih odraščanja, tretji sklop pa je vseboval vprašanja o učencih z učnimi težavami. Moji viri podatkov so intervjuji s šestimi učitelji izbranih osnovnih šol.

3.3 POPULACIJA IN VZOREC

Populacija so bili vsi učitelji podeželskih osnovnih šol na Štajerskem in Dolenjskem, moj vzorec pa je predstavljalo 5 učiteljic in 1 učitelj, od tega so trije učitelji poučevali predmetni pouk in tri učiteljice razredni pouk. Dva učitelja sta imela okrog 5 let delovnih izkušenj s poučevanjem na osnovni šoli, dve učiteljici okrog 10 let, dve učiteljici pa več kot 25 let izkušenj s poučevanjem na osnovni šoli.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Intervjuje z učitelji sem izvedla na treh različnih šolah. Prve tri intervjuje sem izvedla na večji podeželski šoli na Dolenjskem, 28. aprila 2016. Za intervjuje sem se osebno najprej dogovorila z ravnateljico, ki mi je omogočila intervju z učiteljico 4. razreda, z učiteljem športne vzgoje in z učiteljico 2. razreda. Prvi intervju z učiteljico 4. razreda je potekal pred začetkom pouka v njeni matični učilnici. Nato je sledil intervju z učiteljem športne vzgoje, ki je imel ravno prosto uro in sva intervju lahko izvedla v telovadnici. Ker sva se pogovarjala kar dolgo, se je začela že naslednja šolska ura in v telovadnici so se nama pridružili učenci, ki so prišli na učno uro telovadbe. Z intervjujem sva bila že pri koncu, zato sva ga do konca izvedla v tistem času, ko so imeli učenci ogrevanje v telovadnici. Potem me je čakala še učiteljica 2. razreda, s katero sva izvedli intervju kar na fotelju na šolskem hodniku.

Naslednji intervju sem izvedla 3. maja na manjši podeželski šoli na Štajerskem. Osebno sem šla do ravnatelja, ga prosila za intervju z učiteljem predmetne stopnje in takoj mi je ponudil, da ga lahko izvedem z učiteljico matematike, ki je imela ravno prosto uro. Intervju sva izvedli v njenem kabinetu.

Zadnja dva intervjuja sem izvedla na drugi manjši podeželski šoli na Štajerskem. Ker obe učiteljici dobro poznam, sem se za intervjuja z njima dogovorila preko telefona. Intervjuja sem izvedla 5. maja v njunem kabinetu. Najprej z učiteljico 2. razreda in nato še z učiteljico slovenščine.

Intervjuje z vsemi učitelji sem izvedla z individualnim in neposrednim spraševanjem, pri čemer sem se držala vnaprej zastavljenih glavnih vprašanj. Vsi intervjuji so potekali zelo sproščeno, v naravnem toku dogajanja in brez večjih motenj. Vse pogovore sem snemala na telefon in jih potem pretipkala na računalnik.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Intervjuje sem ročno vnesla v računalnik. Zapisala sem jih v parafrazirani obliki, kjer sem izpuščala mašila in določene besede nadomestila s knjižnimi. Sicer pa sem želela čim bolj ohraniti pristnost odgovorov.

Nato sem začela podčrtovati relevantne dele besedila za svojo raziskavo, nepomembne dele pa sem pustila nepodčrtane. Intervjuje sem imenovala kar "učitelj" in zaporedna številka izvedbe intervjuja (npr. učitelj/ica 1), ker sem učiteljem in šolam zagotovila anonimnost.

Podčrtane izjave intervjuvancev so bile za raziskavo pomembne tudi v naslednjih korakih. Zapisala sem jih v 22 tabel, kjer je vsaka tabela predstavljala določeno vprašanje. V prvi stolpec sem zapisala osebo, oziroma poimenovanje določenega učitelja, v drugi stolpec sem zapisala relevantno izjavo učitelja na določeno vprašanje, v tretji stolpec pa kodo, oziroma pojem, ki se je meni zdel ustrezen.

V zadnjem delu obdelave podatkov sem znotraj posamezne kategorije uredila kode in jih združila v podkategorije. Izpisanim kodam sem pripisala zaporedno številko učitelja, s katero sem ga tudi poimenovala.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

VZPOSTAVLJANJE ODNOSA Z UČENCI

Vse intervjuvane učiteljice in učitelj vzpostavljajo odnose z učenci na podoben način, hkrati pa ima vsak kakšno svojo posebnost. Večina intervjuvancev je poudarila, da so na začetku bolj strogi (učiteljica 4: »Mi imamo en pogovor tukaj: "Do božiča se ne smeš kaj veliko nasmejati v razredu".«) (učiteljica 3: »Pokazati jim je treba, da šola ni šala, da se je začelo spet resno...«) in takoj vzpostavijo mejo z učenci s šolskimi in razrednimi pravili (učiteljica 5: »So določena pravila in določena meja, tako pač mora biti, sicer bi bil kaos.«) (učiteljica 6: »Meja med nami je, drugače ni mogoče delati.«). Raje vidijo, da so bolj stroge, kot pa da imajo nemogoče razmere v razredu in nezmožnost za delo. Kljub temu želijo ustvariti prijetno vzdušje in pokazati prijazen obraz (učiteljica 1: »Poskušam ustvariti sproščeno in prijetno vzdušje...«) (učitelj 2: »načeloma poskušam biti "ful" prijazen...«). Kot kaže, si večina želi vzpostaviti avtoritativen odnos, oziroma imajo v glavi nek "ideal" med različnimi želenimi lastnostmi učitelja (učiteljica 5: »Skušam biti profesionalna, stroga in avtoritativna, ampak kljub vsemu tudi sproščena. Ravnovesje med vsem tem mi predstavlja ideal, ki ga je zelo težko vzpostaviti.«). Intervjuvani učitelj prilagaja svojo strogost in prijaznost glede na situacijo (učitelj 2: »Čisto odvisno v kakšnem razredu si in koliko si otroci sami dovolijo...«). Kot vidimo mora med učitelji in učenci obstajati meja in učenci morajo spoštovati določena pravila, ki so jim večinoma vsiljena. To so elementi ukazovalnega načina vodenja. Učitelji sploh na začetku leta raje uporabljajo bolj ukazovalni način vodenja, čez čas pa vključijo še določene elemente dogovornega načina vodenja, oziroma te vključujejo odvisno od situacije v kateri so.

VLOGA UČITELJA IN VLOGA UČENCEV

Intervjuvani učitelji se zavedajo svoje vloge učitelja in zahtevajo od učencev, da jim sledijo, sodelujejo pri pouku in jih poslušajo (učiteljica 4: »Največkrat je moja vloga, vloga učitelja, ki vodi, uči, postavlja vprašanja, oni pa mi sledijo«). Zavedajo se, da so vodje v učnem procesu, na učencih pa je, da izpolnjujejo svoje dolžnosti. Dva intervjuvana učitelja sta omenila, da pride v kakšni situaciji tudi do menjave vlog. Pri športni vzgoji so tako učenci dostikrat v vlogi učitelja, sploh drug drugemu. Učiteljica 4 pa opusti vlogo vodje pri

določenih temah na razrednih urah, kjer se čisto enakopravno dogovarjajo. Med poukom pa v glavnem do takšnih menjav vlog ne prihaja. Učiteljica 3 je poudarila, da morajo sprejeti svojo vlogo in jim mora biti jasna. Se pa večinoma upoštevajo interesi učenca, ter se pričakuje, da pridejo na plan z idejami in mnenji.

Vloge učiteljev so večinoma hierarhično urejene in jasne, zasledimo pa tudi izjeme. Med poukom je večinoma jasna hierarhija med njimi, pri razrednih urah in kakšnih drugih temah pogovora, pa so vloge bolj enakovredne. Tako spet prevladuje ukazovalni način vodenja, z določenimi elementi dogovornega načina vodenja.

CILJI PRI VZGOJI UČENCEV

Jasno je, da se cilji večine učiteljev nanašajo na učni načrt. Mene pa je zanimalo, kakšni so vzgojni cilji učiteljev. Tu sem imela v mislih predvsem to, kakšne vrednote želijo privzgojiti učencem in ali o tem sploh razmišljajo in se pogovarjajo z učenci. Našteli so mi veliko različnih vrednot, ki so se vsakemu posameznemu učitelju zdele najpomembnejše. Zelo malo je bilo takih, ki bi se večkrat ponovile, tako da vidimo, da ima lahko vsak učitelj drugačen pogled na vzgojo učencev. Večina intervjuvanih učiteljev se o tem pogovarja z učenci (učiteljica 5: »Enostavno jim povem, da jih želim naučiti teh vrednot, o tem se dosti pogovarjamo«) (učiteljica 6: »Že med poukom opozarjam na te cilje. Velikokrat se pogovorimo o teh temah.«). Učiteljica 3 se zaradi različnih disciplinskih in vedenjskih problemov v razredu o tem pogovarja med poukom (»Zdaj mislim, da se bolj z vzgojnimi cilji ukvarjamo kot pa se z izobraževalnimi..skratka, to se prepleta, tako da ene ločnice, kje so vzgojni, kje so izobraževalni cilji, skoraj ni«). Učiteljica 1, se o teh ciljeh pogovori z učenci, ki jih predlagajo tudi sami (»Imamo jih izobešene na steni...Te cilje seveda oblikujemo skupaj z učenci.«). Učitelj 2 meni, da je dovolj, da učencem vzgojne cilje vceplja z lastnim vzgledom (»Tu nimam posebne tehnike, ker menim, da se te vrednote privzgojijo samo z vzgledom...«). Največkrat se je kot vzgojni cilj pojavila vrednota poštenost, prijaznost, olika in doslednost. Učiteljem so pomembne vrednote, ki prispevajo k boljšemu šolskemu okolju in šolskemu delu: obnašanje do sošolcev, strpnost, medsebojno poslušanje, soodgovornost do drugega, sodelovanje, dogovarjanje ter pomoč. Učence pa si želijo vzgojiti v samostojne, vztrajne, vedoželjne, samozavestne posameznike, ki bi znali kritično presojati in bi izražali svoje mnenje.

Tu se jasno vidi delitev vrednot na dva dela. En sklop vrednot (strpnost, medsebojno poslušanje, sodelovanje itd.) izoblikuje poslušnega učenca. Drugi sklop vrednot (samostojnost, samozavest, vedoželjnost itd.) pa izoblikuje odgovornega učenca. To so lastnosti učenca, ki si jih učiteljice želijo, da pouk poteka čim bolje. Zato se o teh stvareh intervjuvani učitelji veliko pogovarjajo z učenci. Učiteljice gledajo na učence kot na osebe, ki jih je potrebno vzgojiti, da bodo čim bolj uporaben člen razreda, oziroma družbe.

NESPOŠTLJIVO VEDENJE UČENCEV IN UKREPI UČITELJEV

Učitelji za nespoštljiva vedenja učencev jemljejo predvsem nespoštljivo govorjenje in kršenje pravil, sledi pa nespoštljivo obnašanje do sošolcev, učiteljev in šolskih predmetov. Poleg teh so omenili tudi kršenje dogovorov, nepoštenost, norčevanje, neposlušnost navodil itd. (učiteljica 3: »Nespoštljivo je vsako vedenje, ko učenec prestopi tisto mejo, kaj se sme in kaj ne.«) (učiteljica 5: »Nespoštljivo je lahko na primer že to, da učenec ne naredi domače naloge.«) (učitelj 2: »Prva oblika nespoštljivega vedenja je že to, da učenec nima s sabo športne opreme.«). Dve učiteljici sta poudarili, da učenci dobro vejo, ko gre za nespoštljivo vedenje (učiteljica 1: »...otroci dobro vejo kaj ni sprejemljivo.«) (učiteljica 3: »Otroci dobro vejo kaj ni sprejemljivo in s tem se seznani tudi starše.«).

Učitelji se na nespoštljivo vedenje večinoma odzovejo hitro, z opozorilom in s pogovorom, ki je v glavnem usmerjen v iskanje rešitev (učiteljica 3: »...ko imam čas, ko sva sama in ga vprašam zakaj se je tako obnašal. Največkrat ti ne zna povedati zakaj...pogovoriva se, če je to v redu, kaj bi lahko bilo drugače, kako bo v bodoče.«) (učiteljica 4: »Najpogosteje s pogovorom, poskušam ugotoviti iz kje izhaja problem, kaj točno je narobe. Velikokrat ugotoviš, da je takšno obnašanje posledica različnih dejavnikov, pogosto izhaja že iz družine.«) (učiteljica 5: »Če je vedenje res moteče, ga pošljem iz razreda, da se umiri in se z njim na samem pogovorim zakaj so težave, kaj lahko spremenimo. Poskušam pa se izogibati grožnjam ali funkcionirati po sistemu: če boš, boš lahko (daj-dam).«). Pogosta praksa učiteljev je tudi ta, da učenca zapišejo. Večini kakšnih "hujših" ukrepov od tega, da so učenca poslali k svetovalni delavki ali šolski pedagoginji še ni bilo potrebno uporabiti. Učiteljica 3 opozori že samo s pogledom in mimiko obraza (»...največkrat poskušam s tem, ko razlagam, glasneje razlagam in potem takoj vesta. Tudi z mimiko, pogledom, opozorim, tako da ni treba prekinjati učne ure in se s tem ukvarjati. Če se pa to konstantno dogaja, če je kakšna takšna

stvar, da se da pred razredom razčistiti, tako da je še v poduk drugim, to v razredu razčistim...«).

Na vprašanje, če se kdaj zaderejo sem dobila v glavnem negativne odgovore. Priznajo, da se to včasih še zgodi, vendar se temu večinoma poskušajo izogibati. Uporabijo raje drugačne pristope in ugotavljajo, da deluje bolje, če so sami mirni ali če utihnejo (učiteljica 5:

»...opažam, da se učenci prej umirijo, če sem sama mirna.«). Učitelj športne vzgoje mora v veliki telovadnici večkrat povzdigniti glas in uporablja piščalko. Tudi učiteljica 3 v 2. razredu uporablja zvonček, ki pa deluje le kratek čas in bi rada ugotovila s kakšnim prijemom bi ji uspelo vzpostaviti mir v razredu za dlje časa (»Ko slišijo zvonček točno vejo, aha, nekaj je. Ampak, če moraš non-stop zvoniti, je pa tudi hudo. Pa ne traja dolgo, spet hitro naraste nemir. Letos, po 25 letih še nisem pri sebi ugotovila, s kakšnim prijemom bi lahko te otroke na pravi način umirila.«).

Intervjuvanci konflikte med učenci rešujejo s pogovorom in večinoma te konflikte rešuje svetovalna delavka ali šolska pedagoginja (učiteljica 4: »Ponavadi je zraven tudi pedagoginja. Večinoma sicer te spore med učenci rešuje ona, vidim, da tudi učenci radi hodijo k njej in tam vse rešijo. Redko sem tudi jaz zraven.«) (učiteljica 5: »Soočim oba in se pogovorim z njima. Če je kaj resnejšega, se to rešuje pri svetovalni delavki...«) (učiteljica 6: »Takrat vedno takoj vključimo socialno delavko na šoli, ponavadi se te stvari rešijo pri njej, včasih pa sem pri teh pogovorih prisotna tudi jaz.«). Tako redko posredujejo ali pa raje prepustijo učencem, da to rešijo sami (učiteljica 1: »To je res zelo redko, da bi morali mi posredovati.«). Če pa že rešujejo kakšen konflikt, soočijo vse vpletene in ponavadi zaključijo z opravičilom. Več opravek s tem ima učitelj športne vzgoje, ki pravi, da na telovadbo prihajajo učenci polni neke energije, zato večkrat pride do medsebojnih konfliktov. Takrat se vedno pogovorijo in skupaj rešujejo konflikt (»...je treba obe strani slišati in se na podlagi tega potem odločimo kako bomo ukrepali. Ponavadi je dovolj opravičilo enega ali drugega ali pa obeh.«).

Polovica intervjuvanih učiteljev ne uporablja niti kaznovanja, niti nagrajevanja. Učiteljica 3 ima vpeljan sistem mesečnega nagrajevanja (»Mi imamo vpeljane semaforčke...če se vidi, da otrok ne upošteva pravila, da jih res krši, ga zapišem in potem na koncu tedna pogledamo kolikokrat je bil zapisan. In če je zapisan samo enkrat, si v tistem tednu semafor, ki ga ima vsak na koncu table, za tisti teden pobarva oranžno. Če ni zapisan nikoli, si pobarva zeleno, če je zapisan dvakrat ali večkrat, si pobarva rdečega. In potem, ko minejo štirje tedni, na koncu meseca, jaz pogledam in tisti, ki ima same zelene semaforčke, dobi eno nagrado. To je en bombon ali čokoladica, nekaj malega. Če ima en oranžen semaforček vmes, dobi delno

nagrado, malo manjši bombon, če ima rdečega vmes, pa ne dobi nič. In moram reči, da jih to kar motivira. Čeprav nagrada je čisto minimalna in vem da glede na pedagoške prijeme, tega naj ne bi bilo, ampak po knjigah človek ne more vzgajati, tako da moraš malo po svoji lastni logiki, glede na to kakšne otroke imaš. In to za enkrat deluje in je zelo velika nagrada, če potem to na koncu dobi. Eni, ki to non-stop kršijo, bi sicer tudi radi dobili tisti bombonček, ampak če ga ne, pa tudi ni nič narobe. Tako da ja, malo zaleže, malo ne.«). Bolj pogosto je skupinsko nagrajevanje (učitelj 2: »...če so vse stvari, ki jih imamo za narediti v redu in dajo vse od sebe, potem pa je 5, 10 minut nagrajevanja dobrodošlega.«) (učiteljica 5: »Ali v določenih primerih kaznujem vse ali pa nagradim vse.«). Učiteljica 4 pa je ugotovila, da je bolje, če učenca na višji stopnji osnovne šole pohvali na samem, da ga zaradi tega ne bi ostali zbadali.

Učenci večinoma ne sodelujejo pri soustvarjanju pravil, ukrepi za kršenje pravil pa so večinoma kazni in različni pristopi, ki to vedenje omejujejo ali pa uporabljajo nagrajevanje, ko se učenci vedejo kot si želijo učitelji. Tukaj se vidi učiteljeva moč. Se pa večina učiteljev ob različnih težavah z učenci pogovori, pri čemer je pogovor usmerjen v iskanje rešitev, pri nekaterih učiteljih pa se kažejo celo elementi soustvarjanja rešitev (učiteljica 4: »Velikokrat ugotoviš, da je takšno obnašanje posledica različnih dejavnikov, pogosto izhaja že iz družine.«). Tako lahko rečemo, da pri ukrepih večina učiteljev uporablja tudi elemente dogovornega načina vodenja, čeprav nedvomno prevladuje ukazovalni pristop.

KOMUNIKACIJA

Vsi učitelji so odgovorili, da je med poukom večinoma enosmerna komunikacija z aktivnim vključevanjem učencev v pogovor in z upoštevanjem njihovih interesov (učiteljica 1: »Razred je urejen frontalno, da vsi gledajo naravnost, mene. Tako je med poukom zastavljeno, da sem jaz tista, ki vodi pogovor, njih pa aktivno vključujem.«) (učiteljica 2: »Pogovor večinoma vodim jaz, jim pa vedno prisluhnem, kaj si oni želijo, kakšne interese imajo in poskušam tudi to izpeljati.«) (učiteljica 4: »Med poukom je pogovor bolj iz moje strani, učenci niti nimajo toliko vprašanj, da bi se lahko dvosmerno pogovarjali.«) (učiteljica 5: »...pouk skušam zastavljati tako, da so učenci čim bolj aktivni. Če pa učenci pri pouku nimajo možnosti, da sodelujejo ali izražajo svoja mnenja, to zame sploh ni pouk. Učenci morajo aktivno sodelovati.«). Pri razrednih urah in določenih temah pa je komunikacija med učiteljem in učenci dvosmerna, na istem nivoju (učiteljica 1: »Ko pa se pogovarjamo o kakšnih drugih

stvareh, predvsem na razrednih urah, običajno potegnem svoj stol, med njih, med klopi in se potem pogovarjamo.«) (učiteljica 4: »Določene teme pa se seveda pogovarjamo na istem nivoju, dvosmerno, sploh na razrednih urah.«) (učiteljica 6: »Ko pridejo na vrsto kakšne druge teme, pa smo na isti stopnji komunikacije.«). Učiteljica 3 ima težave zaradi (preveč) aktivnega vključevanja učencev v pogovor (»...ko začneš dvogovor, se kar usuje iz njih in ponavadi je to najtežje. Jaz sem vesela, da oni vejo in da mi znajo povedati, ampak res, tisti pogovor, da nekoga poslušajo, je pri njih zelo težko. Ker bi vsi vse naenkrat.«).

Poleg enosmerne komunikacije, ki se večinoma pojavlja med poukom je v precej veliki meri prisotna tudi dvosmerna komunikacija, saj učiteljice rade vključujejo učence v pogovore in v aktivno sodelovanje med poukom. Brez tega si večina učiteljic ne predstavlja pravega pouka.

AVTORITETA

Pod avtoriteto si učitelji predstavljajo spoštovanje, ki si ga pridobiš s svojim načinom dela. Opisali so jo s skupkom učiteljevih lastnosti, vsak pa si jo seveda razlaga malce po svoje. Vsi jo pojmujejo za zelo pomembno in brez katere lahko imaš veliko težav pri poučevanju.

Večinoma so jo opisali kot neke vrste strogost (učiteljica 3: »...gledajo tvojo strokovnost...način podajanja snovi, koliko si jim simpatičen. In tudi, koliko znaš biti strog, tudi to otroci vejo in oni rabijo to.«) (učiteljica 5: »...da si kot učitelj neomajen, strogo se držiš pravil, ki jih postaviš, v razredu ne popuščaš...skušaš imeti enake kriterije do vseh.«). Učiteljica 4 pa je avtoriteto opisala na malo manj strog način: »Meni osebno tisto strahospoštovanje...ni všeč...Bolj je važno, da imaš nek normalen odnos, kjer se dogovarjamo in smo na bolj prijateljskem nivoju.«). Pri vprašanju ali jim avtoriteta uspeva, so mi večinoma pritrdile.

Težko bi določila vrsto avtoritete, ki jo uporabljajo intervjuvani učitelji. Iz pogovorov je razvidno, da ta v večini niha med avtoritarno in avtoritativno. Določene učiteljice se nagibajo k bolj avtoritarni avtoriteti, določene pa bolj k avtoritativni.

ODGOVORNOST UČITELJA IN UČENCEV

Učno-vzgojni proces je odgovornost učitelja in tega se vsi učitelji v glavnem zavedajo. Odgovornosti učencev pa so sodelovanje, opravljanje dolžnosti in poslušanje. Največji problem pri sprejemanju odgovornosti se poraja pri učencih, predvsem pri opravljanju

dolžnosti – natančneje, pri opravljanju domačih nalog. Tako učiteljica predmetne kot razredne stopnje sta povedali, da so tu že od nekdaj največji problemi. Učiteljica 2. razreda tako opisuje, kako se otroci za neopravljeno domačo nalogo neopravičeno izgovarjajo na starše: »...mami je samo tam, da ti pomaga, da te spodbuja, da te spomni, ne pa da se boš zdaj ti izgovarjal: mami mi to ni naredila. To je tvoja odgovornost. Starši imajo to, ti imaš to, tvoja odgovornost je da hodiš v šolo, da narediš nalogo vsak dan, da pregledaš torbo zvečer, da ne pozabiš kakšne naloge, da ne pozabiš zvezka...«. Podobno se pritožuje učiteljica predmetne stopnje: »Na tem bi bilo treba še ogromno delati in res ne vem, kako jim dopovedati, da je naloga njihova odgovornost, dolžnost in da se jo splača delati sproti.«.

DEJAVNIKI ODRAŠČANJA

- DRUŽINA

Učitelji so mnenja, da ima družina zelo velik vpliv na učenca in njegov učni uspeh. Poudarili so, da je ta vpliv sploh velik v nižjih razredih osnovne šole, učiteljica predmetne stopnje pa je poudarila vpliv družine tudi v obdobju odraščanja. Družina je pomembna predvsem zaradi spodbud pri šolskem delu in pri vzpostavljanju otrokovih delovnih navad ter odgovornosti (učiteljica 3: »...je pa potrebno čisto vse pomagati. In ga na tak način spodbujati, da bo nekoč to sam. In tam kjer starši ne delajo dovolj, pa ima otrok težave, je hudo... Starši so sigurno tisti prvi, ki pri otroku vzpostavijo in učne navade in odgovornost, vse. Ogromno vlogo imajo, absolutno, vedno jo bodo imeli. Šola lahko stvari samo nadgrajuje, če so dobro postavljene. Če niso, v devetih letih ne moreš nič narediti.«) (učiteljica 1: »...spremljanje staršev učnega dela, pomoč doma, kontrola domačih nalog. Vse to, ker se oni šele zdaj učijo učiti. In če nimajo doma podpore, se pozna.«). Spodbujanje in pomoč staršev se pozna predvsem pri tistih, ki imajo kakšne učne težave (učiteljica 5: »...če so kakšne težave in če otrok potrebuje pomoč, spodbudo, motivacijo. Tudi sami odnosi v družini vplivajo na otrokovo spremljanje učnega dela, koliko se starši ukvarjajo z njim – to mislim, da je odločilno.«). Pomembno je, ali je znanje vrednota v družini (učiteljica 4: »Najbolj važno je, ali je znanje vrednota v družini in kakšen odnos imajo starši do šole. Vidi se, če je podpora doma in če je ni. Ko malo pogledaš iz kakšne družine je otrok, ti je takoj jasno, zakaj je v šoli takšen kot je.«). Večina je mnenja, da na učni uspeh učenca vpliva izobrazba staršev, malo manj pa njihov materialni položaj. Važno je, koliko se starši posvečajo otrokom, materialni položaj pa tu ne igra večje vloge (učiteljica 1: »Običajno se eni in drugi starši zelo zanimajo in ukvarjajo s

svojimi otroki, ni odvisno od standarda in izobrazbe staršev.«) (učitelj 2: »Je pa dostikrat tudi tako, da so starši revni, neizobraženi, pa so njihovi otroci zelo marljivi in pridni. Najbolj odtehta to, koliko se starši ukvarjajo s svojim otrokom in kakšne delovne navade jim privzgojijo.«) (učiteljica 3: »So starši, ki lahko dajo več, ni pa nekih ekstremov tukaj pri nas, na periferiji. Te razlike še lahko v šoli nekako izenačujemo, se še da, ni tako groznega odstopanja.«). Pri materialnem položaju je važno, na kakšen način so starši prišli do določenega statusa (učiteljica 4: »Sem že naletela na primere, kjer otroci prihajajo iz dobro situiranih družin, kjer so starši prišli do svojega položaja brez visoke izobrazbe. Tako da otroci vidijo svojega, na primer, očeta, ki je komaj dokončal osnovno šolo, kako mu gre dobro in se tudi njemu ne zdi vredno učiti.«).

- ODNOSI Z VRSTNIKI

Učitelji se strinjajo, da je vpliv vrstnikov na učenca največji v puberteti in višjih razredih. Je pa odvisno tudi od samega posameznika in razreda (učiteljica 5: »...zdaj v puberteti, mislim da je vpliv vrstnikov kar velik, ko so vsi bolj občutljivi in jim veliko pomeni, da so v družbi sprejeti. Ponavadi se vsi ozirajo na "vodjo" v razredu, se obnašajo tako, da ugajajo njemu in velikokrat pri vsem tem trpi učni uspeh.«). Že sedežni red v razredu ima lahko velik vpliv (učiteljica 4: »To že vidiš, ko jih presedeš. Imam enega učenca, ki čisto normalno funkcionira zdaj, ko sedi med "pridnimi". Ko je sedel z učno manj uspešnimi učenci, pa je bil glavni med njimi in so bili vsi skupaj že kar velik problem v razredu. Zelo vpliva s kom se družijo in že samo to, s kom sedi v razredu.«). Odvisno pa je tudi od klime v razredu, socialne sprejemljivosti in strpnosti (učitelj 2: »So razredi, ki zelo pomagajo takšnim učencem, so pa tudi razredi, ki jim lahko zelo škodujejo, mu ne pridejo na proti. Čisto odvisno je od tega kakšna je klima v razredu, koliko se med sabo vsi razumejo, koliko so socialno sprejemljivi.«) (učiteljica 3: »Nismo imeli pa nikoli kakšnih ekstremnih primerov, da bi koga zavračali in ne vem kaj. Ker zdaj se toliko o tej strpnosti pogovarjamo in tudi poslanstvo naše šole je na veliko tukaj gor napisano: strpnost. Tako da zelo veliko delamo na tem, da so vsi sprejeti, kar je tudi prav.«).

- PRIORITETE

V hierarhiji prioritet učencev so učitelji znanje v glavnem postavili pod zabavo, druženje, priljubljenost, šport in materialne stvari. Seveda so tudi izjeme, nekateri učenci imajo šolo za

glavno prioriteto. V višjih razredih je glavna skrb učencev priljubljenost (učiteljica 4: »Kaj si drugi mislijo o meni?«. Oziroma določena oseba v razredu, ki velja za najpomembnejšo. Sem imela lani primer, ko je bilo čisto vse odvisno od mnenja določenega fanta. Čisto vsi fantje so se najbolj obremenjevali s tem, kaj si bo o njih mislil on. In njemu je takrat malo upadel učni uspeh in vsi ostali so mu sledili. Dokler ni minilo nekaj časa in so fantje videli, da se ne splača samo zaradi njega imeti 2 namesto 4.«). Šola kot prioriteta pride bolj na površje takrat, ko se v šoli preverja znanje (učiteljica 4: »Večinoma je šola bolj zadaj med njihovimi prioritetami. Malo bolj pride na površje, ko je test, potem pa spet malo potone.«). Več učiteljev pa je mnenja, da prioritete niti nimajo tako velikega vpliva na učni uspeh učenca.

- SPOL

Učitelji so večinoma mnenja, da obstajajo razlike med spoloma pri učnem uspehu. Menijo, da so dekleta bolj vestna, bolj umirjena in da prej odrastejo, fantje pa so bolj površni (učiteljica 5: »Opažam, da so deklice tako kot vedno zelo pridne in z delavnostjo lahko v veliki meri nadomestijo inteligenco. Medtem, ko se pri fantih bolj opazi, kdo je resnično inteligen, razgledan, včasih pa zaradi premalo dela uspeh odstopa od inteligence.«). Učiteljica predmetne stopnje je dodala, da se fantje tudi bolj obremenjujejo z vzdevkom "piflar". Sicer pa seveda vsi priznavajo izjeme. Samo ena izmed intervjuvanih učiteljic razlik med spoloma ne opaža (učiteljica 6: »Vse zavisi od tega, na katerem področju je otrok nadarjen in ali znamo učitelji izkoristiti njihov potencial. Deček, deklica – vseeno.«).

Če povzamem, se učitelji zavedajo vpliva dejavnikov odraščanja. Največji vpliv ima po njihovem mnenju družina, ki učenca spodbuja, ga nauči delovnih navad in odgovornosti. Pozna se, če starši spremljajo učenčevo šolsko delo in imajo znanje za vrednoto. Ta vrednota se potem prenese tudi na učenca. Materialni položaj družine po mnenju učiteljev nima več velikega vpliva. Pravijo, da sploh na podeželju te razlike niso tako velike, oziroma jih lahko v šoli izenačijo. Pomembnejša se jim zdi izobrazba staršev, saj ponavadi starši z višjo izobrazbo posvečajo več pozornosti šolskemu delu otroka in imajo znanje za višjo vrednoto. Bolj od izobrazbe pa so učitelji poudarjali, da je pomembno koliko časa se starši posvečajo otroku in se ukvarjajo z njim.

Odnosi z vrstniki imajo večji vpliv na uspeh učenca v puberteti, ko je za učence najpomembnejše kaj si drugi mislijo o njih in se poskušajo čim bolj vklopiti v družbo, biti čim bolj "popularen".

Šola je ponavadi pri učencih nižje na lestvici prioritet, a se dvigne med glavne prioritete, ko je to potrebno, recimo ko nastopi preverjanje znanja. Tako prioritete po mnenju učiteljev nimajo večjega vpliva na uspeh učencev.

Razlika med spoloma se v šoli pozna, čeprav je veliko učiteljev poudarilo, da je učni uspeh bolj odvisen od vsakega posameznika in tega, kakšne potenciale in zanimanja ima posamezni učenec.

RAZLOG ZA UČNE TEŽAVE UČENCEV

Učitelji so večinskega mnenja, da so nižje umske sposobnosti glavni razlog za učne težave učencev. Velik razlog po njihovem mnenju so tudi premajhne spodbude doma, osebne težave, slaba družba in okolje ter obdobje odraščanja (učiteljica 3: »Pri enih pa učne težave nastanejo, tudi zato, ker starši niso dovolj delali z njimi in se te težave potem stopnjujejo, ker jih ne odpravljajo...vsako leto se pojavi nekje 10% takih, ki pač normalno, slabše dojemajo, počasneje, ki doma nimajo pravega zaledja, da bi lahko te težave premagali.«). Omenili so še slabe materialne pogoje, pomanjkanje motivacije, pomanjkanje delovnih navad, bolezni (avtizem, disleksija, hiperaktivnost), psihične pritiske, prepuščenost samim sebi, psihično nestabilnost in odvisnost od računalnika in televizije (učiteljica 4: »V vsakem razredu z 20 učenci se najde nekje 4-5 učencev z učnimi težavami. In od teh je ena skupina takih, ki so res malo bolj počasni, so umsko malo manj sposobni in ne dojemajo tako hitro kot ostali. Ti imajo res težave. Nato je skupina, pri kateri vidiš, da se lahko vse naučijo, ampak nimajo ustreznega okolja. Problem izhaja iz tam. Ne vem kaj točno je problem, v glavnem pa nimajo dovolj spodbud doma. In nato je še tretja skupina, kjer ne morem ravno reči, da so leni, ampak jim manjka motivacije, imajo neke druge probleme v sebi. In so sicer sposobni za lepe ocene. Tu, pri tej skupini mi je kar hudo, ko jih ne znaš motivirati.«).

Učitelji sicer naštevajo različne vzroke za učne težave učencev, a mislim, da jih večina dejansko ne pozna, oziroma se posebej s tem ne ukvarja ali pogovori z učenci.

Najpomembnejši vzrok za učne težave navajajo nižje umske sposobnosti in lenobo ter tako učencev neuspeh pripisujejo izključno njemu. Tukaj so spregledali še celo vrsto drugih dejavnikov, ki vplivajo na učencev učni uspeh oziroma neuspeh. Zavedati bi se morali, da gre vedno za skupno delovanje različnih vzrokov, ki jih najdemo v vplivu njegove družine in okolja, v kakovosti pouka, v odnosu s sošolci in vrstniki, v odnosu z učiteljem in njegovem

pristopu do njega, v celotnem šolskem sistemu, ki je neprilagojen učenčevim potrebam itd. Gre za preplet mnogih dejavnikov in eden pomembnejših je neustrezno poučevanje in neustrezna naravnost šolskega sistema. Učitelji pa so se večinoma kar hitro zadovoljili z enostavnimi razlagami, npr. premalo spodbud doma, pomanjkanje motivacije, pomanjkanje delovnih navad. Tako učencem z učnimi težavami ne morejo pomagati. Marsikdo je učno neuspešen zato, ker se šola ne prilagodi njegovim posebnostim, potrebam in željam. Zavedati bi se morali, da lahko sami naredijo veliko več in da lahko učencem z učnimi težavami na različne načine pomagajo. K problemu bi morali pristopiti bolj celostno, ne pa da napačno označijo kaj povzroča njegove učne težave in se s tem razbremenijo odgovornosti ter spregledajo glavne vzroke učne neuspešnosti. Če se ozrem k O'Hanlonu in njegovim štirim valovom, bi rekla, da so učitelji obstali nekje pri 2. ali 3. valu. Vzroke za učne težave bi morali bolje raziskati in potem skupaj z učenči iskati rešitve z dogovornim pristopom.

PRISTOPI UČITELJEV DO UČENCEV Z UČNIMI TEŽAVAMI

Učitelji nudijo dodatno strokovno pomoč učencem z učnimi težavami, zanje izvajajo diferenciacijo in dodatni pouk. Pogosto se vključi tudi starše in med poukom se izvaja individualizacija. V pomoč jim je tudi presedanje k učno uspešnejšemu učencu, ki mu lahko med poukom še kakšno dodatno stvar razloži (učiteljica 4: »Imamo dodatno strokovno pomoč...Potem je tukaj dodatni pouk. Opažam, da zelo pomaga, da ga presedem k učno bolj uspešnim učencem. In to kar med poukom, ko vidim, da nekomu nekaj ni jasno, kar hitro postavim zraven tistega, ki razume, da mu razloži.«) (učiteljica 3: »Pri samem delu gledam, da nekdo sedi zraven njega, da mu lahko pomaga. Ker jaz pri 23 naenkrat ne morem biti, tako da mu tako olajšam. Predvsem moram najti nekoga, ki je strpen, ki mu bi rad pomagal, ki mu to ni v breme. To ne more biti vsak. Potem pa diferencirano delo, lažje naloge, ker ne moreš od njega pričakovati, da bo sledil – lahko mu naložiš normalne naloge kot vsem, ampak nisi s tem nič naredil. Toliko, da bo on uspešen in da bo videl - aha, zmorem. Domače naloge mu dajem diferencirane. Pa s starši je treba še bolj intenzivno delati in se dogovarjati da res vsi delamo enako.«). Eden od učiteljev je omenil še tutorske pare. V pomoč mu je tudi sprotno preverjanje znanja, dodatne razlage med poukom ter spodbujanje in pohvale pri napredku. Učencu z učnimi težavami je na voljo pomoč svetovalne službe tudi pri motivaciji (učiteljica 6: »Učenci, ki imajo učne težave, večinoma dobijo tudi odpor do učenja in zaradi neuspeha hitro obupajo. Tako jih skušam motivirati in jih spodbujati, jim snov prikazati na bolj zanimiv

način, uporabljam veliko pohval pri napredku in jih čim bolj vključujem pri pouku. Pomembno se mi zdi, da se ne počutijo manjvredne ali kakorkoli izolirane zaradi počasnejšega razumevanja snovi...«).

Učitelji se trudijo, da bi čim bolj pomagali učencem z učnimi težavami. Uporabljajo različne metode in tehnike ter poskušajo pomagati učencem, tudi če so sami v časovni stiski. Veliko pozornosti posvečajo motiviranju in spodbujanju učencev. Individualizirajo in diferencirajo uro ter jih poskušajo čim bolj vključiti v sodelovanje pri pouku.

Učitelji so me pozitivno presenetili pri naštevanju svojih pristopov do učencev z učnimi težavami, vendar sem vseeno pogrešala določene elemente in pristope. Nihče ni omenil bolj celovitega pristopa k učnim težavam in iskanje ter spodbujanje močnih področij učenca. Za veliko težav je sicer kriv neprilagojen šolski sistem, kjer bi se morale začeti spremembe, a tudi učitelji lahko samostojno naredijo velike spremembe s svojim pristopom do učencev z učnimi težavami. Premalo je vključevanja staršev, s katerimi bi morali iti pri reševanju učnih težav učenca z roko v roki. Menim, da so tu krivci tudi starši, sploh tisti, ki za učne težave otroka krivijo učitelje in ne želijo sodelovati z njimi. To se v šolah ne bi smelo dogajati in učitelji bi morali storiti čim več, da s starši vzpostavijo sodelovanje. Kar se večina intervjuvanih učiteljev, sploh razredne stopnje, tudi zaveda. Večina intervjuvanih učiteljev je omenila, da ima pozitivna stališča do učno neuspešnih otrok, trudijo se, da bi jih motivirali in spodbujali. To je pomemben element pomoči učencem z učnimi težavami. S tem učitelj poskrbi za pozitivno klimo v razredu in pozitiven odnos sošolcev do učencev z učnimi težavami. S tem so učenci z učnimi težavami sprejeti in se ne počutijo manjvredne. In na tem lahko še veliko naredimo.

VPLIV ŠOLSKEGA USPEHA NA KAKOVOST ŽIVLJENJA OTROK

Večinsko učitelji menijo, da učni uspeh ni bistven za življenje (učiteljica 5: »Tudi če v osnovni šoli otrok ni tako uspešen, lahko zaživi kakovostno življenje in obratno.«) (učiteljica 4: »Mislim, da je bilo včasih to dvojje bolj povezano kot je danes. Zdaj pa vidiš najboljše učence iz naše šole kako že na gimnaziji nekam poniknejo, ali pa po končani fakulteti ždiijo nekje, brez službe in se ne premaknejo nikamor. Ne unovčijo znanja, ki ga imajo, se ne znajdejo. Potem pa po drugi strani srečaš učenca, ki v osnovni šoli ni razumel osnovnih

pojmov, z BMW-jem...«). Danes tu ni več takšne povezave in zgodba se tu ne konča. Pomembno je, da se učenci sprejmejo kakršni so in da jim pomagamo po najboljših močeh, da se v šoli vsi počutijo dobro in so čim bolj sprejeti (učiteljica 6: »...menim da učni uspeh ne igra večje vloge na kakovost življenja otrok. Večji vpliv na njihova življenja ima počutje v šoli in medosebni odnosi tukaj. Tako se trudim, da bi se učenci v šoli počutili dobro in bili čim bolj sprejeti.«). Slabši učni uspeh ima velik vpliv na trenutno situacijo v kateri je učenec in učencem z učnimi težavami je potrebno pomagati (učiteljica 3: »Vpliva na življenje, vpliva na boljše počutje, na popoldanske odnose – ker če pride otrok zadovoljen domov, je vesel, si ti vesel zraven; če pride slabe volje, noče tistega narediti, je vse narobe. Fino je imeti take povprečne, samozavestne in srečne otroke. To je zelo lahko imeti, ampak največkrat ni tako. So si različni in pravico imajo taki biti, takšni so in tako je in takšne jih je treba sprejeti in jim po najboljših močeh potem pomagati.«).

Vsi učitelji so mnenja, da učni uspeh ni bistven za življenje. In to tudi drži. Učencem je potrebno pokazati, da je učna neuspešnost le ena izmed neuspehov, ki jih doživljamo skozi življenje. V tej smeri se bi morala spremeniti tudi zavest družbe. Vsak učenec je drugačen in ima svoje posebnosti in takšne jih moramo sprejeti. Od učiteljev, ki sem jih intervjuvala, se je večina tega zavedala. Tako so že na dobri poti k sprejemanju in pomoči učencem z učnimi težavami. Pomembno je, da podajajo učencem vrednote drugačnosti, strpnosti, spoštovanja itd. in da imajo pozitiven odnos do učencev z učnimi težavami.

5 SKLEPI

- Učitelji na začetku leta uporabijo več elementov ukazovalnega načina vodenja, čez čas, ko so predvsem meje jasne, pa vključijo več elementov dogovornega načina vodenja.
- Učitelji v glavnem prehajajo med ukazovalnim in dogovornim načinom vodenja.
- Med poukom je jasna hierarhija med njimi in prevladuje enosmerna komunikacija, pri razrednih urah in kakšnih drugih temah pogovora, pa so vloge bolj enakovredne in komunikacija poteka dvosmerno.
- Učitelji želijo vzgojiti poslušne in po drugi strani odgovorne učence, ki bi bili čim bolj uporaben člen razreda, oziroma družbe.
- Učitelji menijo, da je najpomembnejši dejavnik odraščanja družina. Ostali dejavniki po njihovem mnenju nimajo večjega vpliva na uspeh učenca.
- V puberteti imajo po mnenju učiteljev velik vpliv na učenca odnosi z vrstniki.
- Bolj od materialnega stanja družine in izobrazbe staršev se učiteljem zdi pomembno, koliko se starši ukvarjajo z otroki, koliko ga spodbujajo in če ga naučijo delovnih navad.
- Učitelji kot glavni vzrok za učne težave učencev navajajo nižje umske sposobnosti, lenobo in pomanjkanje motivacije. Kar pomeni, da se ne zavedajo skupnega delovanja različnih dejavnikov, ki vplivajo na učenčev (ne)uspeh in ne vidijo pravih vzrokov za učne težave učencev.
- Učitelji do učencev z učnimi težavami pristopijo z različnimi metodami in tehnikami, ki so v pomoč učencem, a manjka celovit pristop in vključevanje staršev.
- Učitelji imajo do učencev z učnimi težavami pozitiven pristop, jih sprejemajo in jim pomagajo.

6 PREDLOGI

- V šolah bi se morali zavzemati za vzpostavitev dogovornega pristopa. Predvsem pri vzpostavljanju meja in pravil imajo učenci premalo besede. Ravno zaradi tega nastajajo disciplinski problemi in se morajo učitelji zatekati v razne nepotrebne ukrepe.
- Prav tako je dogovorni pristop potreben v družini, ki ima velik vpliv na učenca. Starši bi se morali zavedati, kako pomembno vlogo igrajo v življenju svojega otroka in kako pomembne popotnice mu lahko dajo za šolo in življenje. Učitelji so se pritoževali predvsem nad pomanjkanjem delovnih navad pri učencih. Na splošno je to problem v naši družbi, kjer je večina otrok "razvajenih" in neiznajdljivih. Delovne navade bi morali otrokom vcepiti že starši.
- Učitelji ne poznajo pravih vzrokov za učne težave učencev in tega se niti ne zavedajo. Potrebno jim je osvetliti ta problem in organizirati izobraževanja na to temo. Na splošno se o učencih z učnimi težavami premalo govori in se jim posveča premalo pozornosti.
- Prav tako bi bilo potrebno ta problem predstaviti staršem in jih začeti bolj vključevati v reševanje učnih težav svojih otrok.
- Zavedati se je treba, da učne težave pogosto nastanejo zaradi neustreznih metod poučevanja in neustreznega šolskega sistema, ki ocenjuje, izloča in išče neznanje, pri tem pa pozablja na razvoj spretnosti, ki so pomembne za življenje posameznikov. Nujno je potrebna sprememba v šolskem sistemu, ki bi upoštevala posebnosti posameznega učenca in mu omogočila razvoj potencialov.
- V celotni družbi bi morali delati na večji strpnosti, spoštovanju, enakopravnosti, humanosti in sprejemanju drugačnosti. Spet ima šola tu veliko vlogo z vzgojo otrok in podajanjem naštetih vrednot.

Predlogi za ponovno raziskovanje te teme:

- Dobro bi bilo izvesti študijo primera z učencem z učnimi težavami, kjer bi osvetlili preplet različnih dejavnikov, ki vplivajo na nastanek učnih težav pri učencih.

8 UPORABLJENA LITERATURA

Antončič, Irma (1994). Odnos do telesa kot sestavni del procesa odraščanja. Obzornik zdravstvene nege, letnik 28, številka 3/4, str. 89-92.

Adlešič, Irena (1999). Samopodoba osnovnošolskih otrok. Psihološka obzorja (Ljubljana), letnik 8, številka 2/3, str. 201-215.

Bergant Milica (1971), Permisivna in represivna vzgoja. Sodobna pedagogika, let. XXII, št. 5-6, str. 191 – 203.

Bergant Milica (1986), Permisivna in laissez-faire ali vsedopuščajajoča vzgoja. Sodobna pedagogika, letnik XXXVII, št. 1-2, str. 7 – 15.

Berne, E. (2011). Transakcijska analiza v psihoterapiji. Ljubljana : Inštitut za psihoterapijo transakcijske analize.

Cencič, Majda, Pergar-Kuščer, Marjanca (2012). Dejavniki učenja in sporočilnost šolskega prostora. Sodobna pedagogika, letnik 63 =129, številka 1, str. 112-138.

Cugmas, Zlatka, Drofenik, Marinka, Schmidt, Majda (2007). Stabilnost samopodobe pri osnovnošolcih. Sodobna pedagogika, letnik 58 = 124, številka 1, str. 110-128.

Černelič Bizjak, Maša (2009). Asertivnost in zdravstvo. Obzornik zdravstvene nege, letnik 43, številka 1, str. 31-36.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2011), Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). Programske smernice: Svetovalna služba v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). Učenje kot pogovor. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Dragoš, S., Leskovšek, V., Petrovič Erlah, V., Škerjanc, J., Humljah Urh, Š. (2005). Krepitev moči. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Drofenik, Petra (2010). Učne težave z vidika učiteljev v osnovni šoli. Revija za elementarno izobraževanje, letnik 3, številka 2/3, str. 143-155.

Godina, V. V. (1991). Antropološki zvezki 2: Socializacijska teorija Talcotta Parsona. Ljubljana: Sekcija za socialno antropologijo pri Slovenskem sociološkem društvu.

Glasser, W. (2001). Vsak učenec je lahko uspešen. Radovljica: Mca.

Glasser, W. (2002). Nesrečni najstniki: kako naj starši in učitelji poiščejo stik z njimi. Radovljica: Mca.

Gordon, T. (1992). Trening večje učinkovitosti za učitelje. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Gregorčič, Brigita (2012). Spodbujanje socialnega vedenja na šoli. Vodenje v vzgoji in izobraževanju, letnik 10, številka 3, str. 105-116, 124.

Hribar, Nada (2001). Skupinsko delo z mladostniki. Psihološka obzorja (Ljubljana), letnik 10, številka 1, str. 71-79.

Juriševič, Mojca (1999). Samopodoba in/ali učna uspešnost. Psihološka obzorja (Ljubljana), letnik 8, številka 1, str. 23-41.

Kavkler, Marija (2009). Modeli in strategije za obravnavo učencev z učnimi težavami - vpliv na spremembe v poučevalni praksi, letnik 60 = 126, številka 1.str. 362-375.

Kavčič, Tina (2006). Razlikovalno odzivanje staršev in razvoj njihovih otrok. Anthropos (Ljubljana), letnik 38, številka 3/4, str. 89-101.

Kodele, Tadeja, Kvaternik, Ines (2010). Sodelovanje in soustvarjanje. Socialna pedagogika (Ljubljana), letnik 14, številka 3, str. 347-362.

Kodele, Tadeja, Kvaternik, Ines (2011). Soustvarjanje preventivnih projektov v šolskem okolju skupaj z učenci. Socialno delo, letnik 50, številka 5, str. 307-316, 353, 355.

Kodole, Tadeja, Mešl, Nina (2013). Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kogovšek, Damjana, Novšak Brce, Jerneja, Ozbič, Martina, Vališer, Aleksander, Zver, Petra (2012). Zgodnje prepoznavanje morebitnih učnih težav pred vstopom v šolo z vprašalnikom za vzgojitelje in učitelje. Vodenje v vzgoji in izobraževanju, letnik 10, številka 2, str. 23-37, 139.

Koller-Trbovič, Nivex, Žizak, Antonija (2007). Temna stran družinskega življenja v doživljanju otrok in mladostnikov. Socialna pedagogika (Ljubljana), letnik 11, številka 2, str. 147-169.

Košir, Katja (2011). Spol in starost učencev kot dejavnika razlik v učiteljevi naklonjenosti, zaznani podpori učitelja ter učni uspešnosti. Psihološka obzorja (Ljubljana), letnik 20, številka 3, str. 93-106.

Kroflič, R. (1997). Avtoritete v vzgoji. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Kuhar, Metka (2010). Nekaj preliminarne korakov k bolj celostni konceptualizaciji starševske avtoritete. Sodobna pedagogika, letnik 61 = 127, številka 2, str. 224-250.

Kuhar, M. in Razpotnik, Š. (2011). Okviri in izzivi mladinskega dela v Sloveniji. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Kuhar, Metka, Reiter, Herwig (2013). Towards a concept of parental authority in adolescence. CEPS journal, letnik 3, številka 2, str. 135-155.

Kvaternik, Ines, Kustec, Klavdija (2011). Sodelovanje staršev s šolo. Socialno delo, letnik 50, številka 2, str. 81-89, 151, 153.

Likič Guček, Milan (2004). Socializacija: interdisciplinarni vidiki. Anthropos (Ljubljana), letnik 36, številka 1/4, str. 105-108.

Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S., Bregar Golobič, K. (2008). Učne težave v osnovni šoli: koncept dela. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

- Magajna, Lidija (2009). Prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje učnih težav - problemi, modeli in nove usmeritve, letnik 60 = 126, številka 1, str. 377-380.
- Mešl, Nina, Kustec, Klavdija (2011). Pomoč učencu z učnimi težavami. Socialno delo, letnik 50, številka 2, str. 125-131.
- Milivojević Krajnčič, Antonija, Pšunder, Majda (2008). Povezanost mladostnikovega vedenjskega odnosa s starši in do šole z vedenjskim odstopanjem v zgodnji adolescenci. Revija za elementarno izobraževanje, letnik 1, številka 3/4, str. 45-54.
- Mrgole, A. in Mrgole, L. (2013). Izštekani najstniki in starši, ki štekajo. : starši – tukaj in zdaj. Kamnik: Zavod Vežal.
- Novak, Bogomir (2010). Nekateri vidiki razvijanja komunikacijskih odnosov v edukaciji. Anthropol (Ljubljana), letnik 42, številka 3/4, str. 199-220.
- Papić, Jasmina (2013). Najstniki in alkohol - kaj menijo starši v Pomurju. Ljubljana: Zavod za zdravstveno varstvo.
- Pečjak, S. (2008). Pomoč in dejavnosti za izboljšanje socialne vključenosti. V Magajna, L. idr. Učne težave v osnovni šoli. Problemi, perspektive, priporočila. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 84-92.
- Poljšak-Škraban, Olga (2003). Razlike v doživljanju družinskih interakcij med posameznimi člani družine mladostnic. Socialna pedagogika (Ljubljana), letnik 7, številka 2, str. 125-158
- Poštrak, M. (2006). Nasilje kot sporočilo. Šolsko svetovalno delo, letnik 11, št. 3-4, str. 3-8.
- Poštrak, M. Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi?
- Poštrak, M. (2011). Prispevek socialnega dela pri preprečevanju opuščanja šolanja. V Javrh, P. (ur). Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih (str. 202-218). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Poštrak (2015). Koncepti socialnega dela z mladimi, Revija socialno delo, 5, 2015.

Prange, Klaus, Javornik, Marija (2011). *Sebstvo kot proces učenja*. *Sodobna pedagogika*, letnik 62 = 128, številka 3, str. 104-127.

Pšunder, Mateja (2009). *Vzdevki učiteljev kot oblika verbalnega nasilja učencev nad učitelji z vidika izsledkov empirične raziskave*. *Socialna pedagogika* (Ljubljana), letnik 13, številka 1, str. 1-16.

Repanšek, Zdenka (2009). *Analiza dejavnikov, ki vplivajo na izbiro srednje šole, in analiza ocene kakovosti šolske svetovalne službe*, letnik 60 = 126, številka 3.

Škoflek, Ivan (2001). *Prosocialno in agresivno vedenje učencev v šoli*. Ljubljana: *Socialna pedagogika*, letnik 5, številka 1, str. 1-24.

Ule, M., Renner, T., Mencin Čeplak, M. in Tivadar, B. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.

Ule, Mirjana (2002). *Spremembe odraščanja v sodobnih družbah tveganj*. *Socialna pedagogika* (Ljubljana), letnik 6, številka 3, str. 221-236.

Velički, J. (2007). *Vedno obstaja več poti...* V Š. Veselič (Ur.) *Na poti iz nasilja, prakse dela proti nasilju nad ženskami* (str. 137-145), Ljubljana: Društvo SOS telefon.

Židan, Alojzija (1993). *Modeli za raziskovanje učinkov socializacijskega procesa*. *Teorija in praksa*, letnik 30, številka 5/6, str. 555-559.

Internetni viri

Hauptman, G., Komotar, M. (2010). *Otroci in mladostniki v sodobni družbi*. Projekt Impletum. Dostopno na: [http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti dokumenti/Otroci in mladostniki v sodobni družbi-Hauptman_Komotar.pdf](http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Otroci_in_mladostniki_v_sodobni_druzbi-Hauptman_Komotar.pdf) (18.8.2016).

9 PRILOGE

9.1 INTERVJUJI

9.1.1 Intervju z učiteljico 1 (4. razred na večji podeželski šoli; 30 let delovnih izkušenj na osnovni šoli)

»Opišite, kako vzpostavite odnos z učenci.«

»Čisto normalno, ne počnem nič posebnega..ali kako to mislite?«

»Če recimo opišete kako se obnašate do učencev, kako začnete šolsko uro? Kako pristopite do njih?«

»Poskušam ustvariti sproščeno in prijetno vzdušje, čeprav se sploh na začetku trudim, da dobro vejo kje je meja. In s tem nikoli nisem imela težav.«

»Kako pa vejo kje je meja?«

»To jim jasno pokažem. Ko naredijo karkoli nesprejemljivega, jih opozorim ali pa samo pokažem z mimiko obraza, skratka - vejo, da niso naredili prav in da je tu meja. Sicer pa je večinoma jasno kaj je sprejemljivo in kaj ne. Pravila so večinoma ista kot pri prejšnjih učiteljih. Posebej pa je to pomembno pri prvih stikih z učenci, ko preizkušajo moje meje in da takoj vidijo, da pri meni ni dovoljeno kršiti pravil in pri tem potem tudi čez celo leto tako ostane.«

»Kakšna je vaša in njihova vloga?«

»Jaz imam vlogo učitelja, oni imajo vlogo učenca. Moj je pač ta vzgojno-izobraževalni del. Poskušam pa delati čim več na njihovih interesih. Po navadi imamo v ponedeljek mini razredno uro, kjer se dogovorimo, kaj bomo delali ta teden, predstavimo teme, dogovorimo se, na kakšen način bomo delali. Zato, da jih motiviram in pripravim.«

»Kaj pa je njihova vloga?«

»Učenci izpolnjujejo svoje dolžnosti, me poslušajo, sodelujejo pri pouku. To v glavnem.«

»Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?«

»Absolutno se vežem na cilje v učnem načrtu in na letne priprave, to me veže. Te stvari moramo izpeljati, seveda pa prisluhnem otrokom. Če določena snov ne gre, če ni utrjena, jo bomo pač delali do tiste mere, kolikor je potrebno.«

»Kaj pa bolj vzgojno vezani cilji?«

»Absolutno, tudi te izpolnjujemo. Šola ima vizijo teh ciljev, ki ji sledim. In s tem nimam problemov. Postavimo že na začetku meje, cilje, določena razredna pravila, šolska pravila. Imamo jih izobešene na steni. Sicer smo jih ravno zadnjič dali dol, ker jim moramo napisati na novo. Ampak skozi celo leto so jasno napisani na steni.«

»Kaj konkretno pa so ti vzgojni cilji?«

»Teh je veliko, izpostavila pa bi strpnost, prijaznost, medsebojno poslušanje, pomoč in tako naprej. Te cilje seveda oblikujemo skupaj z učenci. Tudi sami jih predlagajo, pogovarjamo se o njih in skozi celo leto jih omenjamo.«

»Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?«

»Vsako kršenje pravil. Od šolskih pravil, razrednih - otroci dobro vejo kaj ni sprejemljivo.

»In kako se na takšno vedenje odzovete?«

»Odzovem se z opozorilom in po potrebi pogovorom na samem. Večjih ukrepov mi še ni bilo potrebno uporabiti. Največkrat pride do kakšnega klepetanja ali kakšnega nemira in vse mirno in sproti rešimo.«

»Se kdaj zaderete?«

»Po tem skoraj ni potrebe, vsaj pri meni ne. Ne pustim, da bi prišlo do tega. Moram pa priznati da se mi je to včasih bolj pogosto dogajalo.«

»Kako rešujete konflikte med učenci?«

»Do tega, da bi morala reševati konflikte med učenci, skoraj ne pride. Med poukom jim to ni dovoljeno, izven pouka pa to rešujejo sami, oziroma z drugimi učitelji, ki so prisotni ali pa s svetovalno delavko. Ampak to je res zelo redko, da bi morali mi posredovati.«

»Uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?«

»Niti kazni, niti nagrad. Imamo meje, ki jih morajo upoštevati. Tega se tudi držijo, zdaj ne vem če zaradi moje starosti, v glavnem, vedo da ne odstopam od določenih stvari.«

»Kako delate z različnimi tipi učencev (mirni, živahni)?«

»Same ure prilagodim temu, individualiziram. Poznam jih, vem kakšni so, vem kdo bo prej končal, kdo kasneje, koga zanima določena stvar bolj, koga manj. Tako da skušam prilagajati svojo uro interesom učencev.«

»Opišite, kako se pogovarjate z učenci.«

»Razred je urejen frontalno, da vsi gledajo naravnost, mene. Tako je med poukom zastavljeno, da sem jaz tista, ki vodi pogovor, njih pa aktivno vključujem. Ko pa se pogovarjamo o kakšnih drugih stvareh, predvsem na razrednih urah, običajno potegnem svoj stol noter med njih, med klopi, in se potem pogovarjamo. Nikoli tako kot sem zdaj, za katedrom, posebej, ampak sem med njimi.«

»Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?«

»Spoštovanje.«

»Pa mislite, da vam uspeva?«

»Jaz mislim da.«

»Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?«

»To je podobno kot sem že povedala pri vlogah. Moja odgovornost je vzgoja in izobraževanje. Učenci pa da odnesejo določeno snov in znanje ter da izpolnjujejo svoje dolžnosti.«

»Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva njegova družina?«

»Vpliva. Sploh v nižjih razredih. Mislim, da v višjih manj. Se pravi, spremljanje staršev učnega dela, pomoč doma, kontrola domačih nalog. Vse to, ker oni se zdaj šele učijo učiti. In če nimajo doma podpore, se pozna.«

»Kaj pa izobrazba staršev in njihov materialni položaj?«

»Niti ne. Običajno se eni in drugi starši zelo zanimajo in ukvarjajo s svojimi otroki, ni odvisno od standarda in izobrazbe staršev.«

»Mislite, da na učni uspeh učenca vplivajo odnosi z vrstniki?«

»Ne. Jaz mislim, da se to pojavi v višjih razredih, kjer nastopi puberteta in se marsikaj spremeni. Imela sem že primere tihih, manj socialno vključenih učencev, ampak otroci so jih sprejeli takšne kot so. Ravno lani sem imela takšen primer, ampak je popolnoma normalno funkcioniral, pač ga nisem izpostavljala, če je bolj tih. Tako da mislim, da to ne vpliva na učni uspeh.«

»Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?«

»Tu pri nas predvsem velja za visoko prioriteto šport. V 4. razredu so tisti, ki so športno aktivni, tudi živahnejši, predvsem fantje.«

»Mislite, da ima to kakšen vpliv na učni uspeh otrok?«

»Da bi to vplivalo na učni uspeh, mislim da ne.«

»Opazate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?«

»So. V 4. razredu so. Dekleta so bolj dosledna, pridna, vestna, naredijo tisto kar se dogovorimo. Fantje sicer se tudi držijo, ampak malo bolj površno. Ne vsi, zdaj govorim na splošno, so tudi izjeme.«

»Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?«

»Jaz mislim, da manjše učne sposobnosti. V nižji stopnji so v glavnem razlog za učne težave manjše učne sposobnosti, medtem ko v višjih razredih mislim, da je še kaj druga.«

»Kaj imate pri tem v mislih?«

»V višjih razredih se začne puberteta, osebnostne težave, obremenjenost z nekaterimi nam nepomembnimi stvarmi in tako dalje. Odvisno tudi od družbe, okolja.«

»Kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?«

»Če imajo učenci hude učne težave, potem imajo ure DSP-ja (dodatna strokovna pomoč), potem pa sama v

razredu izvajam individualizacijo, posebej za njih pripravim prilagojen program, tu je še dodatni pouk, tutorski pari, seznanimo starše; skratka, kar na precej nivojih se dela in se jim res pomaga.»

»Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?«

»Absolutno so otroci bolj zadovoljni, če imajo boljši učni uspeh. Razložimo jim, da gre enim pri tem lažje, drugim težje. Ampak važno je, da se sprejmejo takšni kot so in da učni uspeh ni bistven za življenje.»

9.1.2 Intervju z učiteljem 2 (športna vzgoja - 5., 6. in 7. razred na večji podeželski šoli, 5 let delovnih izkušenj na osnovni šoli)

»Najprej me zanima kako vzpostavite odnos z učenci. Opišite.«

»Čisto odvisno. Vsak razred ima svoje posebnosti. Tudi odvisno od razreda. Načeloma poskušam biti ful prijazen, ampak nekateri pa rabijo tudi malo več strogosti, tako da čisto odvisno v kakšnem razredu si in koliko si otroci sami dovolijo in na podlagi tega potem prilagajam svojo prijaznost in kako daleč gre.»

»Torej učenci pri vas poznajo mejo, do kod lahko grejo s svojim obnašanjem?«

»Da, ravno to je tisto najvažnejše na začetku. Postavljeno imam določeno mejo, do kje lahko učenci grejo in to jim tudi jasno obrazložim. Je jasna vsem po mojem mnenju.»

»Kakšna je vaša in kakšna je njihova vloga?«

»Vejo kdo je učitelj, ampak jim dam dostikrat tudi vlogo, da so oni učitelji, eni drugim sploh, zelo rad, po drugi strani pa jih dostikrat postavim v vlogo, da tudi oni kaj dodajo k učnim uram, ne samo da sem jaz tisti, ki odloča o vsemu.»

»Kakšni so vaši cilji?«

»Jaz sem učitelj, ki si ne želim, da gredo samo po učnem načrtu- seveda gredo po učnem načrtu, ampak želim si pa da jim damo še marsikaj druga, kar je včasih še bolj pomembno, kot tisto kar diktira učni načrt.»

»Imate tu kaj posebnega v mislih?«

»Sploh doslednost, poštenost, soodgovornost do drugega.»

»Kako pa jim te cilje privzgajate?«

»Tu nimam posebne tehnike, ker menim, da se te vrednote privzgojijo samo z vzgledom, da tem vrednotam sledimo mi sami, učitelji.»

»Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?«

»Prva oblika nespoštljivega vedenja je že to, da učenec nima s sabo športne opreme. Kar je bilo včasih zelo pogosto, zdaj pa tega skoraj ni več. Potem pa je tu nespoštljivo obnašanje do sošolcev ali mene in tudi šolskih predmetov.»

»In kako se na takšno vedenje odzovete?«

»Tu ukrepam takoj, z opozorilom.

»Se kdaj zaderete?«

»V telovadnici je čisto drugače kot v učilnici. Otroci so tukaj bolj glasni in tako pride večkrat do tega, da povzdignem glas. Ne zato, da bi koga "nahrulil", ampak že samo zato, da me vsi slišijo. Sicer pa se poskušam čim manj dreti, raje uporabim piščalko, da dobim njihovo pozornost in jim nato povem kar jim imam za povedati v normalnih frekvencah.«

»Kako rešujete konflikte med učenci?«

»Tudi s tem se več srečujem kot kakšen drug učitelj. Učenci pridejo na telovadbo polni neke energije, veliko bolj razposajeni kot v učilnico, zato do medsebojnih konfliktov večkrat pride. Takrat je čisto odvisno do česa je prišlo, na kakšen način. Poskušamo vedno soočiti oba, kaj je bilo narobe in na podlagi tega tudi reševati temu primerno. Težko je točno reči kaj natančno, ker je vsak primer drugačen. Se pa vedno pogovorimo, ker ne moreš videti vsega in ker ima vsak od učencev svoj pogled. Tako da je treba obe strani slišati in se na podlagi tega potem odločimo kako bomo ukrepali. Ponavadi je dovolj opravičilo enega ali drugega ali pa obeh.«

»Uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?«

»Da, oboje. Recimo, pri športni vzgoji se zahteva športno opremo in brez nje pač ne more na uri nastopati. Pri nagrajevanju je pa tako, seveda če se otroci trudijo in gredo včasih tudi z nagrado skozi.«

»Kaj pa je na primer nagrada?«

»Oni zelo radi igrajo nogomet, večinoma ga vsi dokaj radi igrajo, ampak na žalost ga imamo malokdaj na programu, ker smo včasih trije razredi v tej dvorani in na podlagi tega včasih prilagodimo igrišče po širini, da ga lahko igrajo. Odvisno tudi od prostora. S tem, da morajo biti na začetku vse stvari, ki jih imamo za narediti v redu, da dajo vse od sebe, potem pa je 5, 10 minut nagrajevanja dobrodošlega.«

»Kakšne pa so kazni?«

»Čisto odvisno. Na primer, če pride do konflikta dveh, nekako to umirimo, da prideta na primerno raven. Sploh devetošolci se tu hitro razburijo kot pa na primer šestošolci. Imamo prav zdaj v 8. razredu dva fanta, ki sta najboljša prijatelja, ampak, ko sta v igri, sta pa kot dva petelinčka. Tako da včasih, ju za trenutek posedimo na klop, da se malo spravita k sebi.«

»Kako pa delate z različnimi tipi učencev (živahnimi, mirnimi; tistimi, ki so bolj za šport in tistimi, ki niso tako navdušeni športniki)?«

»Mi ne pričakujemo, da bodo vsi vrhunski športniki, to je prvo, pričakujemo pa da se vsi držijo pravil in doslednosti, poslušnosti. To se mi zdi, da je zelo pomembno. Čeprav skušamo iz njih iztisniti marsikaj. Ker se je velikokrat pokazalo, da tisti, ki je mogoče malo močnejši po svoji teži, lahko v štirih letih naredi izjemen napredek. Tako da ne izločujemo avtomatsko, ne odpišemo takšnega otroka, ampak poskušamo z vsemi delati tako kot se gre. Ne izključujemo tistih otrok, ki so mogoče v prvem trenutku gibalno šibkejši. Je že bilo par

primerov, ko te otroci presenetijo, čeprav tudi sam na začetku malo dvomiš ali bo zmogel določene športne izzive.«

»Opišite kako se pogovarjate z učenci.«

»Pogovor večinoma vodim jaz, jim pa vedno prisluhnem, kaj si oni želijo, kakšne interese imajo in poskušam tudi to izpeljati.«

»Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?«

»Mislim, da je avtoriteto kar težko doseči. Začne se s prvim dnevom in praktično jo lahko zelo hitro tudi izgubiš. Gre pa za neko spoštovanje, ne z nekim nasiljem da ga vzpostaviš, ampak s svojim načinom dela ga pridobiš. Je pa pomembno, ker če ni avtoritete, imaš lahko kar dosti težav.«

»Mislite, da vam uspeva?«

»Jaz mislim, da ja. Čeprav sem učitelj, ki se skušam z njimi dokaj prijateljsko pogovarjati. Ampak vejo do katere meje lahko grejo, čeprav bom rekel, da je treba biti skozi zelo pazljiv pri teh stvareh. Hitro se zgodi, da grejo na drugo stran. Nočem pa biti pretirano strog ali pa da bi mi bilo pomembno samo tisto, kar bom naučil. Pomembne so še druge lastnosti, neka tista človečnost je tudi pomembna pri učitelju.«

»Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?«

»Ja, odgovornost mi je zelo zelo pomembna. Na tem delamo že od začetka, ko jih dobimo v 5. razredu. Si pa seveda, sam kot učitelj velikokrat vzgled za odgovornost. Glavno se mi zdi to, da se zavedajo da so oni tisti, od katerih je vse odvisno, ne pa da za vse krivijo učitelje, šolo in starše. Na predmetni stopnji se tega večina še vedno ne zaveda, oziroma je takšnih vedno več. Vsak je najbolj odgovoren za svoje ocene, kaj bo počel in to jim vedno govorim.«

*Na tej točki intervjuja se je začela ura telovadbe, učenci so bili že pripravljeni na uro (že prej so kukali v telovadnico, spraševali, če lahko pridejo noter) in učitelj jih je poklical v telovadnico s piskom na piščalko. Postavili so se v vrsto (brez da bi to učitelj od njih zahteval) in pozdravili. Razložil jim je glede intervjuja in jim dal nalogo ogrevanja z 8 minutnim tekom.

»Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva njegova družina?«

»Zdaj se je pri nas to malo spremenilo, imamo takšen sistem, kjer nimamo vpogleda v ocene, če nisi razrednik. Jaz nisem šel niti enkrat do sedaj pogledati kakšne ocene ima kdorkoli. To mi sploh ni pomembno. Pomembno mi je, da se otrok odziva na moji uri in ne dajem na ostala mnenja, ocenjujem po tem kar pokaže pri moji uri, druga mi praktično ni nič pomembno. Ampak njegova družina najbrž zelo vpliva na uspeh učenca. Mogoče straši premalo mislijo koliko lahko z otrokom naredijo, malo preveč prelagajo samo na šolo, mislim, da se to malo preveč pozablja.«

»Mislite, da ima izobrazba staršev in njihov materialni položaj kakšen vpliv na učni uspeh učenca?«

»Mislim, da je kar dosti povezave tukaj. So pa seveda vsepovsod izjeme. Zdaj tudi odvisno kakšne pogoje so

imeli starši, da so se izobrazili. Je pa dostikrat tudi tako, da so starši revni, neizobraženi, pa so njihovi otroci zelo zelo marljivi in pridni. Najbolj odtehta to, koliko se starši ukvarjajo s svojim otrokom in kakšne delovne navade jim privzgojijo.«

»Kaj pa vrstniki, mislite da vplivajo na njegov učni uspeh?«

»Mislim, da to dostikrat vpliva. So razredi, ki zelo pomagajo takšnim učencem, so pa tudi razredi, ki jim lahko zelo škodujejo, mu ne pridejo na proti. Čisto odvisno je od tega kakšna je klima v razredu, koliko se med sabo vsi razumejo, koliko so socialno sprejemljivi. Težko bi rekel, čisto odvisno od razreda do razreda. Imamo primer avtista v 7. razredu, kjer se vsi trudijo za njega. So sami fantje v razredu in mislim, da punce ne bi tako sprejele tega učenca. Ti fantje so izjemno zaščitniški do njega. Je pa vzrok verjetno tudi to, da so veliko časa skupaj vse od prvega razreda, tako da otroci razumejo zakaj se gre in so seznanjeni s težavo.«

»Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?«

»Jaz bi rekel, da so to dokaj pubertetniške stvari. Mislim, da na naši šoli velja, da je šport kar dosti pomemben za življenje. Ne polagajo toliko pozornosti na materialne stvari, kako so oblečeni in podobno. Če je dober v športu, ima kar dosti tistih privilegijev in je popularen med vrstniki.«

»Mislite, da imajo prioritete kakšen vpliv na učni uspeh otrok?«

»Mislim, da ni večjega vpliva in učni uspeh ne trpi zaradi različnih prioritete.«

»Opažate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?«

»Tukaj ni pravila. Jaz bi rekel, da je večji poudarek zdaj na tem, da so športniki postali zelo uspešni učenci. To bi velikokrat rekel, ne bi pa nikoli rekel, da je odvisno od spola. Mogoče v nekaterih razredih ja, zato ker punce prej odrastejo, drugače bi pa rekel, da v zadnjem času presenečajo športniki s svojim učenim uspehom in samim vedenjem. Kar za prejšnja leta ni veljalo, je bilo prej obratno. Najbrž je vzrok tudi v bolj izobraženih trenerjih po klubih. Drugače med puncami in fanti pa ne bi rekel, da je velika razlika.«

»Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave?«

»Tu je po mojem mnenju glavni vzrok faza odraščanja, mogoče tudi kakšni materialni pogoji doma, v kakšnih razmerah se živi, koliko svojega prostora ima učenec doma. Najbrž je pomembna tudi doslednost staršev, ali spremljajo starši svoje otroke. To bi izpostavil.«

»Kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?«

»Sicer sem učitelj športne vzgoje, ampak tudi pri telovadbi je dosti učencev, ki niso preveč navdušeni nad tem predmetom in imajo z njim neke vrste učnih težav. Za njih ponavadi pripravim malo lažjo obliko vaj, pustim jim več odmorov, ne zahtevam toliko od njih. Delam po njihovih zmožnostih in jih ne forsiram, da bi dosegli za njih nepredstavljljive dosežke. Marsikdo od njih me je potem presenetil in naredil izjemen napredek.«

»Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?«

»Veliko je primerov, da sam uspeh v osnovni šoli ni tako pomemben. Tukaj se ne konča zgodba, tudi če je slab

uspeh. Pa tudi nekateri otroci zaživijo šele v srednji šoli. To je tista faza odraščanja, ki jo nekateri prej doživijo, drugi pa kasneje. In jaz jim velikokrat povem, da tista izobrazba ali pa prva šola še ni nujni pogoj, da končaš, bom rekel, s poklicem, ki bo nujno samo fizikalen. Ta pot se še lahko nadaljuje, še ima možnosti, čeprav tisti prvi začetek ni bil tako uspešen. Pa tudi, nekateri izberejo prave srednje šole, drugi ne. V osnovi je najbolj
važno to, kakšne navade jim privzgojimo starši in učitelji. To je za moje pojme tisto bistveno. Učenje pa tako
vemo, da se ne konča po treh ali štirih letih, ampak se učimo skozi. Bolj je važna pripravljenost do tega učenja.
In spet, kot sem rekel nekateri odrastejo malo kasneje in lahko končajo tudi na fakulteti, čeprav so začeli mogoče
samo s triletno šolo. Tukaj ne smemo reči to je to, ampak nadaljevati. Velikokrat povem učencem kakšen primer
na ta račun. Gre se pa za to, da se najprej te osnovne vrednote v šoli zgradijo.»

9.1.3 Intervju z učiteljico 3 (2. razred na večji podeželski šoli, 25 let delovnih izkušenj na osnovni šoli)

»Opišite kako vzpostavite odnos z učenci.«

»Kot slišim, veljam bolj za strogo učiteljico, ampak mislim, da to ni v slabšalnem pomenu. Ampak sem pristaš
tega, da je treba na začetku zagrabit, prej bolj kot manj, ker potem popuščaš lahko še vseeno. In res tisti prvi stik
z otroki je najpomembnejši. Se kar pripravim na to, čeprav zdaj po teh 25 letih ima človek že kar prakso, tako da
ti to že kar samo steče. Eno takšno mešanico je treba vzeti. Pokazati jim je treba, da šola ni šala, da se je začelo
spet resno, da se bomo zraven tudi poigrali, da se bomo pogovarjali. Ampak jaz sem tukaj (pokaže nase), vi ste
učenci (pokaže stran od sebe) in ta meja mora obstajati.»

»Kakšna je vaša vloga in kakšna je vloga učencev?«

»Kot sem rekla, jaz sem učiteljica, oni so učenci. Jaz jih vodim v učnem procesu, oni mi sledijo in to je zelo
pomembno, da sprejmejo in jim je jasno.»

»Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?«

»Sploh ne morem te cilje preveč uravnati, ker so otroci zdaj drugačni kot smo bili mi včasih. In temu je treba slediti. Zdaj mislim, da se bolj z vzgojnimi cilji ukvarjamo kot pa se z izobraževalnimi. Ves čas se pogovarjamo
o obnašanju v razredu, bontonu, kako se obnašamo do sošolcev.. Skratka, to se prepleta, tako da ene ločnice, kje
so vzgojni, kje so izobraževalni cilji skoraj ni, ker se non-stop porajajo trenutki, ko moraš začeti udejanjati
vzgojne cilje in se pogovarjati. Skozi, skozi, skozi. Tako da, to je skozi prepleteno.»

»Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?«

»Nespoštljivo je vsako vedenje, ko učenec prestopi tisto mejo, kaj se sme in kaj ne. Otroci dobro vejo kaj ni
sprejemljivo in s tem se seznani tudi starše. Začne se že s tem, da ima otrok pripravljene stvari za učno uro, da
med odmori ne nori in divja po šoli ali razredu in potem dalje, da ne povzroča nemirov v razredu, ne klepeta in
tako naprej.»

»In kako se odzovete na to vedenje?«

»Mi imamo vpeljane semaforčke, glede pravil, ki sem jih na začetku razložila. Skratka, če se vidi, da otrok ne

upošteva pravila, da jih res krši, ga zapišem in potem na koncu tedna pogledamo kolikokrat je bil zapisan. In če je zapisan samo enkrat, si v tistem tednu semafor, ki ga ima vsak na koncu table, za tisti teden pobarva oranžno. Če ni zapisan nikoli, si pobarva zeleno, če je zapisan dvakrat ali večkrat, si pobarva rdečega. In potem, ko minejo štirje tedni, na koncu meseca, jaz pogledam in tisti, ki ima same zelene semaforčke, dobi eno nagrado. To je en bombon ali čokoladica, nekaj malega. Če ima en oranžen semaforček vmes, dobi delno nagrado, malo manjši bombon, če ima rdečega vmes, pa ne dobi nič. In moram reči, da jih to kar motivira. Čeprav nagrada je čisto minimalna in vem da je glede na pedagoške prijeme, tega naj ne bi bilo, ampak po knjigah človek ne more vzgajati, tako da moraš malo po svoji lastni logiki, glede na to kakšne otroke imaš. In to zaenkrat deluje in je zelo velika nagrada, če potem to na koncu dobi. Eni, ki to non-stop kršijo, bi sicer tudi radi dobili tisti bombonček, ampak če ga ne, pa tudi ni nič narobe. Tako da ja, malo zaleže, malo ne. Pogovarjamo se predvsem velikokrat. Res, da se s tem tudi učna ura ustavi, ampak okej, se mi zdi, da če kaj zaleže, tudi to ni problem in je to pozitivno. Ja, je težak poklic in vedno bolj je, glede na to da se vsi otroci infiltrirajo v naše redne oddelke, se integrirajo z vsemi težavami in skoraj bi že moral za vsakega imeti individualno pripravo, pa je samo eden učitelj. Čarovniki pa nismo.»

»Kako konkretno največkrat reagirate?«

»Ko vidiš, da klepetata, da delata nemir, največkrat poskušam s tem, ko razlagam, glasneje razlagam in potem takoj vesta. Tudi z mimiko, pogledom opozorim, tako da ni treba prekinjati učne ure in se s tem ukvarjati. Če se pa to konstantno dogaja, če je kakšna takšna stvar, da se da pred vsemi razčistiti, tako da je še v poduk drugim, to v razredu razčistim, drugače pa potem ko imam čas, ko sva sama in ga vprašam zakaj se je tako obnašal. Največkrat ti ne zna povedati zakaj, ker pač je otrok in to dela, mu pač takrat paše. Pogovoriva se, če je to v redu, kaj bi lahko bilo drugače, kako bo v bodoče. Skratka, tiste osnovne stvari se pogovoriva.»

»Se kdaj zaderete?«

»Tudi pride do tega. V tem zdajšnjem razredu, ko so že sami tako glasni. Imam tudi en zvonček – čeprav ta zvonček ni glasen, ampak to so tako kot tisti psički, ko jim daš čokolado gor pa vrata odprejo. Tisti halo efekt. Ko slišijo zvonček, točno vejo, aha, nekaj je. Ampak, če moraš non-stop zvoniti, je pa tudi hudo. Pa ne traja dolgo, spet hitro naraste nemir. Letos, po 25 letih še nisem pri sebi ugotovila, s kakšnim prijemom bi lahko te otroke nekako na pravi način umirila. Nisem še, se počutim, da mi po vseh teh letih, zmanjka. In to ni prijeten občutek, ampak tako je. Morda bom do konca šolskega leta kaj preštudirala, mogoče pa tudi ne bom. Tako pač je.«

»Kako pa rešujete konflikte med učenci?«

»Uf ja, tudi tega je dosti. Imam pa letos izredno težke otroke, moram reči, izredno živahen razred. Sami so zelo veliki individualisti, torej zelo je težava delo v skupini, ko se prepirajo non-stop, se obtožujejo, tožarjenje zaradi malenkosti in tega ni ne konca ne kraja. V 25 letih lahko rečem, da tako težavnega razreda še nisem imela – saj učno so dobri, ni problemov glede tega, ampak je psihično zelo naporno. Ko mine dan, je človek kar izžet, kar prazen se počuti, ni prijetno. Sicer pa pedagoški poklic je lep v tem smislu, da te ohranja skozi mladega, ker se počutiš mladega, to je zelo veliko, kako človek čuti v sebi. Res pa je, da te vsak dan posebej izčrpa in si brez volje, brez moči in ti zmanjka čas za lastnega otroka, tam sploh ne moreš vlagati. Toliko, kolikor naj bi in toliko

kolikor mislijo, da učiteljevi otroci so doma deležni ne vem česa – ne, veliko manj, to je na žalost, kovačeva kobila je vedno bosa. Tako da človek reagira in deluje po svojih najboljših močeh, kolikor ti je dana pamet, kolikor v tistem trenutku znaš, reagiraš. Včasih narediš prav, včasih ne narediš prav, to je jasna stvar. Se potem tega zavedaš in hočeš popraviti. Skratka ja, življenje, to je šolsko življenje.

»Kako torej naredite, soočite učenca, se z njima pogovorite?«

»Tako ja. Če je kakšen večji konflikt, poslušam zgodbo vsakega in se potem pogovorimo. Vendar je tega zelo malo, tistih manjših "nadležnih" konfliktov pa je ogromno že vsak dan. Tu pa oba kar lepo utišam in jima svetujem, da se o teh zadevah, ki se ponavadi sploh ne tičejo pouka, pogovorita med odmorom.«

»Kako delate z različnimi tipi učencev (živahnimi, mirnimi)?«

»Prvo kar je, moraš že vedeti kako sedežni red postaviti. To je jasna stvar, da vsak z vsakim ne more biti, čeprav bi bilo zelo lepo, da bi lahko rekel, zdaj se pa usedite kakor želite. Saj kdaj tudi je tako, kadar delamo po skupinah – zdaj se pa zberite skupaj, čisto po svojih interesih. Pa okej, tisto eno uro, že damo skozi. Drugače pa letos je tako, da je treba čisto pri vsaki stvari razmišljati kako boš naredil, ali bosta šla ta dva skupaj ali ne, predvidevati in razmišljati zelo, zelo, zelo kako boš postavil uro. Pa še se ti podre, ker so tako močni, tako vsak zase, da je težje. Ampak nekako bomo. Drugače se pa trudim z različnimi oblikami, individualno, v skupinah, v dvojicah. Tudi na tak način, pa z različnimi metodami, z dosti didaktičnega materiala, za tiste ki imajo učne težave, pa veliko diferenciranja, normalno. Tu bi že skoraj vsak moral imeti neke svoje prijeme imeti, da bi lahko vse zadovoljili, da lahko napreduje v svojih sposobnostih in zmožnostih.«

»Opišite, kako se pogovarjate z učenci.«

»Pri tem so velike težave, ker ne znajo biti strpni, ker ne znajo poslušati, ker skačejo v besedo eden drugemu. Že ko dvigne roko, pove. In to se moramo vsakič, zdaj še v drugem razredu pogovarjati – če imaš roko v zraku, jaz vem, da ti veš. In ni treba reči: jaz vem, to že jaz vem s tem, ko držiš roko v zraku. Ko te bom poklicala, poveš. In ne more, enostavno se ne morejo zadržati. Tako da, ko začneš dvogovor, se kar usuje iz njih in ponavadi je to najtežje. Jaz sem vesela, da oni vejo in da mi znajo povedati, ampak res, tisti pogovor, da nekoga poslušajo, je pri njih zelo težko. Ker bi vsi vse naenkrat.«

»Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?«

»Avtoritete danes v šolah največkrat ni, ker se je ta avtoriteta z devetletko na žalost tudi oddaljila. Ker so pač tako naredili, da ni avtoritete, ker so dali toliko več dopuščanj staršem. Jaz vem, da starš mora imeti vpogled v to, ampak danes je šlo to že v druge skrajnosti. Ker imajo starši več pravic, oziroma se bolj vtikujejo v naše delo, tudi otroci to čutijo, o tem se doma tudi pogovarjajo z otroki. Kar je seveda najbolj narobe in seveda si normalno tudi otrok dovoli več in s tem so naredili vse kar so morali. Ampak se ne zavedajo. Ja, avtoriteta. Takoj na začetku je treba dati vedeti, kje si ti, kje so oni, ampak s tem ne mislim nič slabšalnega, ampak meja mora biti. Otroci imajo, že ko te pogledajo, vizualno avtoriteto – točno to spada k avtoriteti in gledajo seveda tvojo strokovnost, to tudi spada k avtoriteti in pa tvoj način podajanja snovi, kako si jim simpatičen. In tudi, koliko znaš biti strog, tudi to otroci vejo in oni rabijo to. Čeprav tarnajo, ta je tečna in tako naprej, ampak on v podzavesti rabi to in njim so učitelji, ki znajo prekiniti, ki znajo narediti red, so jim všeč. To slišiš potem po

toliko letih, ko se srečaš z nekom, pa ti povejo. Skratka, avtoriteta je en cel skupek nekih učiteljevih lastnosti, ki jih ali jih zna vzpostaviti ali pa jih ne zna. Avtoriteto si zgradimo sami. Poleg tega, da je avtoritete zdaj manj, kot je je bilo včasih. Okej, tudi to je res. Ampak v razredu, si jo ti lahko vseeno narediš ali pa ne. In moral bi si jo.«

»Menite, da vam uspeva?«

»Ja, jaz mislim, da jo kar imam. Tudi slišim, ker mi to starši povedo, da tisto kar učiteljica reče je sveto. In to mi je kar všeč. Vidim pa tudi pri svojem lastnem otroku, glede na to da sem tudi jaz učiteljica, doma za njega to nič ne pomeni, važno je tisto kar učiteljica reče in se mi zdi čisto prav. Tako je in pika.«

»Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?«

»Da bi se o tem ne vem kako v razredu pogovarjali, to razmejevali, da bi se na primer pogovarjali tudi kakšne so njihove pravice in tako naprej, kot se včasih starši pogovarjajo z njimi, tako da potem več vejo kot tisto kar oni lahko, kot pa tisto kar je njihova dolžnost – to se v šoli ne. Ampak to pride čisto spontano. Ja, saj jim vsak dan dopoveš, oziroma jim govoriš kaj pričakuješ od njih in skozi jim dam vedeti. Na primer, velikokrat to rečem, kadar je kdo brez naloge, ali pa zdaj ko imajo vsak dan nalogo, da berejo in morajo na bralni list napisati datum, kaj je bral, koliko časa je bral in starši se morajo podpisati, ker morajo zraven poslušati, vsaj tistih 5 minut, kako on bere. In potem pregledujem to vsak dan in nima podpisa, nima datuma izpolnjenega – pravi, mami mi je pozabila podpisati. In imamo spet priložnost za pogovor. Ne, mami ni nič pozabila podpisati. Ti je nisi počakal in ji rekel: mami glej, tole še moraš podpisati, zdaj si me poslušala in mi to podpiši. To je tvoja naloga, tvoja dolžnost. Mami je dala to že vse skozi. Torej vse, kar hočejo preložiti na mami: mami mi ni dala v torbo – mami je to že vse dala, mami je samo tam, da ti pomaga, da te spodbuja, da te spomni, ne pa da se boš zdaj ti izgovarjal mami mi to ni naredila. To je tvoja odgovornost. Starši imajo to, ti imaš to, tvoja odgovornost je da hodiš v šolo, da narediš nalogo vsak dan, da pregledaš torbo zvečer, da ne pozabiš kakšne naloge, da ne pozabiš zvezka. To jim skozi govorim, vsak večer pregledati torbo. In če to pogledaš, ne moreš ne naloge pozabiti, zvezek ne more manjkati, če preveriš urnik. Skratka, to skozi poudarjam, to je tvoje. To kar se dogovorite doma, da na primer postiljaš posteljo, to je pa doma odgovornost, v šoli je pa to. Za enkrat je to tvoje. Moja odgovornost pa je, da se imamo lušno, da se naučimo kaj, da ti je prijetno. Ja, na tak način to poteka skozi.«

»Kako mislite, da na učenčev učni uspeh vpliva njegova družina?«

»Ja, absolutno ima vpliv, sigurno da. Dokler nisem imela svojega otroka, ki je ravno tako v 2. razredu, v sosednji učilnici in dokler nisem imela svojih izkušenj, sem morda bolj krivila starše, da ni določenih stvari. Ker zdaj vidim, da se človek trudi, da bi vse naredil, damo zvezke ven, pregledujemo, pa se še zgodi, da mi ne pove določenih nalog. Skratka, si nemočen, tudi če želiš vse dati od sebe. Absolutno imajo starši tukaj veliko vlogo in sploh v 2. razredu. Oni niso sposobni sami. Razen, bi človek rekel, pri enih petih, pa še to so punčke. Punčke ponavadi za tri leta prednjačijo pred fanti. In točno vidiš, ve zakaj je v šoli, ve kaj je treba narediti in to zavestno, samostojno. Tam verjetno tudi doma ni potrebno ne vem kaj delati. Drugače je pa potrebno čisto vse pomagati. In ga na tak način spodbujati, da bo nekoč to sam. In tam kjer starši ne delajo dovolj, pa ima otrok težave, je hudo. Zato pa mora res šola iti s starši z roko v roki. Pa na en tak primeren način moramo tudi staršem povedati, kje so težave, da ne prideš v konflikt. Ker če prideš v konflikt s starši, nisi nič naredil. Če pa vzpostaviš en prijeten odnos, pa vidi starš, da mu hočeš pomagati, se trudiš in mu tudi poveš. Ker vsi starši tudi nismo enaki.

eni mislijo, da je v šoli vse, da je to čisto dovolj, da doma nič ni treba, pa ni res. Šola ni šala, ni enostavno. Že v prvi razred, ko prideš, ni, kljub temu, da se veliko igrajo, ampak so tudi odgovornosti. Starši so sigurno tisti prvi, ki pri otroku vzpostavijo in učne navade in odgovornost, vse. Ogromno vlogo imajo, absolutno, vedno jo bodo imeli. Šola lahko stvari samo nadgrajuje, če so dobro postavljene. Če niso, v devetih letih ne moreš nič narediti. Tako da tisti rek, saj je v šoli, saj bo šola kaj naredila - ja odvisno, mi se trudimo, ampak če ni temeljev, je težko naprej graditi.«

»Kaj pa materialni položaj njegove družine? Mislite, da ima vpliv na učni uspeh učenca?«

»Absolutno da vpliva na njegovo širino, na njegovo razgledanost. Ker tisti, ki je samo doma, ki tudi na morje ne gre, saj tudi nima predstav, saj se nima pogovarjati o čem, ne pozna določenih pojmov, kot tisti, ki ima, ki ga starši peljejo sem in tja, ki se z njim pogovarjajo, ki mu omogočijo razne tečaje. Absolutno da. Ampak mi smo šola tukaj na podežlju, kjer še nisem imela primera, da bi se pojavil kdo iz bogatejše družine in se otroci obnašajo kot da so nad vsemi in tudi na tak način reagirajo in funkcionirajo. Tega še pri nas nisem nikoli opazila. So starši, ki lahko dajo več, ni pa nekih ekstremov tukaj pri nas, na periferiji. Te razlike še lahko v šoli nekako izenačujemo, se še da, ni tako groznega odstopanja.«

»Kako mislite, da na učenca in njegov učni uspeh vplivajo njegovi odnosi z vrstniki?«

»Predvsem mislim, da se te razlike kažejo do tistih otrok, ki so učno manj uspešni. Ampak to se pokaže potem, v 3., 4. razredu, ko se začnejo sami sebe bolj zavedati. V 2. razredu še niti ne opažajo tako tiste druge. Ja, morda potem pride do kakšnih zbadanj v smislu "špeglar", "debeluh" in take stvari. Nismo imeli pa nikoli kakšnih ekstremnih primerov, da bi koga zavračali in ne vem kaj. Ker zdaj se toliko o tej strpnosti pogovarjamo in tudi poslanstvo naše šole je na veliko tukaj gor napisano: strpnost. Tako da zelo veliko delamo na tem, da so vsi sprejeti, kar je tudi prav.«

»Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?«

»Zelo radi hodijo v šolo, ampak predvsem radi hodijo v šolo, zato da se družijo. To jih 90% hodi v šolo, ker je fino, ker so skupaj, ker se skozi nekaj dogaja. 10%, predvsem teh punčk, pa bi lahko rekli, da hodijo v šolo, ker bi se rade nekaj naučile, ker srkajo znanje. 90% pa pač hodijo, zdaj pa koliko jim ostane od šole, jaz upam, da čim več. Drugače pa druženje. Ampak tudi to je nekaj. Da otrok rad hodi v šolo – za mene je to prva stvar. Ker če ne hodiš rad v šolo, potem je že hudo.«»Mislite, da imajo prioritete kakšen vpliv na učni uspeh otrok?«

»Mislim da. Tistim, ki je šola najvišja prioriteta, se to pozna, kot pa drugim, ki jim je najpomembnejša zabava.«

»Opažate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?«

»Kot sem že rekla, so razlike. Deklice prednjačijo za 2, 3 leta. Ne bom rekla čisto vse, ampak splošno pa ja. In to opažam že celih 25 let. Deklice so bolj odgovorne, bolj redne - čeprav letos umirjene niso bolj, vsaj večinoma ne, ker so zelo agresivne - ampak recimo na splošno, kar sem opazila v 25 letih, ja, lahko potrdim mit o ženski: potrpežljive, mirne, tako pač še vedno.«

»Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?«

»Eni se z učnimi težavami že rodijo, čisto dedno. Pri enih pa učne težave nastanejo, tudi zato, ker starši niso dovolj delali z njimi in se te težave potem stopnjujejo, ker jih ne odpravljajo.«

»Imate v razredu veliko takih primerov?«

»Letos imam enega fantka, ki ima DSP (dodatno strokovno pomoč) in pri njemu so te težave že od rojstva in mislim, da ga bomo letos, ker smo s starši že sprejeli dogovor, prešolali na šolo s prilagojenim programom. Drugače pa ja, vsako leto se pojavi nekje 10% takih, ki pač normalno, slabše dojemajo, počasneje, ki doma nimajo pravega zaledja, da bi lahko te težave premagali. Vedno se najdejo.«

»Kako se ukvarjate s temi učenci?«

»Pri samem delu gledam, da nekdo sedi zraven njega, da mu lahko pomaga. Ker jaz pri 23 naenkrat ne morem biti, tako da mu tako olajšam. Predvsem moram najti nekoga, ki je strpen, ki mu bi rad pomagal, ki mu to ni v breme. To ne more biti vsak. Potem pa diferencirano delo, lažje naloge, ker ne moreš od njega pričakovati, da bo sledil – lahko mu naložiš normalne naloge kot vsem, ampak nisi s tem nič naredil. Toliko, da bo on uspešen in da bo videl - aha, zmorem. Domače naloge mu dajem diferencirane. Pa s starši je treba še bolj intenzivno delati in se dogovarjati da res vsi delamo enako. Že itak so težave, če pa dela starš po svoje in učitelj po svoje, pa nismo nič naredili.«

»Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?«

»Uh, vpliva. To lahko po lastnem otroku sodim. Glede na to, da sem jaz bolj samozavestna pa oče tudi, je on izredno nesamozavesten in ima nek predsodek, da on ni dovolj dober. Saj ni bleščeč, je čisto en povprečen otrok, ampak se skozi obremenjuje in misli, da mora biti že kar v prvem poskusu najboljši. In ker pač ni, normalno, ker tudi ne more biti po prvem poskusu, je v njem ta nesamozavest, da ni dovolj dober In to psihično potem vpliva, da ima kasneje zavore in noče več početi tistega. Zelo pa zacveti, če ga človek pohvali in če mu nekaj uspe. Na tistem potem gradimo. In na tem potem gradimo v šoli in doma. Pri vsaki majhni stvari pohvaliti. Ne za brez veze, to ne, tega nisem pristaš. Ampak vsako majhno stvar pohvaliti in na tistem delati naprej. Zdaj, ko imam svojega otroka vidim, da je to še bolj pomembno. Saj že prej je človek vedel, ampak zdaj res vidim, kako to blagodejno vpliva na njega. In res potem skozi, skozi, skozi, po takih majhnih korakih naprej. Otroci so različni. Eni rabijo tega ogromno, eni sploh ne rabijo. Ljudje smo različni, sto ljudi, sto čudi. Vpliva na življenje, vpliva na boljše počutje, na popoldanske odnose – ker če pride otrok zadovoljen domov, je vesel, si ti vesel zraven; če pride slabe volje, noče tistega narediti, je vse narobe. Fino je imeti take povprečne, samozavestne in srečne otroke. To je zelo lahko imeti, ampak največkrat ni tako. So si različni in pravico imajo taki biti, takšni so in tako je in takšne jih je treba sprejeti in jim po najboljših močeh potem pomagati.«

9.1.4 Intervju z učiteljico 4 (matematika, kemija, tehnika, obdelava gradiv - 7., 8. in 9. razred na večji podeželski šoli, 14 let delovnih izkušenj na osnovni šoli)

»Opišite, kako vzpostavite odnos z učenci.«

»Mi imamo en pregovor tukaj: "Do božiča se ne smeš kaj veliko nasmejati v razredu" (smeh). No, jaz ponavadi

ne zdržim do božiča. Zdaj, od začetka ja, postavimo meje. Da se ve, do kam se še lahko gre. Potem pa ne morem biti nek zmaj. Jaz imam rada tak odnos, da smo fer eden do drugega, da se dogovarjamo, se pošalimo. Ampak, ko pa rečem, zdaj pa konec, zdaj pa delamo, pa pač delamo.»

»Kakšna je vaša vloga in kakšna je vloga učencev?«

»Največkrat je moja vloga, vloga učitelja, ki vodi, uči, postavlja vprašanja, oni pa mi sledijo. Nekaj mora biti takega odnosa. Sicer pa se za nekatere stvari kdaj tudi čisto enakopravno dogovorimo, sploh v razredu, kjer sem razrednik. Tam so tudi teme, recimo pri razrednih urah, drugačne in se lahko določene stvari čisto enakovredno dogovarjamo, sploh ko kaj načrtujemo ali pa delimo delo, kaj takega.«

»Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?«

»Kar se vzgoje tiče, jim skušam dopovedati, da imamo ena pravila, ki se jih je treba držati. Da se ve, kakšna so pravila šolskega reda. Ta so napisana in jih na razrednih urah s svojim razredom predelujem. Od vseh ostalih, ki jih poučujem, tudi pričakujem, da jih poznajo, če ne, jih je treba kdaj ponoviti. Poleg vsega tega, kar tam piše, kaj se sme in kaj ne, kakšne so dolžnosti in tako naprej, je potem na prvem mestu, o čemer se pogovarjamo: poštenost, nek fer odnos, da se o vseh stvareh dogovorimo, ne pa da se potem določena mnenja slišijo izza hrbta. To se mi zdi tisto glavno.«

»Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?«

»Ravno, to o čemer sem govorila, razne kršitve naših dogovorov, nepoštenost iz njihove strani, to je zame zelo nespoštljivo. Kakšno klepetanje med poukom in nemire že sproti rešujemo, to zame ni prevelik problem. Bolj mi je pomembno, da imajo spoštljiv odnos do mene, tako kot ga imam jaz do njih. Da se ne norčujejo iz drugih ali mene. Že kakšne manjše pripombe so lahko včasih zelo nespoštljive, tukaj se vidi tisti odnos, ki ga imajo učenci do sošolcev in do mene.«

»In kako se na takšno vedenje odzovete?«

»Najpogosteje s pogovorom, poskušam ugotoviti iz kje izhaja problem, kaj točno je narobe. Velikokrat ugotoviš, da je takšno obnašanje posledica različnih dejavnikov, pogosto izhaja že iz družine. S svojim razredom se o tem veliko pogovarjamo. Sicer pa učenca ob neprimernem obnašanju zapišem.«

»Se kdaj zaderete?«

»Tudi včasih. Ampak bolj po redko, ker sem ugotovila, da je skoraj bolje, če utihnem. Učenci to takoj opazijo in se že začnejo med sabo rukati in opozarjati drug drugega. Tako da mislim, da to skoraj bolj zaleže.«

»Kaj pa če pride do konflikta?«

»Ovisno od vrste konflikta. Če gre za kakšno majhno stvar, je dovolj opozorilo. Če se zgodi kaj bolj resnega, se pogovorimo. Ponavadi je zraven tudi pedagoginja. Večinoma sicer te spore med učenci rešuje ona, vidim, da tudi učenci radi hodijo k njej in tam vse rešijo. Redko sem tudi jaz zraven. Skratka, se veliko pogovarjamo.«

»Uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?«

»Ne. Nimam nič določeno. Razen to, da ga zapišem, če dela nemir ali kakorkoli moti pouk. In po določenem

številu zapisov vejo, da sledi opomin. Sem že imela letos nekaj takšnih primerov in potem te učence malo bolj spremljaš in veš, da je malo drugače, če bo po opominu spet zapisan, kot tisti, ki še nikoli ni bil. Nagrade so pa tako. Zdaj, pri teh letih, jim je že nerodno, če koga pohvalim pred celim razredom. Tako da ga pohvalim raje kje na samem, da ga ne začnejo zbadati "piflar" in podobno.«

»Kako delate z različnimi tipi učencev (živahnimi, mirnimi)?«

»Nič posebnega, mogoče, če sta dva živahna, klepetava, skupaj, ju presedem. Ali pa koga presedem čisto v prvo klopi, koga čisto v zadnjo. Odvisno od primera. Sicer pa ni takšnih razlik med poukom.«

»Opišite, kako se pogovarjate z učenci.«

»Med poukom je pogovor bolj iz moje strani, učenci niti nimajo toliko vprašanj, da bi se lahko dvosmerno pogovarjali. Določene teme pa se seveda pogovarjamo na istem nivoju, dvosmerno, sploh na razrednih urah.«

»Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?«

»To je nekaj zelo pomembnega. Je pa važno, na kakšen način se vzpostavi. Meni osebno tisto strahospoštovanje, da učenci kar zamrznejo, ko jih pogledaš, ni všeč. Tako da ne vzpostavljam takšne vrste avtoriteto. Bolj je važno, da imaš nek normalen odnos, kjer se dogovarjamo in smo na bolj prijateljskem nivoju.«

»Torej mislite, da vam uspeva?«

»Verjetno da.«

»Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?«

»Moja odgovornost je pouk, njihova največja odgovornost, s katero imamo že od nekdaj težave pa je opravljanje domačih nalog. Na tem bi bilo treba še ogromno delati in res ne vem, kako jim dopovedati, da je naloga njihova odgovornost, dolžnost in da se jo splača delati sproti. Saj polovica je takih, ki jo delajo lepo sproti. Potem je četrtnina takih, ki jo prepisuje od te polovice. Ostalim pa je vseeno in jo bodo naredili v res izjemnih primerih.«

»Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva njegova družina?«

»Tudi v 8. in 9. razredu je družina še vedno izredno pomembna. Takoj veš iz kje otrok prihaja. Najbolj važno je, ali je znanje vrednota v družini in kakšen odnos imajo starši do šole. Vidi se, če je podpora doma in če je ni. Ko malo pogledaš iz kakšne družine je otrok, ti je takoj jasno, zakaj je v šoli takšen kot je.«

»Mislite, da ima vpliv tudi materialno stanje družine in izobrazba staršev?«

»Seveda, sploh izobrazba staršev je pomembna, to je povezano s tem, kar sem ravno povedala. Izobraženi starši imajo znanje za visoko vrednoto in spodbujajo svoje otroke. To se takoj vidi. Materialno stanje družine pa ni nujno povezano z njihovo izobrazbo. Sem že naletela na primere, kjer otroci prihajajo iz dobro situiranih družin, kjer so starši prišli do svojega položaja brez visoke izobrazbe. Tako da otroci vidijo svojega, na primer, očeta, ki je komaj dokončal osnovno šolo, kako mu gre dobro in se tudi njemu ne zdi vredno učiti. Tako da je važno, kako so starši prišli do tega materialnega stanja.«

»Kaj pa odnosi z vrstniki, družba?«

»Seveda. Sploh pri teh letih. To že vidiš, ko jih presedeš. Imam enega učenca, ki čisto normalno funkcionira zdaj, ko sedi med "pridnimi". Ko je sedel z učno manj uspešnimi učenci, pa je bil glavni med njimi in so bili vsi skupaj že kar velik problem v razredu. Zelo vpliva s kom se družijo in že samo to, s kom sedi v razredu.«

»Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?«

»Iphone (smeh). Ampak res, kakšen mesec nazaj je bila to glavna tema med njimi, vse se je vrtelo okrog telefonov. Drugače pa "Kaj si drugi mislijo o meni?". Oziroma določena oseba v razredu, ki velja za najpomembnejšo. Sem imela lani primer, ko je bilo čisto vse odvisno od mnenja določenega fanta. Čisto vsi fantje so se najbolj obremenjevali s tem, kaj si bo o njih mislil on. In njemu je takrat malo upadel učni uspeh in vsi ostali so mu sledili. Dokler ni minilo nekaj časa in so fantje videli, da se ne splača samo zaradi njega imeti 2 namesto 4. Mislim, da to, kako je kdo oblečen, nima nekega velikega pomena, ker imajo vsi vse, si vsi lahko privoščijo Allstar čevlje in Nike superge. Zaljubljenost pa tudi mislim, da nima tako velikega vpliva. Mogoče malo bolj pri puncah, so zdaj v tistih letih, ko so že "odrasle" in jim vse "šumi" v glavi, fantje so pa še malo bolj otročji. Imamo pa resen par v razredu že eno leto, tako da na to smo se že navadili.«

»Mislite, da to vpliva na učni uspeh otrok?«

»Večinoma je šola bolj zadaj med njihovimi prioritetami. Malo bolj pride na površje, ko je test, potem pa spet malo potone (smeh). A po moje ni večjega vpliva na učni uspeh.«

»Opažate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?«

»Ja, so razlike. Deklice so pripravljene več narediti za šolo kot fantje. Tudi, ko pride do kakšne slabe ocene, se deklice bolj potrudijo, da jo popravijo. Skoraj ni primera, da bi imela kakšna punca celo konferenco enice in grajo. Bolj se zavzamejo in popravijo, medtem ko je fantom bolj vseeno. Fantje so tudi bolj občutljivi, če jih kdo pokliče "piflar". To je za njih grozna žalitev, zato se tudi manj trudijo za lepe ocene kot pa punce, ki se s takimi vzdevki ne obremenjujejo.«

»Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?«

»V vsakem razredu z 20 učenci se najde nekje 4-5 učencev z učnimi težavami. In od teh je ena skupina takih, ki so res malo bolj počasni, so umsko malo manj sposobni in ne dojemajo tako hitro kot ostali. Ti imajo res težave. Nato je skupina, pri kateri vidiš, da se lahko vse naučijo, ampak nimajo ustreznega okolja. Problem izhaja iz tam. Ne vem kaj točno je problem, v glavnem pa nimajo dovolj spodbud doma. In nato je še tretja skupina, kjer ne morem ravno reči, da so leni, ampak jim manjka motivacije, imajo neke druge probleme v sebi. In so sicer sposobni za lepe ocene. Tu, pri tej skupini mi je kar hudo, ko jih ne znaš motivirati. Ali pa se nauči, da lepo popravi oceno, potem pa se mu spet ne da.«

»Kako pa se ukvarjate s temi učenci?«

»Imamo dodatno strokovno pomoč, za tisto prvo skupino učencev. Potem je tukaj dodatni pouk. Opažam, da zelo pomaga, da ga predsedem k učno bolj uspešnim učencem. In to kar med poukom, ko vidim, da nekomu nekaj

ni jasno, kar hitro postavim zraven tistega, ki razume, da mu razloži. To bi bilo lepo, da bi storila jaz, ampak mi pri takem številu učencev to enostavno ne uspe.»

»Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?«

»Mislim, da je bilo včasih to dvojje bolj povezano kot je danes. Zdaj pa vidiš najboljše učence iz naše šole kako že na gimnaziji nekam poniknejo, ali pa po končani fakulteti ždijo nekje, brez službe in se ne premaknejo nikamor. Ne unovčijo znanja, ki ga imajo, se ne znajdejo. Potem pa po drugi strani srečaš učenca, ki v osnovni šoli ni razumel osnovnih pojmov, z BMW-jem. Sem ravno zadnjič srečala bivšega učenca. Mi je zamenjal gumo in povprašal kako sem. Ga sploh nisem prepoznala, potem pa vidim, moj bivši učenec, ki je komaj prilezel čez osnovno šolo. Zdaj pa v dobri službi, na svojem, s svojo družino. Tako da res, to ni več tako povezano. Opažam tudi učence, ki obvladajo vsako snov, pa si ne zna gumba na jopo prišiti. Vedno manj je takih, ki bi kaj naredili, ki bi bili bolj praktični, sprejemali dolžnosti. To bi morali starši takoj, ko dopolni 5 let začeti: vse najboljše in evo, zdaj si pa že dovolj velik, da boš recimo enkrat na teden odnesel smeti iz hiše. Tako da je otrok navajen delati in sprejemati zadolžitve. Ne pa da takoj, ko ga starš nekaj malega prosi, začne zavijati z očmi in tarnati, da spet teži. Tako da na koncu starši raje sami naredijo kar je treba, samo da se ni treba ubadati z nejevoljnimi otroci. Oni pa preživijo cele dneve pred računalnikom in televizijo, brez nekih interesov v življenju. Tu je največji problem.»

9.1.5 Intervju z učiteljico 5 (slovenščina - 7., 8. in 9. razred na manjši podeželski šoli, 10 let delovnih izkušenj na osnovni šoli)

»Opišite, kako vzpostavite odnos z učenci.«

»Odnose z učenci vzpostavljam na različne načine. Skušam biti profesionalna, stroga in avtoritativna, ampak kljub vsemu tudi sproščena. Ravnoesje med vsem tem mi predstavlja ideal, ki ga je zelo težko vzpostaviti.»

»Kakšni ste torej do učencev? Bolj strogi ali bolj prijateljski?«

»Nekaj vmes. Verjetno sem bolj stroga. Vseeno sem jaz učiteljica, vodja in učenci me morajo spoštovati – oziroma moram za to poskrbeti. So določena pravila in določena meja, tako pač mora biti, sicer bi bil kaos.»

»Kakšna je vaša in njihova vloga?«

»Njihova vloga je, da sodelujejo, pridejo na plan z idejami, mnenji. Moja vloga je vsekakor učenca čim več naučiti, na njih pa je, da v čim večji meri odnesejo kar se da največ od pouka.»

»Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?«

»Prizadevam si, da bi bili učenci samostojni, da bi bili sposobni samostojni sprejemati odločitve; da se naučijo držati rokov, ki so postavljeni; da se zavedajo svojih dolžnosti, kaj so njihove naloge, da izrazijo svoje mnenje, ampak na za vsako ceno, da znajo kritično presoditi, kaj je primerno in kaj neprimerno.»

»In kako te cilje uresničujete?«

»Enostavno jim povem, da jih želim naučiti teh vrednot, o tem se dosti pogovarjamo.»

»Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?«

»Odvisno, kako človek gleda na nespoštljivost. Nespoštljivo je lahko na primer že to, da učenec ne naredi domače naloge (ignorira obveznosti). Sicer pa nimam izkušenj s pretiranim nespoštljivim vedenjem. Za nespoštljivo vedenje torej jemljem odgovarjanje, kakšno preklinjanje in neposlušnost navodil, ki jih zahtevam. To najbolj opažam.«

»In kako se na takšno vedenje odzovete?«

»Kadar učenec ne upošteva navodil, klepeta, je z mislimi drugje ... ga seveda opozorim. Če je potrebno učenca opozoriti večkrat, pač sledi malo višja intonacija glasu. Če je vedenje res moteče, ga pošljem iz razreda, da se umiri in se z njim na samem pogovorim, zakaj so težave, kaj lahko spremenimo. Poskušam pa se izogibati "grožnjam" ali funkcionirati po sistemu: Če boš ... boš lahko ... (daj-dam).«

»Se kdaj zaderete?«

»Med poukom seveda tudi povzdignem glas, a se temu sicer skušam izogibati.«

»Kako rešujete konflikte med učenci?«

»Soočim oba in se pogovorim z njima. Če je kaj resnejšega, se to rešuje pri svetovalni delavki, ampak večinoma rešujemo konflikte sproti sami. Do tega sicer prihaja zelo redko.«

»Uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?«

»Nič od tega nimam določenega. Raje ne izpostavljam nikogar. Ali v določenih primerih kaznujem vse ali pa nagradim vse.«

»Kako delate z različnimi tipi učencev?«

»Na žalost je tako, da živahnejši učenci skušajo pridobiti več pozornosti. Kot učitelj se več ukvarjaš z njimi, če hočeš vzpostaviti mir v razredu, posledično postanejo mirnejši neopaznejši, ker ne hlepijo po pozornosti in ne počnejo nič takšnega, s čimer bi želeli pridobiti pozornost. Zato se trudim, da v debato izzivam tudi mirnejše, da jih pozovem k sodelovanju, pouk skušam izvajati tako, da morajo učenci veliko sodelovati.«

»Opišite, kako se pogovarjate z učenci.«

»Učencem zastavljam vprašanja, skušam jih spodbuditi k temu, da izrazijo svoje mnenje, da ga skušajo tudi argumentirati. Tudi pouk skušam zastavljati tako, da so učenci čim bolj aktivni. Če pa učenci pri pouku nimajo možnosti, da sodelujejo ali izražajo svoja mnenja, to zame sploh ni pouk. Učenci morajo aktivno sodelovati.«

»Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?«

»Predstavljam si, da si kot učitelj samozavesten, neomajen, strogo se držiš pravil, ki jih postaviš, v razredu ne popuščaš, vendar nagradiš učence, ko si to zaslužijo. Znaš priznati tudi svoje napake. Skušaš biti čim bolj objektiven, pravičen, skušaš imeti enake kriterije do vseh.«

»Menite, da vam uspeva?«

»Ne bi rekla, da mi vedno uspeva biti avtoritativen, se pa trudim.«

»Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?«

»Moja odgovornost je cel vzgojno-učni proces in da učence v njem vodim. Odgovornost učencev pa je, da me poslušajo in sodelujejo, opravljajo domače naloge in izpolnjujejo svoje dolžnosti. Odgovornost večina učencev težko sprejme, eni pa je še niso sposobni sprejeti, so še nedorasli/nezreli.«

»Kako mislite, da na učenčev učni uspeh vpliva njegova družina?«

»Na učni uspeh vpliva v veliki meri, saj lahko otroku nudi spodbudno okolje ali pa temu ni tako.«

»Na kakšen način pa mislite da vpliva družina na učenca?«

»Družina ima ogromen vpliv. Predvsem, če so kakšne težave in če otrok potrebuje pomoč, spodbudo, motivacijo. Tudi sami odnosi v družini vplivajo na otrokovo spremljanje učnega dela, koliko se straši ukvarjajo z njim – to mislim, da je odločilno.«

»Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva izobrazba staršev in njihov materialni položaj?«

»Mislim, da precej vpliva. Vedenjske in učne težave se ponavadi pojavijo zaradi odnosov doma in socialnega položaja družine. Velikokrat je to povezano, saj se problematični odnosi kažejo ravno v socialno šibkih družinah. Prav tako je pogosto povezana izobrazba staršev. Otroci iz družin z dobrim materialnim položajem in izobraženimi starši so v veliki prednosti pred vrstniki iz socialno šibkejših družin in manj izobraženimi starši. Obstajajo seveda tudi izjeme, praviloma pa bi rekla, da je tako.«

»Mislite, da na učni uspeh učenca vplivajo odnosi z vrstniki?«

»Mislim, da je od osebnosti posameznika odvisno, kako nanj vplivajo odnosi z vrstniki - na ene bolj, druge manj. Ampak zdaj v puberteti, mislim da je vpliv vrstnikov kar velik, ko so vsi bolj občutljivi in jim veliko pomeni, da so v svoji družbi sprejeti. Ponavadi se vsi ozirajo na "vodjo" v razredu, se obnašajo tako, da ugajajo njemu in velikokrat pri vsem tem trpi učni uspeh.«

»Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?«

»Opažam, tako kot je vedno bilo, prioriteta nekaterih otrok je učni uspeh, drugih predvsem v višjih razredih, kako so videti, kaj imajo oblečeno, kakšen mobitel imajo. Seveda v večini razredov opažam "tihe vodje" in v ozadju borbo za njihovo naklonjenost. Priljubljenost med vrstniki vidim kot vodilno prioriteto.«

»Mislite, da ima to kakšen vpliv na učni uspeh otrok?«

»Vse skupaj bi lahko tudi pri komu malce vplivalo na učni uspeh, a menim, da ne v veliki meri.«

»Opažate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?«

»Opažam, da so deklice tako kot vedno zelo pridne in z delavnostjo lahko v veliki meri nadomestijo inteligenco.«

Medtem, ko se pri fantih bolj opazi, kdo je resnično inteligenčen, razgledan, včasih pa zaradi premalo dela uspeh odstopa od inteligence.»

»Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?«

»Največkrat so to počasnejše umske sposobnosti, različne bolezni (avtizem, disleksija, hiperaktivnost - katerim še vedno ne posvečamo dovolj pozornosti), slabo okolje, psihični pritiski - bodisi zaradi kakšnih travmatičnih izkušenj od doma, nesprejetosti v šoli in tako dalje.«

»Kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?«

»Sam pouk zanje diferenciram, vključim jih k dodatnemu pouku, po potrebi dobi še dodatno strokovno pomoč. Med poukom sproti preverjam njihovo znanje, kaj ne razumejo, večkrat vključim kakšne dodatne razlage in podobno.«

»Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?«

»Ne bi se strinjala, da učenci, ki so uspešni v šoli, boljše živijo, oziroma obratno. Seveda pod pojmom boljše življenje razumem, da imajo doma urejene razmere (hrana, bivališče), gredo s starši na kakšen izlet, dopust, imajo možnost, za kakšno dodatno dejavnost po svojih željah. Vsak otrok je svoj individuum in tako tudi dojemajo učni uspeh. So takšni, ki jih nič ne gane, so spet drugi, ki pretirano polagajo vso pozornost in smisel na ocene. Rekla bi, da danes tu ni več takšne povezave. Tudi če v osnovni šoli otrok ni tako uspešen, lahko zaživi kakovostno življenje in obratno.«

9.1.6 Intervju z učiteljico 6 (2. razred na manjši podeželski šoli, 6 let delovnih izkušenj na osnovni šoli)

»Opišite kako vzpostavite odnos z učenci.«

»Tako poskušam pokazati prijazen obraz in osebo na katero se lahko obrnejo, ji zaupajo. Hkrati pa poskušam vzpostaviti red in pravila. Nekako poskušam vzpostaviti avtoritativen odnos z učenci.«

»Tako torej vzpostavite določeno mejo med vami in učenci?«

»Res je, meja med nami je, drugače ni mogoče delati.«

»Kakšna je vaša in njihova vloga?«

»Moja vloga je da vodim učni proces, skrbim za medsebojne odnose v razredu, ustvarjam vzdušje itd. Njihova vloga pa je, da mi sledijo in so aktivni pri pouku, se držijo dogovorov in me poslušajo.«

»Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?«

»Moj cilj je šolo predstaviti kot ustanovo, v katero bodo radi zahajali in kjer se ne bodo samo naučili šolske snovi, ampak dobili tudi pomembne vrednote, kot so delavnost, vztrajnost, vedoželjnost, medosebna prijaznost, olika, sodelovanje, pravičnost, samozavest.. Privzgojiti jim želim čim več teh vrednot - ki so po mojem mnenju pomembnejše od znanja samega.«

»In na kakšen način te cilje uresničujete?«

»Že med poukom opozarjam na te cilje. Velikokrat se pogovorimo o teh temah.«

»Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?«

»Nespoštljivo vedenje je že govorjenje vsevprek, da recimo sošolcem skačejo v besede, nesramno obnašanje in nespoštljivo govorjenje do sošolcev in mene ter neupoštevanje pravil. Vsakršno nespoštovanje učencev do šolskega dela, mene, sošolcev ali šolskih predmetov.«

»In kako se na takšno vedenje odzovete?«

»Ponavadi se odzovem z opozorilom, pogovorom..odvisno od posameznega primera. Če ne upošteva mojih navodil, ga opozorim na to, prav tako če moti pouk. Odvisno kako huda je situacija, do zdaj še ni bilo hujšega ukrepa od tega, da sem učenca, ki je motil pouk in ni hotel sodelovati poslala k svetovalni službi. Kar se zgodi zelo redko.«

»Se kdaj zaderete?«

»Glas poskušam držati v nižjih frekvencah tudi ko so večji nemiri, tako opažam da se učenci prej umirijo, če sem sama mirna.«

»Kako rešujete konflikte med učenci?«

»Med poukom do tega pri meni še ni prišlo, se je pa že zgodilo med odmorom ali malico. Takrat vedno takoj vključimo socialno delavko na šoli, ponavadi se te stvari rešijo pri njej, včasih pa sem pri teh pogovorih prisotna tudi jaz. Zadevo vedno nekako umirimo in zaključimo z opravičilom.«

»Uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?«

»Mogoče kdaj koga pred vsemi pohvalim ali pa izpostavim kakšno dejanje, ki ni primerno. To jim veliko pomeni in tudi deluje. Velikokrat napišem kakšno pohvalo, ko pregledam domačo nalogo. Na koncu leta tudi nagradim najbolj pridne učence, kar jim na začetku leta tudi povem.«

»Kako delate z različnimi tipi učencev (živahnimi, mirnimi)?«

»Načeloma delam z vsemi enako, večji poudarek dam na sam potek učne ure (pazim, da je diferencirana). V kolikor ima otrok odločbo, jo upoštevam. Kot verjetno vsak učitelj, tudi sama mirnejšim pomagam z nasveti, pohvalami, raznimi razgovori, da postanejo samozavestnejši. Spodbujam jih na področjih, kjer so močni. “Ta glavnim“ dam kakšno dodatno nalogo, ga določim za vodjo skupine, včasih ga “postavim za učitelja“ oziroma poiščem takšno zaposlitev, da je ves čas motiviran in usmeri vso energijo v delo.«

»Opišite kako se pogovarjate z učenci. Ali izražajo svoja mnenja in aktivno sodelujejo pri urah?«

»Pri urah sem jaz tista, ki vodim pogovor. Ko pridejo na vrsto kakšne druge teme, pa smo na isti stopnji komunikacije.«

»Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?«

»Avtoriteta – v prvi vrsti spoštovanje, da si učencem vzgled in te poslušajo. Učitelji se moramo zavedati, da smo liki, ki jih bodo kopirali, zato moramo predstavljati tiste prave vrednote, ki se bodo tako prenesle na otroke.«

»Menite, da vam uspeva?«

»Da, prepričana sem, da mi v veliki meri uspeva. Učenci imajo iz leta v leto več pravic in manj dolžnosti. Žalostno, oziroma zaskrbljujoče je, da se slednjih ne zavedajo, pravice pa s pridom izkoriščajo. Sicer smo pa vzgojno-izobraževalna ustanova, kar pomeni, da otroke ne le učimo v skladu z učnim načrtom, temveč je na nas tudi precejšen del "šolskega" vzgajanja.«

»Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?«

»Čeprav se zdi, da je vse odvisno od učitelja, to ne drži. Res je, da je moja odgovornost podajanje snovi na način, da bo otrokom vse jasno, da ustvarjam sproščeno vzdušje in skrbim za medosebne odnose. Ampak od učencev je odvisno, ali bodo sodelovali z mano, me poslušali in mi sledili. Na njih je tudi opravljanje domačih nalog in spoštovanje dogovorov.«

»Kako mislite, da na učenčev učni uspeh vpliva njegova družina?«

»Učenca lahko spodbuja in motivira za šolo. Nekateri gredo včasih že čez mejo in preveč pritiskajo na otroka, drugim pa je bolj vseeno kakšen uspeh ima otrok. Sigurno ima velik vpliv, pozna se, ko starši otroka spodbujajo in mu pomagajo, sploh pri tistih, ki imajo kakšne učne težave.«

»Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva izobrazba staršev in njihov materialni položaj?«

»Mislim da materialni položaj danes nima več vpliva na njegov učni uspeh. Mogoče bolj vpliva izobrazba staršev, ampak tudi to ni nujno. Odvisno je bolj od tega, kakšen odnos imajo starši do otroka in koliko se ukvarjajo z njim.«

»Mislite, da na učni uspeh učenca vplivajo odnosi z vrstniki?«

»Odnosi z vrstniki po mojem mnenju nimajo večjega vpliva, sem pa že opazila vpliv celotnega razreda – v kakšnem se najde več "pridnih" in tekmovalnih učencev in tam se bodo vsi bolj trudili za lep šolski uspeh. Sicer pa menim, da ta vpliv v 3. razredu še ni tako zelo velik.«

»Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?«

»Prioritete pri drugošolcih so bolj igra, zabava, ampak so hkrati vedoželjni in se pripravljani učiti. Mislim, da je znanje kar visoko med njihovimi prioritetami.«

»Mislite, da ima to kakšen vpliv na učni uspeh otrok?«

»Rekla bi, da ja. Ker je šola kar visoko med njihovimi prioritetami, se to pozna pri uspehu.«

»Opažate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?«

»Ne, med njimi ni razlik. Vse zavisi od tega, na katerem področju je otrok nadarjen in ali znamo učitelji izkoristiti njihov potencial. Deček, deklica – vseeno.«

»Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?«

»V prvi vrsti mislim, da so to umske sposobnosti učenca. Potem pa sledijo še vsi mogoči drugi dejavniki, ki se lahko tudi prepletajo, oziroma največkrat se prepletajo: pomanjkanje podpore s strani staršev, prepuščenost samim sebi, pomanjkanje delovnih navad, psihična nestabilnost in odvisnost od računalniških igrice, televizije, mobilnih in tako naprej. Lahko bi naštevala v nedogled.«

»Kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?«

»Učenci, ki imajo učne težave, večinoma dobijo tudi odpor do učenja in zaradi neuspeha hitro obupajo. Tako jih skušam motivirati in jih spodbujati, jim snov prikazati na bolj zanimiv način, uporabljam veliko pohval pri napredku in jih čim bolj vključujem pri pouku. Pomembno se mi zdi, da se ne počutijo manjvredne ali kakorkoli izolirane zaradi počasnejšega razumevanja snovi. Pri meni skoraj ni bilo primera učenca, ki bi ponavljal razred, sem pa že imela dva primera, ko smo učenca morali premestiti na šolo s prilagojenim programom, ampak tu je bila prisotna bolezen. Menim, da je s pravo spodbudo, podporo in pravim pristopom vsak učenec sposoben doseči vsaj minimalne standarde znanja. Pomembno je delovati hitro in uporabiti pomoč tudi individualne in skupinske oblike pomoči, šolske svetovalne službe in aktivirati starše.«

»Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?«

»Dokler ni kakšnih hujših učnih težav in obremenjenosti s tem, različnih pritiskov za boljši uspeh, menim da učni uspeh ne igra večje vloge na kakovost življenja otrok. Večji vpliv na njihova življenja ima počutje v šoli in medosebni odnosi tukaj. Tako se trudim, da bi se učenci v šoli počutili dobro in bili čim bolj sprejeti.«

9.2 UREDITEV IZJAV PO KODAH

1. Vprašanje: Opišite kako vzpostavite odnos z učenci.

OSEBE	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Poskušam ustvariti sproščeno in prijetno vzdušje, čeprav se, sploh na začetku, trudim, da dobro vejo kje je meja. In s tem nikoli nisem imela težav...Ko naredijo karkoli nesprejemljivega, jih opozorim ali pa samo pokažem z mimiko obraza, skratka - vejo, da niso naredili prav in da je tu meja. Sicer pa je večinoma jasno kaj je sprejemljivo in kaj ne. Pravila so večinoma ista kot pri prejšnjih učiteljih. Posebej pa je to pomembno pri prvih stikih z učenci, ko</u>	- Ustvarim sproščeno in prijetno vzdušje - Na začetku sem bolj stroga - Med menoj in učenci mora biti meja

	<u>preizkušajo moje meje in da takoj vidijo, da pri meni ni dovoljeno kršiti pravil in pri tem potem tudi čez celo leto tako ostane.</u>	
Učitelj 2	<u>Čisto odvisno. Vsak razred ima svoje posebnosti. Tudi odvisno od razreda. Načeloma poskušam biti ful prijazen, ampak nekateri pa rabijo tudi malo več strogosti, tako da čisto odvisno v kakšnem razredu si in koliko si otroci sami dovolijo in na podlagi tega potem prilagajam svojo prijaznost in kako daleč gre. ... Postavljeno imam določeno mejo, do kje lahko učenci grejo in to jim tudi jasno obrazložim. Je jasna vsem po mojem mnenju.</u>	- Odvisno od razreda - Prilagajam svojo prijaznost/strogost glede na to, koliko si otroci sami dovolijo - Med menoj in učenci mora biti meja
Učiteljica 3	<u>...sem pristaš tega, da je treba na začetku zgrabiti, prej bolj kot manj, ker potem popuščaš lahko še vseeno. In res tisti prvi stik z otroki je najpomembnejši. Se kar pripravim na to, čeprav zdaj po teh 25 letih ima človek že kar prakso, tako da ti to že kar samo steče. Eno takšno mešanico je treba vzeti. Pokazati jim je treba, da šola ni šala, da se je začelo spet resno, da se bomo zraven tudi poigrali, da se bomo pogovarjali. Ampak jaz sem tukaj (pokaže nase), vi ste učenci (pokaže stran od sebe) in ta meja mora obstajati.</u>	- Na začetku sem bolj stroga - Predstavim šolo kot resno stvar, se bomo pa tudi zraven poigrali in pogovarjali - Med menoj in učenci mora biti meja
Učiteljica 4	<u>Mi imamo en pogovor tukaj: "Do božiča se ne smeš kaj veliko nasmejati v razredu" (smeh). No, jaz ponavadi ne zdržim do božiča. Zdaj, od začetka ja, postavimo meje. Da se ve, do kam se še lahko gre. Potem pa ne morem biti nek zmaj. Jaz imam rada tak odnos, da smo fer eden do drugega, da se dogovarjamo, se pošalimo. Ampak, ko pa rečem, zdaj pa konec, zdaj pa delamo, pa pač delamo.</u>	- Na začetku sem bolj stroga - Med menoj in učenci mora biti meja - Poskrbim za "fer" odnos, da se dogovarjamo in tudi pošalimo - Ko delamo, se dela
Učiteljica 5	<u>Odnose z učenci vzpostavljam na različne načine. Skušam biti profesionalna, stroga in avtoritativna, ampak kljub vsemu tudi sproščena. Ravnovesje med vsem tem mi predstavlja ideal, ki ga je zelo težko vzpostaviti. ... Verjetno sem bolj stroga. Vseeno sem jaz učiteljica, vodja in učenci me morajo spoštovati – oziroma moram za to poskrbeti. So določena pravila in določena meja, tako pač mora biti, sicer bi bil kaos.</u>	- Skušam ustvariti ravnovesje med profesionalnostjo, strogostjo, avtoritativnostjo in sproščenostjo - Med menoj in učenci mora biti meja - Jaz sem vodja in učenci

		me morajo spoštovati
Učiteljica 6	<u>Takoj poskušam pokazati prijazen obraz in osebo na katero se lahko obrnejo, ji zaupajo. Hkrati pa poskušam vzpostaviti red in pravila. Nekako poskušam vzpostaviti avtoritativen odnos z učenci. ... meja med nami je, drugače ni mogoče delati.</u>	- Hkrati poskušam prikazati prijazen obraz in vzpostaviti pravila - Trudim se vzpostaviti avtoritativen odnos - Med menoj in učenci mora biti meja

2. Vprašanje: Kakšna je vaša vloga in kakšna je vloga učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Jaz imam vlogo učitelja, oni imajo vlogo učenca. Moj je pač ta vzgojno-izobraževalni del. Poskušam pa delati čim več na njihovih interesih. Po navadi imamo v ponedeljek mini razredno uro, kjer se dogovorimo, kaj bomo delali ta teden, predstavimo teme, dogovorimo se, na kakšen način bomo delali. Zato, da jih motiviram in pripravim. Učenci izpolnjujejo svoje dolžnosti, me poslušajo, sodelujejo pri pouku. To v glavnem.</u>	- Jaz sem učitelj(ica) - Učenci mi sledijo - Učitelj motivira in pripravi učence - Učenci sodelujejo pri pouku - Učenci izpolnjujejo svoje dolžnosti - Učenci me poslušajo
Učitelj 2	<u>Vejo kdo je učitelj, ampak jim dam dostikrat tudi vlogo, da so oni učitelji, eni drugim sploh, zelo rad, po drugi strani pa jih dostikrat postavim v vlogo, da tudi oni kaj dodajo k učnim uram, ne samo da sem jaz tisti, ki odloča o vsemu.</u>	- Jaz sem učitelj(ica) - Dostikrat so tudi oni učitelji, sploh en drugim
Učiteljica 3	<u>...jaz sem učiteljica, oni so učenci. Jaz jih vodim v učnem procesu, oni mi sledijo in to je zelo pomembno, da sprejmejo in jim je jasno.</u>	- Jaz sem učitelj(ica) - Učitelji smo vodje v učnem procesu - Učenci mi sledijo - Sprejeti morajo svojo vlogo in mora jim biti jasna
Učiteljica 4	<u>Največkrat je moja vloga, vloga učitelja, ki vodi, uči, postavlja vprašanja, oni pa mi sledijo. Nekaj mora biti takega odnosa. Sicer pa se za nekatere stvari kdaj tudi čisto enakopravno dogovorimo, sploh v razredu, kjer sem razrednik. Tam so tudi teme, recimo pri razrednih urah, drugačne in se lahko določene stvari čisto enakovredno dogovarjamo, sploh ko kaj načrtujemo</u>	- Jaz sem učitelj(ica) - Učitelji smo vodje v učnem procesu - Učenci mi sledijo - Pri razrednih urah smo v bolj enakovrednih vlogah

	<u>ali pa delimo delo, kaj takega.</u>	
Učiteljica 5	<u>Njihova vloga je, da sodelujejo, pridejo na plan z idejami, mnenji. Moja vloga je vsekakor učenca čim več naučiti, na njih pa je, da v čim večji meri odnesejo kar se da največ od pouka.</u>	- Jaz sem učitelj(ica) - Učenci mi sledijo - Učenci sodelujejo pri pouku - Učenci izražajo mnenja
Učiteljica 6	<u>Moja vloga je da vodim učni proces, skrbim za medsebojne odnose v razredu, ustvarjam vzdušje itd. Njihova vloga pa je, da mi sledijo in so aktivni pri pouku, se držijo dogovorov in me poslušajo.</u>	- Jaz sem učitelj(ica) - Učitelj skrbi za medsebojne odnose in vzdušje - Učenci mi sledijo - Učenci sodelujejo pri pouku - Učenci se držijo dogovorov - Učenci me poslušajo

3. Vprašanje: Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Šola ima vizijo teh ciljev, ki ji sledim. In s tem nimam problemov. Postavimo že na začetku meje, cilje, določena razredna pravila, šolska pravila. Imamo jih izobešene na steni.</u> <u>...Teh je veliko, izpostavila pa bi strpnost, prijaznost, medsebojno poslušanje, pomoč in tako naprej. Te cilje seveda oblikujemo skupaj z učenci. Tudi sami jih predlagajo, pogovarjamo se o njih in skozi celo leto jih omenjamo</u>	- Strpnost - Prijaznost - Medsebojno poslušanje - Pomoč - Učenci te cilje predlagajo sami - O tem se pogovarjamo
Učitelj 2	<u>...gremo po učnem načrtu, ampak želim si pa da jim damo še marsikaj druga, kar je včasih še bolj pomembno, kot tisto kar diktira učni načrt.</u> <u>Sploh doslednost, poštenost, soodgovornost do drugega.</u> <u>Tu nimam posebne tehnike, ker menim, da se te vrednote privzgojijo samo z vzgledom, da tem vrednotam sledimo mi sami, učitelji.</u>	- Doslednost - Poštenost - Soodgovornost do drugega - Te cilje uresničujem s svojim vzgledom
Učiteljica 3	<u>Zdaj mislim, da se bolj z vzgojnimi cilji ukvarjamo kot pa se z izobraževalnimi. Ves čas se pogovarjamo o obnašanju v razredu, bontonu, kako se obnašamo do</u>	- Olika - Obnašanje do sošolcev - Vzgojni cilji so prepleteni

	<u>sošolcev.. Skratka, to se prepleta, tako da ene ločnice, kje so vzgojni, kje so izobraževalni cilji skoraj ni, ker se non-stop porajajo trenutki, ko moraš začeti udeležati vzgojne cilje in se pogovarjati. Skozi, skozi, skozi.</u>	z izobraževalnimi cilji - O tem se pogovarjamo
Učiteljica 4	<u>Kar se vzgoje tiče, jim skušam dopovedati, da imamo ena pravila, ki se jih je treba držati. Da se ve, kakšna so pravila šolskega reda. Ta so napisana in jih na razrednih urah s svojim razredom predelujem. Od vseh ostalih, ki jih poučujem, tudi pričakujem, da jih poznajo, če ne, jih je treba kdaj ponoviti. Poleg vsega tega, kar tam piše, kaj se sme in kaj ne, kakšne so dolžnosti in tako naprej, je potem na prvem mestu, o čemer se pogovarjamo: poštenost, nek fer odnos, da se o vseh stvareh dogovorimo, ne pa da se potem določena mnenja slišijo izza hrbta. To se mi zdi tisto glavno.</u>	- O tem se pogovarjamo - Poštenost - Dogovarjanje
Učiteljica 5	<u>Prizadevam si, da bi bili učenci samostojni, da bi bili sposobni samostojni sprejemati odločitve; da se naučijo držati rokov, ki so postavljeni; da se zavedajo svojih dolžnosti, kaj so njihove naloge, da izrazijo svoje mnenje, ampak na za vsako ceno, da znajo kritično presoditi, kaj je primerno in kaj neprimerno. Enostavno jim povem, da jih želim naučiti teh vrednot, o tem se dosti pogovarjamo.</u>	- Samostojnost - Doslednost - Zavedanje svojih dolžnosti, nalog - Izražanje mnenja - Kritična presoja - O tem se pogovarjamo
Učiteljica 6	<u>Moj cilj je šolo predstaviti kot ustanovo, v katero bodo radi zahajali in kjer se ne bodo samo naučili šolske snovi, ampak dobili tudi pomembne vrednote, kot so delavnost, vztrajnost, vedoželjnost, medosebna prijaznost, olika, sodelovanje, pravičnost, samozavest.. Privzgojiti jim želim čim več teh vrednot - ki so po mojem mnenju pomembnejše od znanja samega. Že med poukom opozarjam na te cilje. Velikokrat se pogovorimo o teh temah.</u>	- Delavnost - Vztrajnost - Vedoželjnost - Prijaznost - Oliko - Sodelovanje - Poštenost - Samozavest - O tem se pogovarjamo

4. Vprašanje: Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica1	<u>Vsako kršenje pravil. Od šolskih pravil, razrednih - otroci dobro vejo kaj ni sprejemljivo.</u>	- Kršenje pravil

Učitelj 2	<u>Prva oblika nespoštljivega vedenja je že to, da učenec nima s sabo športne opreme. Kar je bilo včasih zelo pogosto, zdaj pa tega skoraj ni več. Potem pa je tu nespoštljivo obnašanje do sošolcev ali mene in tudi šolskih predmetov.</u>	- Nespoštljivo obnašanje do sošolcev, mene in šolskih predmetov
Učiteljica 3	<u>Nespoštljivo je vsako vedenje, ko učenec prestopi tisto mejo, kaj se sme in kaj ne. Otroci dobro vejo kaj ni sprejemljivo in s tem se seznani tudi starše. Začne se že s tem, da ima otrok pripravljene stvari za učno uro, da med odmori ne nori in divja po šoli ali razredu in potem dalje, da ne povzroča nemirov v razredu, ne klepeta in tako naprej.</u>	- Kršenje pravil - Ko prestopi tisto mejo, kaj se sme in kaj ne, s čimer so seznanjeni otroci in starši
Učiteljica 4	<u>...razne kršitve naših dogovorov, nepoštenost iz njihove strani, to je zame zelo nespoštljivo. Kakšno klepetanje med poukom in nemire že sproti rešujemo, to zame ni prevelik problem. Bolj mi je pomembno, da imajo spoštljiv odnos do mene, tako kot ga imam jaz do njih. Da se ne norčujejo iz drugih ali mene. Že kakšne manjše pripombe so lahko včasih zelo nespoštljive, tukaj se vidi tisti odnos, ki ga imajo učenci do sošolcev in do mene.</u>	- Kršenje dogovorov - Nepoštenost, norčevanje - Nespoštljivo govorjenje
Učiteljica 5	<u>Ovisno, kako človek gleda na nespoštljivost. Nespoštljivo je lahko na primer že to, da učenec ne naredi domače naloge (ignorira obveznosti). Sicer pa nimam izkušenj s pretiranim nespoštljivim vedenjem. Za nespoštljivo vedenje torej jemljem odgovarjanje, kakšno preklinjanje in neposlušnost navodil, ki jih zahtevam. To najbolj opažam.</u>	- Nespoštljivo govorjenje - Neposlušnost navodil
Učiteljica 6	<u>Nespoštljivo vedenje je že govorjenje vseh, da recimo sošolcem skačejo v besede, nesramno obnašanje in nespoštljivo govorjenje do sošolcev in mene ter neupoštevanje pravil. Vsakršno nespoštovanje učencev do šolskega dela, mene, sošolcev ali šolskih predmetov.</u>	- Govorjenje vseh, nesramno obnašanje - Nespoštljivo govorjenje - Kršenje pravil - Nespoštljivo obnašanje do sošolcev, mene in šolskih predmetov

5. Kako se odzovete na nespoštljivo vedenje učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Odzovem se z opozorilom in po potrebi pogovorom na samem. Večjih ukrepov mi še ni bilo potrebno uporabiti. Največkrat pride do kakšnega klepetanja ali kakšnega nemira in vse mirno in sproti rešimo.</u>	- Ukrepam takoj - Ukrepam mirno - Učenca opozorim - Z učencem se pogovorim
Učitelj 2	<u>Tu ukrepam takoj, z opozorilom.</u>	- Ukrepam takoj - Učenca opozorim
Učiteljica 3	<u>Mi imamo vpeljane semaforčke...</u> <u>... če se vidi, da otrok ne upošteva pravila, da jih res krši, ga zapišem in potem na koncu tedna pogledamo kolikokrat je bil zapisan. ... Pogovarjamo se predvsem velikokrat. Res, da se s tem tudi učna ura ustavi, ampak okej, se mi zdi, da če kaj zaleže, tudi to ni problem in je to pozitivno.</u> <u>... je težak poklic in vedno bolj je, glede na to da se vsi otroci infiltrirajo v naše redne oddelke, se integrirajo z vsemi težavami in skoraj bi že moral za vsakega imeti individualno pripravo, pa je samo eden učitelj. Čarovniki pa nismo. ... največkrat poskušam s tem, ko razlagam, glasneje razlagam in potem takoj vesta. Tudi z mimiko, pogledom, opozorim, tako da ni treba prekinjati učne ure in se s tem ukvarjati. Če se pa to konstantno dogaja, če je kakšna takšna stvar, da se da pred vsemi razčistiti, tako da je še v poduk drugim, to v razredu razčistim, drugače pa potem ko imam čas, ko sva sama in ga vprašam zakaj se je tako obnašal. Največkrat ti ne zna povedati zakaj, ker pač je otrok in to dela, mu pač takrat paše. Pogovoriva se, če je to v redu, kaj bi lahko bilo drugače, kako bo v bodoče. Skratka, tiste osnovne stvari se pogovoriva.</u>	- Učenca zapišem - Na koncu tedna pogledam kolikokrat je bil zapisan in na podlagi tega poteka nagrajevanje - Z učencem se pogovorim - Glasneje razlagam - Opozorim s pogledom, mimiko obraza - Če je kakšna stvar, da je še v poduk drugim, to razčistim v razredu
Učiteljica 4	<u>Najpogosteje s pogovorom, poskušam ugotoviti iz kje izhaja problem, kaj točno je narobe. Velikokrat ugotoviš, da je takšno obnašanje posledica različnih dejavnikov, pogosto izhaja že iz družine. S svojim razredom se o tem veliko pogovarjamo. Sicer pa učenca ob neprimernem obnašanju zapišem.</u>	- Z učencem se pogovorim - Ugotavljam iz kje izhaja problem, ki je pogosto posledica različnih dejavnikov - Učenca zapišem
Učiteljica 5	<u>Kadar učenec ne upošteva navodil, klepeta, je z mislimi drugje... ga seveda opozorim. Če je potrebno učenca opozoriti večkrat, pač sledi malo višja</u>	- Učenca opozorim - Če je to potrebno, sledi malo višja intonacija

	<u>intonacija glasu. Če je vedenje res moteče, ga pošljem iz razreda, da se umiri in se z njim na samem pogovorim, zakaj so težave, kaj lahko spremenimo. Poskušam pa se izogibati "grožnjam" ali funkcionirati po sistemu: Če boš ... boš lahko ... (daj-dam).</u>	glasu - Učenca pošljem iz razreda, da se umiri - Z učencem se pogovorim - Izogibam se grožnjam in sistemu "daj-dam"
Učiteljica 6	<u>Ponavadi se odzovem z opozorilom, pogovorom..odvisno od posameznega primera. Če ne upošteva mojih navodil, ga opozorim na to, prav tako če moti pouk. Odvisno kako huda je situacija, do zdaj še ni bilo hujšega ukrepa od tega, da sem učenca, ki je motil pouk in ni hotel sodelovati poslala k svetovalni službi. Kar se zgodi zelo redko.</u>	- Učenca opozorim - Z učencem se pogovorim - Odvisno od primera - V izjemnih primerih ga pošljem k svetovalni delavki

6. Vprašanje: Se kdaj zaderete?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Po tem skoraj ni potrebe, vsaj pri meni ne. Ne pustim, da bi prišlo do tega. Moram pa priznati da se mi je to včasih bolj pogosto dogajalo.</u>	- Ne pustim, da bi prišlo do tega
Učitelj 2	<u>V telovadnici je čisto drugače kot v učilnici. Otroci so tukaj bolj glasni in tako pride večkrat do tega, da povzdignem glas. Ne zato, da bi koga "nahrulil", ampak že samo zato, da me vsi slišijo. Sicer pa se poskušam čim manj dreti, raje uporabim piščalko, da dobim njihovo pozornost in jim nato povem kar jim imam za povedati v normalnih frekvencah.</u>	- Raje uporabim piščalko in nato govorim v normalnih frekvencah
Učiteljica 3	<u>Tudi pride do tega. V tem zdajšnjem razredu, ko so že sami tako glasni. Imam tudi en zvonček... ...Ko slišijo zvonček, točno vejo, aha, nekaj je. Ampak, če moraš non-stop zvoniti, je pa tudi hudo. Pa ne traja dolgo, spet hitro naraste nemir. Letos, po 25 letih še nisem pri sebi ugotovila, s kakšnim prijemom bi lahko te otroke nekako na pravi način umirila.</u>	- Včasih - Uporabljam zvonček - Nisem še našla pravega prijema, da bi jih umirila
Učiteljica 4	<u>Tudi včasih. Ampak bolj po redko, ker sem ugotovila, da je skoraj bolje, če utihnem. Učenci to takoj opazijo in se že začnejo med sabo rukati in opozarjati drug drugega. Tako da mislim, da to skoraj bolj zaleže.</u>	- Včasih - Bolje deluje, če utihnem
Učiteljica 5	<u>Med poukom seveda tudi povzdignem glas, a se temu sicer skušam izogibati.</u>	- Tumu se skušam izogibati

Učiteljica 6	<u>Glas poskušam držati v nižjih frekvencah tudi ko so večji nemiri, tako opažam da se učenci prej umirijo, če sem sama mirna.</u>	- Temu se skušam izogibati - Če sem sama mirna, se tudi učenci prej umirijo
--------------	--	--

7. Vprašanje: Kako rešujete konflikte med učenci?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Do tega, da bi morala reševati konflikte med učenci, skoraj ne pride. Med poukom jim to ni dovoljeno, izven pouka pa to rešujejo sami, oziroma z drugimi učitelji, ki so prisotni ali pa s svetovalno delavko. Ampak to je res zelo redko, da bi morali mi posredovati.</u>	- Do tega skoraj ne pride - To rešujejo sami - To rešuje svetovalna delavka/šolska pedagoginja - Redko posredujem jaz
Učitelj 2	<u>Tudi s tem se več srečujem kot kakšen drug učitelj. Učenci pridejo na telovadbo polni neke energije, veliko bolj razposajeni kot v učilnico, zato do medsebojnih konfliktov večkrat pride. Takrat je čisto odvisno do česa je prišlo, na kakšen način. Poskušamo vedno soočiti oba, kaj je bilo narobe in na podlagi tega tudi reševati temu primerno. Težko je točno reči kaj natančno, ker je vsak primer drugačen. Se pa vedno pogovorimo, ker ne moreš videti vsega in ker ima vsak od učencev svoj pogled. Tako da je treba obe strani slišati in se na podlagi tega potem odločimo kako bomo ukrepali. Ponavadi je dovolj opravičilo enega ali drugega ali pa obeh.</u>	- Pogovorimo se - Soočimo oba - Skupaj rešujemo - Vsak primer je drugačen - Zaključimo z opravičilom
Učiteljica 3	<u>...Imam pa letos izredno težke otroke, moram reči, izredno živahen razred. Sami so zelo veliki individualisti, torej zelo je težava delo v skupini, ko se prepirajo non-stop, se obtožujejo, tožarjenje zaradi malenkosti in tega ni ne konca ne kraja. V 25 letih lahko rečem, da tako težavnega razreda še nisem imela – saj učno so dobri, ni problemov glede tega, ampak je psihično zelo naporno.</u> <u>... Tako da človek reagira in deluje po svojih najboljših močeh, kolikor ti je dana pamet, kolikor v tistem trenutku znaš, reagiraš. Včasih narediš prav, včasih ne narediš prav, to je jasna stvar. Se potem tega zavedaš in hočeš popraviti. Skratka ja, življenje, to je</u>	- Reagiram in delujem po svojih najboljših močeh, kolikor znam, reagiram v tistem trenutku - Včasih naredim prav, včasih ne in skušam to popraviti - Pogovorimo se - To rešujejo sami

	<u>šolsko življenje.</u> <u>... Če je kakšen večji konflikt, poslušam zgodbo vsakega in se potem pogovorimo. Vendar je tega zelo malo, tistih manjših "nadležnih" konfliktov pa je ogromno že vsak dan. Tu pa oba kar lepo utišam in jima svetujem, da se o teh zadevah, ki se ponavadi sploh ne tičejo pouka, pogovorita med odmorom.</u>	
Učiteljica 4	<u>Odvisno od vrste konflikta. Če gre za kakšno majhno stvar, je dovolj opozorilo. Če se zgodi kaj bolj resnega, se pogovorimo. Ponavadi je zraven tudi pedagoginja. Večinoma sicer te spore med učenci rešuje ona, vidim, da tudi učenci radi hodijo k njej in tam vse rešijo. Redko sem tudi jaz zraven. Skratka, se veliko pogovarjamo.</u>	- Pri manjših konfliktih je dovolj opozorilo - Pogovorimo se - To rešuje svetovalna delavka/šolska pedagoginja
Učiteljica 5	<u>Soočim oba in se pogovorim z njima. Če je kaj resnejšega, se to rešuje pri svetovalni delavki, ampak večinoma rešujemo konflikte sproti sami. Do tega sicer prihaja zelo redko.</u>	- Soočimo oba - Pogovorimo se - To rešuje svetovalna delavka/šolska pedagoginja
Učiteljica 6	<u>Med poukom do tega pri meni še ni prišlo, se je pa že zgodilo med odmorom ali malico. Takrat vedno takoj vključimo socialno delavko na šoli, ponavadi se te stvari rešijo pri njej, včasih pa sem pri teh pogovorih prisotna tudi jaz. Zadevo vedno nekako umirimo in zaključimo z opravičilom.</u>	- To rešuje svetovalna delavka/šolska pedagoginja - Redko posredujem jaz - Pogovorimo se - Učenca umirimo - Zaključimo z opravičilom

8. Vprašanje: Uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Niti kazni, niti nagrad. Imamo meje, ki jih morajo upoštevati. Tega se tudi držijo, zdaj ne vem če zaradi moje starosti, v glavnem, vedo da ne odstopam od določenih stvari.</u>	- Nimamo kazni, niti nagrad
Učitelj 2	<u>Da, oboje. Recimo, pri športni vzgoji se zahteva športno opremo in brez nje pač ne more na uri nastopati. Pri nagrajevanju je pa tako, seveda če se otroci trudijo in gredo včasih tudi z nagrado skozi. ... vse stvari, ki jih imamo za narediti v redu, da dajo vse od sebe, potem pa je 5, 10 minut nagrajevanja</u>	- Uporabljam kaznovanje in nagrajevanje

	<u>dobrodošlega.</u> <u>... včasih, ju za trenutek posedimo na klop, da se malo spravita k sebi.</u>	
Učiteljica 3	<u>Mi imamo vpeljane semaforčke...</u> <u>... če se vidi, da otrok ne upošteva pravila, da jih res krši, ga zapišem in potem na koncu tedna pogledamo kolikokrat je bil zapisan. In če je zapisan samo enkrat, si v tistem tednu semafor, ki ga ima vsak na koncu table, za tisti teden pobarva oranžno. Če ni zapisan nikoli, si pobarva zeleno, če je zapisan dvakrat ali večkrat, si pobarva rdečega. In potem, ko minejo štirje tedni, na koncu meseca, jaz pogledam in tisti, ki ima same zelene semaforčke, dobi eno nagrado. To je en bombon ali čokoladica, nekaj malega. Če ima en oranžen semaforček vmes, dobi delno nagrado, malo manjši bombon, če ima rdečega vmes, pa ne dobi nič. In moram reči, da jih to kar motivira. Čeprav nagrada je čisto minimalna in vem da je glede na pedagoške prijeme, tega naj ne bi bilo, ampak po knjigah človek ne more vzgajati, tako da moraš malo po svoji lastni logiki, glede na to kakšne otroke imaš. In to za enkrat deluje in je zelo velika nagrada, če potem to na koncu dobi. Eni, ki to non-stop kršijo, bi sicer tudi radi dobili tisti bombonček, ampak če ga ne, pa tudi ni nič narobe. Tako da ja, malo zaleže, malo ne.</u>	- Uporabljam nagrajevanje preko semaforčkov: za nagrado dobi nekaj malega: bombon ali čokoladico
Učiteljica 4	<u>Ne. Nimam nič določeno. Razen to, da ga zapišem, če dela nemir ali kakorkoli moti pouk. In po določenem številu zapisov vejo, da sledi opomin. Sem že imela letos nekaj takšnih primerov in potem te učence malo bolj spremljaš in veš, da je malo drugače, če bo po opominu spet zapisan, kot tisti, ki še nikoli ni bil. Nagrade so pa tako. Zdaj, pri teh letih, jim je že nerodno, če koga pohvalim pred celim razredom. Tako da ga pohvalim raje kje na samem, da ga ne začnejo zbadati "piflar" in podobno.</u>	- Nimamo kazni, niti nagrad - Nimamo kazni, razen tega, da jih zapišem, če delajo nemir - Na višji stopnji osnovne šole učence pohvalim na samem, da jih zaradi tega ne bi ostali zbadali
Učiteljica 5	<u>Nič od tega nimam določenega. Raje ne izpostavljam nikogar. Ali v določenih primerih kaznujem vse ali pa nagradim vse.</u>	- Nimamo kazni, niti nagrad - Če že, nagradim ali kaznujem vse
Učiteljica 6	<u>Mogoče kdaj koga pred vsemi pohvalim ali pa</u>	- Včasih koga pred

	<u>izpostavim kakšno dejanje, ki ni primerno. To jim veliko pomeni in tudi deluje. Velikokrat napišem kakšno pohvalo, ko preglemam domačo nalogo. Na koncu leta tudi nagradim najbolj pridne učence, kar jim na začetku leta tudi povem</u>	razredom pohvalim ali pograjam - Pohvale pišem pod domače naloge in nagrajujem na koncu leta
--	---	---

9. Vprašanje: Kako delate z različnimi tipi učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Same ure prilagodim temu, individualiziram. Poznam jih, vem kakšni so, vem kdo bo prej končal, kdo kasneje, koga zanima določena stvar bolj, koga manj. Tako da skušam prilagajati svojo uro interesom učencev.</u>	- Individualiziram ure - Prilagajam učno uro njihovim interesom
Učitelj 2	<u>Mi ne pričakujemo, da bodo vsi vrhunski športniki, to je prvo, pričakujemo pa da se vsi držijo pravil in doslednosti, poslušnosti. To se mi zdi, da je zelo pomembno. Čeprav skušamo iz njih iztisniti marsikaj. Ker se je velikokrat pokazalo, da tisti, ki je mogoče malo močnejši po svoji teži, lahko v štirih letih naredi izjemen napredek. Tako da ne izločujemo avtomatsko, ne odpišemo takšnega otroka, ampak poskušamo z vsemi delati tako kot se gre. Ne izključujemo tistih otrok, ki so mogoče v prvem trenutku gibalno šibkejši. Je že bilo par primerov, ko te otroci presenetijo, čeprav tudi sam na začetku malo dvomiš ali bo zmogel določene športne izzive.</u>	- Ne pričakujem od vseh enako, a vsi se morajo držati pravil - Nikogar ne izločujemo, ker lahko otroci tudi presenetijo - Z vsemi poskušamo delati tako kot je treba
Učiteljica 3	<u>Prvo kar je, moraš že vedeti kako sedežni red postaviti. To je jasna stvar, da vsak z vsakim ne more biti, čeprav bi bilo zelo lepo, da bi lahko rekel, zdaj se pa usedite kakor želite... ... letos je tako, da je treba čisto pri vsaki stvari razmišljati kako boš naredil, ali bosta šla ta dva skupaj ali ne, predvidevati in razmišljati zelo, zelo, zelo kako boš postavil uro Pa še se ti podre, ker so tako močni, tako vsak zase, da je težje... ...se pa trudim z različnimi oblikami, individualno, v skupinah, v dvojicah. Tudi na tak način, pa z različnimi metodami, z dosti didaktičnega materiala, za tiste ki imajo učne težave, pa veliko diferenciranja.</u>	- Prilagodim sedežni red - Vnaprej je treba razmišljati kdo bo s kom sodeloval - Uporabljam različne oblike in metode dele - Diferenciacija

	<u>normalno. Tu bi že skoraj vsak moral imeti neke svoje prijeme imeti, da bi lahko vse zadovoljili, da lahko napreduje v svojih sposobnostih in zmožnostih.</u>	
Učiteljica 4	<u>Nič posebnega, mogoče, če sta dva živahna, klepetava, skupaj, ju presedem. Ali pa koga presedem čisto v prvo klopi, koga čisto v zadnjo. Odvisno od primera. Sicer pa ni takšnih razlik med poukom.</u>	- Prilagodim sedežni red - Med poukom se razlike izenačijo
Učiteljica 5	<u>Na žalost je tako, da živahnejši učenci skušajo pridobiti več pozornosti. Kot učitelj se več ukvarjaš z njimi, če hočeš vzpostaviti mir v razredu, posledično postanejo mirnejši neopaznejši, ker ne hlepijo po pozornosti in ne počnejo nič takšnega, s čimer bi želeli pridobiti pozornost. Zato se trudim, da v debato izzivam tudi mirnejše, da jih pozovem k sodelovanju, pouk skušam izvajati tako, da morajo učenci veliko sodelovati.</u>	- V razredu se več ukvarjam z živahnejšimi učenci, zato skušam več vključevati tudi mirnejše učence
Učiteljica 6	<u>Načeloma delam z vsemi enako, večji poudarek dam na sam potek učne ure (pazim, da je diferencirana). V kolikor ima otrok odločbo, jo upoštevam. Kot verjetno vsak učitelj, tudi sama mirnejšim pomagam z nasveti, pohvalami, raznimi razgovori, da postanejo samozavestnejši. Spodbujam jih na področjih, kjer so močni. "Ta glavnim" dam kakšno dodatno nalogo, ga določim za vodjo skupine, včasih ga "postavim za učitelja" oziroma poiščem takšno zaposlitev, da je ves čas motiviran in usmeri vso energijo v delo.</u>	- Diferenciacija - Načeloma delam z vsemi enako - Upoštevam odločbo - Spodbujam mirnejše - "Ta glavne" usmerim v delo ali postavim za vodje

10. Vprašanje: Opišite kako se pogovarjate z učenci.

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Razred je urejen frontalno, da vsi gledajo naravnost, mene. Tako je med poukom zastavljeno, da sem jaz tista, ki vodi pogovor, njih pa aktivno vključujem. Ko pa se pogovarjamo o kakšnih drugih stvareh, predvsem na razrednih urah, običajno potegnem svoj stol, noter med njih, med klopi in se potem pogovarjamo. Nikoli tako, kot sem zdaj, za katedrom, posebej, ampak sem med njimi.</u>	- Enosmerna komunikacija - Pri razrednih urah in določenih temah je komunikacija dvosmerna
Učitelj 2	<u>Pogovor večinoma vodim jaz, jim pa vedno</u>	- Enosmerna komunikacija

	<u>prisluhnem, kaj si oni želijo, kakšne interese imajo in poskušam tudi to izpeljati.</u>	- Poslušam učence in njihove želje
Učiteljica 3	<u>Pri tem so velike težave, ker ne znajo biti strpni, ker ne znajo poslušati, ker skačejo v besedo eden drugemu...</u> <u>...enostavno se ne morejo zadržati. Tako da, ko začneš dvogovor, se kar usuje iz njih in ponavadi je to najtežje. Jaz sem vesela, da oni vejo in da mi znajo povedati, ampak res, tisti pogovor, da nekoga poslušajo, je pri njih zelo težko. Ker bi vsi vse naenkrat.</u>	- Enosmerna komunikacija - Dvosmerna komunikacija je zelo problematična, ker se učenci ne znajo poslušati med sabo
Učiteljica 4	<u>Med poukom je pogovor bolj iz moje strani, učenci niti nimajo toliko vprašanj, da bi se lahko dvosmerno pogovarjali. Določene teme pa se seveda pogovarjamo na istem nivoju, dvosmerno, sploh na razrednih urah.</u>	- Enosmerna komunikacija - Pri razrednih urah in določenih temah je komunikacija dvosmerna
Učiteljica 5	<u>Učencem zastavljam vprašanja, skušam jih spodbuditi k temu, da izrazijo svoje mnenje, da ga skušajo tudi argumentirati. Tudi pouk skušam zastavljati tako, da so učenci čim bolj aktivni. Če pa učenci pri pouku nimajo možnosti, da sodelujejo ali izražajo svoja mnenja, to zame sploh ni pouk. Učenci morajo aktivno sodelovati.</u>	- Enosmerna komunikacija - Veliko vključujem učence, ki morajo aktivno sodelovati
Učiteljica 6	<u>Pri urah sem jaz tista, ki vodim pogovor in učence vključujem. Ko pridejo na vrsto kakšne druge teme, pa smo na isti stopnji komunikacije.</u>	- Enosmerna komunikacija - Pri razrednih urah in določenih temah je komunikacija dvosmerna

11. Vprašanje: Kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Spoštovanje.</u>	- Spoštovanje
Učitelj 2	<u>Mislim, da je avtoriteto kar težko doseči. Začne se s prvim dnevom in praktično jo lahko zelo hitro tudi izgubiš. Gre pa za neko spoštovanje, ne z nekim nasiljem da ga vzpostaviš, ampak s svojim načinom dela ga pridobiš. Je pa pomembno, ker če ni avtoritete, imaš lahko kar dosti težav.</u>	- Spoštovanje - Pridobiš jo s svojim načinom dela - Izgubiš jo lahko zelo hitro - Če je ni, je lahko dosti težav
Učiteljica 3	<u>Tako j na začetku je treba dati vedeti, kje si ti, kje so oni, ampak s tem ne mislim nič slabšalnega, ampak meja mora biti. Otroci imajo, že ko te pogledajo,</u>	- Mora biti že vizualna avtoriteta - K avtoriteti spada

	<u>vizualno avtoriteto – točno to spada k avtoriteti in gledajo seveda tvojo strokovnost, to tudi spada k avtoriteti in pa tvoj način podajanja snovi, kako si jim simpatičen. In tudi, koliko znaš biti strog, tudi to otroci vejo in oni rabijo to. Čeprav tarnajo, ta je tečna in tako naprej, ampak on v podzvesti rabi to in njim so učitelji, ki znajo prekiniti, ki znajo narediti red, so jim všeč. To slišiš potem po toliko letih, ko se srečaš z nekom, pa ti povejo. Skratka, avtoriteta je en cel skupek nekih učiteljevih lastnosti, ki jih ali jih zna vzpostaviti ali pa jih ne zna. Avtoriteto si zgradimo sami. Poleg tega, da je avtoritete zdaj manj, kot je je bilo včasih. Okej, tudi to je res. Ampak v razredu, si jo ti lahko vseeno narediš ali pa ne. In moral bi si jo.</u>	strokovnost, način podajanja snovi, simpatičnost in koliko znamo biti strogi – ker tudi strogost učenci rabijo - En cel skupek učiteljevih lastnosti - Pridobiš jo s svojim načinom dela
Učiteljica 4	<u>To je nekaj zelo pomembnega. Je pa važno, na kakšen način se vzpostavi. Meni osebno tisto strahospoštovanje, da učenci kar zamrznejo, ko jih pogledaš, ni všeč. Tako da ne vzpostavljam takšne vrste avtoriteto. Bolj je važno, da imaš nek normalen odnos, kjer se dogovarjamo in smo na bolj prijateljskem nivoju.</u>	- Zelo je pomembna - To je nek normalen dogovorni odnos na prijateljskem nivoju
Učiteljica 5	<u>Predstavljam si, da si kot učitelj samozavesten, neomajen, strogo se držiš pravil, ki jih postaviš, v razredu ne popuščaš, vendar nagradiš učence, ko si to zaslužijo. Znaš priznati tudi svoje napake. Skušaš biti čim bolj objektiven, pravičen, skušaš imeti enake kriterije do vseh.</u>	- Da si samozavesten, strog in pravičen - Da znaš priznati napake
Učiteljica 6	<u>Avtoriteta – v prvi vrsti spoštovanje, da si učencem vzgled in te poslušajo. Učitelji se moramo zavedati, da smo liki, ki jih bodo kopirali, zato moramo predstavljati tiste prave vrednote, ki se bodo tako prenesle na otroke.</u>	- Spoštovanje - Da si vzgled učencem, da te poslušajo

12. Vprašanje: Menite, da vam uspeva (avtoriteta)?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Jaz mislim da.</u>	- Da
Učitelj 2	<u>Jaz mislim, da ja. Čeprav sem učitelj, ki se skušam z njimi dokaj prijateljsko pogovarjati. Ampak vejo do katere meje lahko grejo, čeprav bom rekel, da je treba</u>	- Da

	<u>biti skozi zelo pazljiv pri teh stvareh. Hitro se zgodi, da grejo na drugo stran. Nočem pa biti pretirano strog ali pa da bi mi bilo pomembno samo tisto, kar bom naučil. Pomembne so še druge lastnosti, neka tista človečnost je tudi pomembna pri učitelju.</u>	
Učiteljica 3	<u>Ja, jaz mislim, da jo kar imam. Tudi slišim, ker mi to starši povedo, da tisto kar učiteljica reče je sveto. In to mi je kar všeč. Vidim pa tudi pri svojem lastnem otroku, glede na to da sem tudi jaz učiteljica, doma za njega to nič ne pomeni, važno je tisto kar učiteljica reče in se mi zdi čisto prav. Tako je in pika</u>	- Da
Učiteljica 4	<u>Verjetno da.</u>	- Da
Učiteljica 5	<u>Ne bi rekla, da mi vedno uspeva biti avtoritativen, se pa trudim.</u>	- Ne vedno
Učiteljica 6	<u>Da, prepričana sem, da mi v veliki meri uspeva.</u>	- Da

13. Vprašanje: Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>To je podobno kot sem že povedala pri vlogah. Moja odgovornost je vzgoja in izobraževanje. Učenci pa da odnesejo določeno snov in znanje</u>	- Moja odgovornost je učno-vzgojni proces - Odgovornost učencev je, da odnesejo znanje
Učitelj 2	<u>Ja, odgovornost mi je zelo zelo pomembna. Na tem delamo že od začetka, ko jih dobimo v 5. razredu. Si pa seveda, sam kot učitelj velikokrat vzgled za odgovornost. Moja odgovornost je kako bom vodil uro in kaj bom podal učencem. Oni pa so tisti, ki so dolžni sodelovati in me poslušati.</u>	- Moja odgovornost je učno-vzgojni proces - Odgovornost učencev je sodelovanje - Odgovornost učencev je poslušanje
Učiteljica 3	<u>Da bi se o tem ne vem kako v razredu pogovarjali... to se v šoli ne. Ampak to pride čisto spontano. Ja, saj jim vsak dan dopoveš, oziroma jim govoriš kaj pričakuješ od njih in skozi jim dam vedeti. Na primer, velikokrat to rečem, kadar je kdo brez naloge, ali pa zdaj ko imajo vsak dan nalogo, da berejo in morajo na bralni list napisati datum, kaj je bral, koliko časa je bral in starši se morajo podpisati, ker morajo zraven poslušati, vsaj tistih 5 minut, kako on bere. In potem pregledujem to vsak dan in nima podpisa, nima</u>	- Moja odgovornost je vzdušje in učni proces - Odgovornost učencev je opravljanje dolžnosti - Odgovornost učencev je, da si pregledajo šolsko torbo - Odgovornost učencev je sodelovanje

	<u>datuma izpolnjenega – pravi, mami mi je pozabila podpisati. In imamo spet priložnost za pogovor. Ne, mami ni nič pozabila podpisati. Ti je nisi počakal in ji rekel: mami glej, tole še moraš podpisati, zdaj si me poslušala in mi to podpiši. To je tvoja naloga, tvoja dolžnost. Mami je dala to že vse skozi. Torej vse, kar hočejo preložiti na mami: mami mi ni dala v torbo – mami je to že vse dala, mami je samo tam, da ti pomaga, da te spodbuja, da te spomni, ne pa da se boš zdaj ti izgovarjal: mami mi to ni naredila. To je tvoja odgovornost. Starši imajo to, ti imaš to, tvoja odgovornost je da hodiš v šolo, da narediš nalogo vsak dan, da pregledaš torbo zvečer, da ne pozabiš kakšne naloge, da ne pozabiš zvezka. To jim skozi govorim, vsak večer pregledati torbo. In če to pogledaš, ne moreš ne naloge pozabiti, zvezek ne more manjkati, če preveriš urnik. Skratka, to skozi poudarjam, to je tvoje. To kar se dogovorite doma, da na primer postiljaš posteljo, to je pa doma odgovornost, v šoli je pa to. Za enkrat je to tvoje. Moja odgovornost pa je, da se imamo lušno, da se naučimo kaj, da ti je prijetno...</u>	
Učiteljica 4	<u>Moja odgovornost je pouk, njihova največja odgovornost, s katero imamo že od nekdaj težave pa je opravljanje domačih nalog. Na tem bi bilo treba še ogromno delati in res ne vem, kako jim dopovedati, da je naloga njihova odgovornost, dolžnost in da se jo splača delati sproti. Saj polovica je takih, ki jo delajo lepo sproti. Potem je četrtnina takih, ki jo prepisuje od te polovice. Ostalim pa je vseeno in jo bodo naredili v res izjemnih primerih.</u>	- Moja odgovornost je učno-vzgojni proces - Odgovornost učencev je opravljanje dolžnosti
Učiteljica 5	<u>Moja odgovornost je cel vzgojno-učni proces in da učence v njem vodim. Odgovornost učencev pa je, da me poslušajo in sodelujejo, opravljajo domače naloge in izpolnjujejo svoje dolžnosti. Odgovornost večina učencev težko sprejme, eni pa je še niso sposobni sprejeti, so še nedorasli/nezreli.</u>	- Moja odgovornost je učno-vzgojni proces - Odgovornost učencev je poslušanje - Odgovornost učencev je sodelovanje - Odgovornost učencev je opravljanje dolžnosti
Učiteljica 6	<u>Čeprav se zdi, da je vse odvisno od učitelja, to ne drži. Res je, da je moja odgovornost podajanje snovi na</u>	- Moja odgovornost je učno-vzgojni proces

	<u>način, da bo otrokom vse jasno, da ustvarjam sproščeno vzdušje in skrbim za medosebne odnose. Ampak od učencev je odvisno, ali bodo sodelovali z mano, me poslušali in mi sledili. Na njih je tudi opravljanje domačih nalog in spoštovanje dogovorov.</u>	- Odgovornost učencev je sodelovanje - Odgovornost učencev je poslušanje - Odgovornost učencev je opravljanje dolžnosti
--	---	---

14. Vprašanje: Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva njegova družina?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Vpliva. Sploh v nižjih razredih, mislim, da v višjih manj. Se pravi, spremljanje staršev učnega dela, pomoč doma, kontrola domačih nalog. Vse to, ker oni se zdaj šele učijo učiti. In če nimajo doma podpore, se pozna.</u>	- Vpliva, sploh v nižjih razredih - Starši morajo spremljati, pomagati in kontrolirati učno delo
Učitelj 2	<u>...njegova družina najbrž zelo vpliva na uspeh učenca. Mogoče straši premalo mislijo koliko lahko z otrokom naredijo, malo preveč prelagajo samo na šolo, mislim, da se to malo preveč pozablja.</u>	- Zelo vpliva - Starši pozabljajo kakšen vpliv imajo
Učiteljica 3	<u>Absolutno imajo starši tukaj veliko vlogo in sploh v 2. razredu. Oni niso sposobni sami. ...je pa potrebno čisto vse pomagati. In ga na tak način spodbujati, da bo nekoč to sam. In tam kjer starši ne delajo dovolj, pa ima otrok težave, je hudo. Zato pa mora res šola iti s starši z roko v roki. Pa na en tak primeren način moramo tudi staršem povedati, kje so težave, da ne prideš v konflikt. Ker če prideš v konflikt s starši, nisi nič naredil. Če pa vzpostaviš en prijeten odnos, pa vidi starš, da mu hočeš pomagati, se trudiš in mu tudi poveš. Ker vsi starši tudi nismo enaki, eni mislijo, da je v šoli vse, da je to čisto dovolj, da doma nič ni treba, pa ni res. Šola ni šala, ni enostavno. Že v prvi razred, ko prideš, ni, kljub temu, da se veliko igrajo, ampak so tudi odgovornosti. Starši so sigurno tisti prvi, ki pri otroku vzpostavijo in učne navade in odgovornost, vse. Ogromno vlogo imajo, absolutno, vedno jo bodo imeli. Šola lahko stvari samo nadgrajuje, če so dobro postavljene. Če niso, v devetih letih ne moreš nič narediti. Tako da tisti rek,</u>	- Vpliva, sploh v nižjih razredih - Starši morajo spodbujati učenca, da bo nekoč sam - Starše je potrebno primerno obvestiti o morebitnih težavah in vzpostaviti prijeten odnos z njimi - Starši so tisti, ki pri otroku prvi vzpostavijo učne navade in odgovornost, šola potem samo gradi na temeljih, ki so jih postavili starši

	<u>saj je v šoli, saj bo šola kaj naredila - ja odvisno, mi se trudimo, ampak če ni temeljev, je težko naprej graditi.</u>	
Učiteljica 4	<u>Tudi v 8. in 9. razredu je družina še vedno izredno pomembna. Takoj veš iz kje otrok prihaja. Najbolj važno je, ali je znanje vrednota v družini in kakšen odnos imajo starši do šole. Vidi se, če je podpora doma in če je ni. Ko malo pogledaš iz kakšne družine je otrok, ti je takoj jasno, zakaj je v šoli takšen kot je.</u>	- Zelo vpliva, tudi v 8. in 9. razredu - Najpomembnejše je, ali je znanje vrednota v družini in kakšen odnos imajo starši do šole
Učiteljica 5	<u>Na učni uspeh vpliva v veliki meri, saj lahko otroku nudi spodbudno okolje ali pa temu ni tako. Družina ima ogromen vpliv. Predvsem, če so kakšne težave in če otrok potrebuje pomoč, spodbudo, motivacijo. Tudi sami odnosi v družini vplivajo na otrokovo spremljanje učnega dela, koliko se straši ukvarjajo z njim – to mislim, da je odločilno.</u>	- Zelo vpliva - Nudi spodbudno okolje ali pa ne - Spodbujanje in pomoč staršev se pozna predvsem pri tistih, ki imajo kakšne učne težave - Odločilno je to, koliko se starši ukvarjajo z otrokom
Učiteljica 6	<u>Učenca lahko spodbuja in motivira za šolo. Nekateri gredo včasih že čez mejo in preveč pritiskajo na otroka, drugim pa je bolj vseeno kakšen uspeh ima otrok. Sigurno ima velik vpliv, pozna se, ko starši otroka spodbujajo in mu pomagajo, sploh pri tistih, ki imajo kakšne učne težave.</u>	- Zelo vpliva - Spodbujanje in pomoč staršev se pozna predvsem pri tistih, ki imajo kakšne učne težave

15. Vprašanje: Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva izobrazba staršev in njihov materialni položaj?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Niti ne. Običajno se eni in drugi starši zelo zanimajo in ukvarjajo s svojimi otroki, ni odvisno od standarda in izobrazbe staršev.</u>	- Niti ne vpliva
Učitelj 2	<u>Mislim, da je kar dosti povezave tukaj. So pa seveda vsepovsod izjeme. Zdaj tudi odvisno kakšne pogoje so imeli starši, da so se izobrazili. Je pa dostikrat tudi tako, da so starši revni, neizobraženi, pa so njihovi otroci zelo zelo marljivi in pridni. Najbolj odtehta to, koliko se starši ukvarjajo s svojim otrokom in kakšne delovne navade jim privzgojijo.</u>	- Vpliva - Bolj kot to je važno, koliko se starši ukvarjajo z otrokom - Bolj odtehta kakšne delovne navade jim privzgojijo
Učiteljica 3	<u>Absolutno da vpliva na njegovo širino, na njegovo razgledanost. Ker tisti, ki je samo doma, ki tudi na</u>	- Vpliva - Otroci, ki jim starši lahko

	<u>morje ne gre, saj tudi nima predstav, saj se nima pogovarjati o čem, ne pozna določenih pojmov, kot tisti, ki ima, ki ga starši peljejo sem in tja, ki se z njim pogovarjajo, ki mu omogočijo razne tečaje. Absolutno da. Ampak mi smo šola tukaj na podežlju, kjer še nisem imela primera, da bi se pojavil kdo iz bogatejše družine in se otroci obnašajo kot da so nad vsemi in tudi na tak način reagirajo in funkcionirajo. Tega še pri nas nisem nikoli opazila. So starši, ki lahko dajo več, ni pa nekih ekstremov tukaj pri nas, na periferiji. Te razlike še lahko v šoli nekako izenačujemo, se še da, ni tako groznega odstopanja.</u>	več omogočijo, imajo širše obzorje - V šoli te razlike še lahko izenačujemo
Učiteljica 4	<u>Seveda, sploh izobrazba staršev je pomembna... Izobraženi starši imajo znanje za visoko vrednoto in spodbujajo svoje otroke. To se takoj vidi. Materialno stanje družine pa ni nujno povezano z njihovo izobrazbo. Sem že naletela na primere, kjer otroci prihajajo iz dobro situiranih družin, kjer so starši prišli do svojega položaja brez visoke izobrazbe. Tako da otroci vidijo svojega, na primer, očeta, ki je komaj dokončal osnovno šolo, kako mu gre dobro in se tudi njemu ne zdi vredno učiti. Tako da je važno, kako so starši prišli do tega materialnega stanja.</u>	- Izobrazba staršev vpliva, materialno stanje pa ni nujno povezano - Bolj izobraženi starši bolj spodbujajo svoje otroke - Važno je na kakšen način so starši prišli do določenega materialnega stanja
Učiteljica 5	<u>Mislim, da precej vpliva. Vedenjske in učne težave se ponavadi pojavijo zaradi odnosov doma in socialnega položaja družine. Velikokrat je to povezano, saj se problematični odnosi kažejo ravno v socialno šibkih družinah. Prav tako je pogosto povezana izobrazba staršev. Otroci iz družin z dobrim materialnim položajem in izobraženimi starši so v veliki prednosti pred vrstniki iz socialno šibkejših družin in manj izobraženimi starši. Obstajajo seveda tudi izjeme, praviloma pa bi rekla, da je tako.</u>	- Vpliva - Vedenjske in učne težave se ponavadi pojavijo zaradi problematičnih odnosov doma, ki se kažejo ravno v socialno šibkejših družinah
Učiteljica 6	<u>Mislim da materialni položaj danes nima več vpliva na njegov učni uspeh. Mogoče bolj vpliva izobrazba staršev, ampak tudi to ni nujno. Odvisno je bolj od tega, kakšen odnos imajo starši do otroka in koliko se ukvarjajo z njim.</u>	- Materialni položaj ne vpliva, tudi izobrazba staršev ne nujno - Bolj kot to je važno, koliko se starši ukvarjajo z otrokom

16. Vprašanje: Mislite, da na učni uspeh učenca vplivajo odnosi z vrstniki?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Ne. Jaz mislim, da se to pojavi v višjih razredih, kjer nastopi puberteta in se marsikaj spremeni. Imela sem že primere tihih, manj socialno vključenih učencev, ampak otroci so jih sprejeli takšne kot so. Ravno lani sem imela takšen primer, ampak je popolnoma normalno funkcioniral, pač ga nisem izpostavljala, če je bolj tih. Tako da mislim, da to ne vpliva na učni uspeh.</u>	- V nižjih razredih ne vplivajo, to se pojavi v višjih razredih
Učitelj 2	<u>Mislim, da to dostikrat vpliva. So razredi, ki zelo pomagajo takšnim učencem, so pa tudi razredi, ki jim lahko zelo škodujejo, mu ne pridejo na proti. Čisto odvisno je od tega kakšna je klima v razredu, koliko se med sabo vsi razumejo, koliko so socialno sprejemljivi. Težko bi rekel, čisto odvisno od razreda do razreda.</u>	- Vplivajo - Čisto odvisno od klime v razredu, kako se med sabo razumejo in koliko so socialno sprejemljivi
Učiteljica 3	<u>Predvsem mislim, da se te razlike kažejo do tistih otrok, ki so učno manj uspešni. Ampak to se pokaže potem, v 3., 4. razredu, ko se začnejo sami sebe bolj zavedati. V 2. razredu še niti ne opažajo tako tiste druge. Ja, morda potem pride do kakšnih zbadanj v smislu "špeglar", "debeluh" in take stvari. Nismo imeli pa nikoli kakšnih ekstremnih primerov, da bi koga zavračali in ne vem kaj. Ker zdaj se toliko o tej strpnosti pogovarjamo in tudi poslanstvo naše šole je na veliko tukaj gor napisano: strpnost. Tako da zelo veliko delamo na tem, da so vsi sprejeti, kar je tudi prav.</u>	- V nižjih razredih ne vplivajo, to se pojavi v višjih razredih - Vedno več se pogovarjamo o strpnosti in delamo na tem, da so vsi sprejeti
Učiteljica 4	<u>Seveda. Sploh pri teh letih. To že vidiš, ko jih presedeš. Imam enega učenca, ki čisto normalno funkcionira zdaj, ko sedi med "pridnimi". Ko je sedel z učno manj uspešnimi učenci, pa je bil glavni med njimi in so bili vsi skupaj že kar velik problem v razredu. Zelo vpliva s kom se družijo in že samo to, s kom sedi v razredu.</u>	- V puberteti je ta vpliv precej velik - Zelo vpliva s kom se učenec družijo in s kom sedi v razredu
Učiteljica 5	<u>Mislim, da je od osebnosti posameznika odvisno, kako nanj vplivajo odnosi z vrstniki - na ene bolj, druge manj. Ampak zdaj v puberteti, mislim da je vpliv</u>	- Odvisno od osebnosti posameznika - V puberteti je ta vpliv

	<u>vrstnikov kar velik, ko so vsi bolj občutljivi in jim veliko pomeni, da so v družbi sprejeti. Ponavadi se vsi ozirajo na "vodjo" v razredu, se obnašajo tako, da ugajajo njemu in velikokrat pri vsem tem trpi učni uspeh.</u>	precej velik
Učiteljica 6	<u>Odnosi z vrstniki po mojem mnenju nimajo večjega vpliva, sem pa že opazila vpliv celotnega razreda – v kakšnem se najde več "pridnih" in tekmovalnih učencev in tam se bodo vsi bolj trudili za lep šolski uspeh. Sicer pa menim, da ta vpliv v 2. razredu še ni tako zelo velik.</u>	- V nižjih razredih ne vplivajo, to se pojavi v višjih razredih - Večji je vpliv celotnega razreda in povprečnega uspeha v njem

17. Vprašanje: Katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Tu pri nas predvsem velja za visoko prioriteto šport. V 4. razredu so tisti, ki so športno aktivni, tudi živahnejši, predvsem fantje.</u>	- Šport
Učitelj 2	<u>Jaz bi rekel, da so to dokaj pubertetniške stvari. Mislim, da na naši šoli velja, da je šport kar dosti pomemben za življenje. Ne polagajo toliko pozornosti na materialne stvari, kako so oblečeni in podobno. Če je dober v športu, ima kar dosti tistih privilegijev in je popularen med vrstniki.</u>	- Šport
Učiteljica 3	<u>Zelo radi hodijo v šolo, ampak predvsem radi hodijo v šolo, zato da se družijo. To jih 90% hodi v šolo, ker je fino, ker so skupaj, ker se skozi nekaj dogaja. 10%, predvsem teh punčk, pa bi lahko rekli, da hodijo v šolo, ker bi se rade nekaj naučile, ker srkajo znanje. 90% pa pač hodijo, zdaj pa koliko jim ostane od šole, jaz upam, da čim več. Drugače pa druženje. Ampak tudi to je nekaj. Da otrok rad hodi v šolo – za mene je to prva stvar. Ker če ne hodiš rad v šolo, potem je že hudo.</u>	- Druženje - Zabava - Znanje
Učiteljica 4	<u>Iphone (smeh). Ampak res, kakšen mesec nazaj je bila to glavna tema med njimi, vse se je vrtelo okrog telefonov. Drugače pa "Kaj si drugi mislijo o meni?". Oziroma določena oseba v razredu, ki velja za najpomembnejšo. Sem imela lani primer, ko je bilo čisto vse odvisno od mnenja določenega fanta. Čisto</u>	- Priljubljenost - Materialne stvari

	<u>vsi fantje so se najbolj obremenjevali s tem, kaj si bo o njih mislil on. In njemu je takrat malo upadel učni uspeh in vsi ostali so mu sledili. Dokler ni minilo nekaj časa in so fantje videli, da se ne spleča samo zaradi njega imeti 2 namesto 4.</u> <u>Večinoma je šola bolj zadaj med njihovimi prioritetami. Malo bolj pride na površje, ko je test, potem pa spet malo potone (smeh). A po moje ni večjega vpliva na učni uspeh.</u>	
Učiteljica 5	<u>Opažam, tako kot je vedno bilo, prioriteta nekaterih otrok je učni uspeh, drugih predvsem v višjih razredih, kako so videti, kaj imajo oblečeno, kakšen mobilni imajo. Seveda v večini razredov opažam "tihe vodje" in v ozadju borbo za njihovo naklonjenost. Priljubljenost med vrstniki vidim kot vodilno prioriteto.</u>	- Znanje - Materialne stvari - Priljubljenost
Učiteljica 6	<u>Prioritete pri drugošolcih so bolj igra, zabava, ampak so hkrati vedoželjni in se pripravljani učiti. Mislim, da je znanje kar visoko med njihovimi prioritetami.</u>	- Zabava - Znanje

18. Vprašanje: Mislite, da imajo prioritete kakšen vpliv na učni uspeh otrok?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Da bi to vplivalo na učni uspeh, mislim da ne.</u>	- Ne
Učitelj 2	<u>Mislim, da ni večjega vpliva in učni uspeh ne trpi zaradi različnih prioritet.</u>	- Ne
Učiteljica 3	<u>Mislim da. Tistim, ki je šola najvišja prioriteta, se to pozna, kot pa drugim, ki jim je najpomembnejša zabava</u>	- Da
Učiteljica 4	<u>Večinoma je šola bolj zadaj med njihovimi prioritetami. Malo bolj pride na površje, ko je test, potem pa spet malo potone (smeh). Po moje ni večjega vpliva na učni uspeh.</u>	- Ne v veliki meri
Učiteljica 5	<u>Vse skupaj bi lahko tudi pri komu malce vplivalo na učni uspeh, a menim, da ne v veliki meri.</u>	- Ne v veliki meri
Učiteljica 6	<u>Rekla bi, da ja. Ker je šola kar visoko med njihovimi prioritetami, se to pozna pri uspehu.</u>	- Da

19. Vprašanje: Opažate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>So. V 4. razredu so. Dekleta so bolj dosledna, pridna, vestna, naredijo tisto kar se dogovorimo. Fantje sicer se tudi držijo, ampak malo bolj površno. Ne vsi, zdaj govorim na splošno, so tudi izjeme.</u>	- Da - Dekleta so bolj vestna - Fantje so bolj površni - So tudi izjeme
Učitelj 2	<u>Tukaj ni pravila... Mogoče v nekaterih razredih ja, zato ker punce prej odrastejo... Drugače med puncami in fanti pa ne bi rekel, da je velika razlika.</u>	- Mogoče - Dekleta prej odrastejo
Učiteljica 3	<u>...so razlike. Deklice prednjačijo za 2, 3 leta. Ne bom rekla čisto vse, ampak splošno pa ja. In to opažam že celih 25 let. Deklice so bolj odgovorne, bolj redne... recimo na splošno, kar sem opazila v 25 letih, ja, lahko potrdim mit o ženski: potrpežljive, mirne, tako pač še vedno.</u>	- Da - Dekleta prej odrastejo - Dekleta so bolj vestna - Dekleta so bolj umirjena - So tudi izjeme
Učiteljica 4	<u>Ja, so razlike. Deklice so pripravljene več narediti za šolo kot fantje. Tudi, ko pride do kakšne slabe ocene, se deklice bolj potrudijo, da jo popravijo. Skoraj ni primera, da bi imela kakšna punca celo konferenco enice in grajo. Bolj se zavzamejo in popravijo, medtem ko je fantom bolj vseeno. Fantje so tudi bolj občutljivi, če jih kdo pokliče "piflar". To je za njih grozna žalitev, zato se tudi manj trudijo za lepe ocene kot pa punce, ki se s takimi vzdevki ne obremenjujejo.</u>	- Da - Dekleta so bolj vestna - Dekleta se bolj potrudijo pri popravljanju ocene - Fantje se bolj obremenjujejo z vzdevkom "piflar"
Učiteljica 5	<u>Opazam, da so deklice tako kot vedno zelo pridne in z delavnostjo lahko v veliki meri nadomestijo inteligenco. Medtem, ko se pri fantih bolj opazi, kdo je resnično inteligen, razgledan, včasih pa zaradi premalo dela uspeh odstopa od inteligence.</u>	- Da - Dekleta so bolj vestna - Pri fantih se bolj opazi kdo je resnično inteligen
Učiteljica 6	<u>Ne, med njimi ni razlik. Vse zavisi od tega, na katerem področju je otrok nadarjen in ali znamo učitelji izkoristiti njihov potencial. Deček, deklica – vseeno.</u>	- Ne - Odvisno od tega na katerem področju je otrok nadarjen

20. Vprašanje: Kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Jaz mislim, da manjše učne sposobnosti. V nižji stopnji so v glavnem razlog za učne težave manjše učne sposobnosti, medtem ko v višjih razredih mislim, da je še kaj druga.</u>	- Nižje umske sposobnosti - Odraščanje - Osebnostne težave - Slaba družba in okolje

	<u>V višjih razredih se začne puberteta, osebnostne težave, obremenjenost z nekaterimi nam nepomembnimi stvarmi in tako dalje. Odvisno tudi od družbe, okolja</u>	
Učitelj 2	<u>Tu je po mojem mnenju glavni vzrok faza odraščanja, mogoče tudi kakšni materialni pogoji doma, v kakšnih razmerah se živi, koliko svojega prostora ima učenec doma. Najbrž je pomembna tudi doslednost staršev, ali spremljajo starši svoje otroke. To bi izpostavil.</u>	- Odraščanje - Slabi materialni pogoji - Premalo spodbud doma
Učiteljica 3	<u>Eni se z učnimi težavami že rodijo, čisto dedno. Pri enih pa učne težave nastanejo, tudi zato, ker starši niso dovolj delali z njimi in se te težave potem stopnjujejo, ker jih ne odpravljajo.</u> <u>...vsako leto se pojavi neke 10% takih, ki pač normalno, slabše dojemajo, počasneje, ki doma nimajo pravega zaledja, da bi lahko te težave premagali.</u>	- Nižje umske sposobnosti - Premalo spodbud doma
Učiteljica 4	<u>V vsakem razredu z 20 učenci se najde neke 4-5 učencev z učnimi težavami. In od teh je ena skupina takih, ki so res malo bolj počasni, so umsko malo manj sposobni in ne dojemajo tako hitro kot ostali. Ti imajo res težave. Nato je skupina, pri kateri vidiš, da se lahko vse naučijo, ampak nimajo ustreznega okolja. Problem izhaja iz tam. Ne vem kaj točno je problem, v glavnem pa nimajo dovolj spodbud doma. In nato je še tretja skupina, kjer ne morem ravno reči, da so leni, ampak jim manjka motivacije, imajo neke druge probleme v sebi. In so sicer sposobni za lepe ocene. Tu, pri tej skupini mi je kar hudo, ko jih ne znaš motivirati. Ali pa se nauči, da lepo popravi oceno, potem pa se mu spet ne da.</u>	- Nižje umske sposobnosti - Premalo spodbud doma - Pomanjkanje motivacije - Osebnostne težave
Učiteljica 5	<u>Največkrat so to počasnejše umske sposobnosti, različne bolezni (avtizem, disleksija, hiperaktivnost - katerim še vedno ne posvečamo dovolj pozornosti), slabo okolje, psihični pritiski - bodisi zaradi kakšnih travmatičnih izkušenj od doma, nesprejetosti v šoli in tako dalje.</u>	- Nižje umske sposobnosti - Bolezni (avtizem, disleksija, hiperaktivnost) - Slaba družba in okolje - Psihični pritiski
Učiteljica 6	<u>V prvi vrsti mislim, da so to umske sposobnosti učenca. Potem pa sledijo še vsi mogoči drugi dejavniki, ki se lahko tudi prepletajo, oziroma največkrat se prepletajo: pomanjkanje podpore s strani</u>	- Nižje umske sposobnosti - Premalo spodbud doma - Prepuščenost samim sebi - Pomanjkanje delovnih

	<u>staršev, prepuščenost samim sebi, pomanjkanje delovnih navad, psihična nestabilnost in odvisnost od računalniških igrice, televizije, mobilnih in tako naprej. Lahko bi naštevala v nedogled. Trenutno sem se najprej spomnila teh.</u>	navad - Psihična nestabilnost - Odvisnost od računalnika, televizije
--	--	---

21. Vprašanje: Kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica 1	<u>Če imajo učenci hude učne težave, potem imajo ure DSP-ja (dodatna strokovna pomoč), potem pa sama v razredu izvajam individualizacijo, posebej za njih pripravim prilagojen program, tu je še dodatni pouk, tutorski pari, seznanimo starše; skratka, kar na precej nivojih se dela in se jim res pomaga.</u>	- Dodatna strokovna pomoč - Individualizacija - Diferenciacija - Dodatni pouk - Tutorski pari - Vključimo starše
Učitelj 2	<u>Sicer sem učitelj športne vzgoje, ampak tudi pri telovadbi je dosti učencev, ki niso preveč navdušeni nad tem predmetom in imajo z njim neke vrste učnih težav. Za njih ponavadi pripravim malo lažjo obliko vaj, pustim jim več odmorov, ne zahtevam toliko od njih. Delam po njihovih zmožnostih in jih ne forsiram, da bi dosegli za njih nepredstavljljive dosežke. Marsikdo od njih me je potem presenetil in naredil izjemen napredek.</u>	- Individualizacija - Diferenciacija - Delam po njihovih zmožnostih
Učiteljica 3	<u>Pri samem delu gledam, da nekdo sedi zraven njega, da mu lahko pomaga. Ker jaz pri 23 naenkrat ne morem biti, tako da mu tako olajšam. Predvsem moram najti nekoga, ki je strpen, ki mu bi rad pomagal, ki mu to ni v breme. To ne more biti vsak. Potem pa diferencirano delo, lažje naloge, ker ne moreš od njega pričakovati, da bo sledil – lahko mu naložiš normalne naloge kot vsem, ampak nisi s tem nič naredil. Toliko, da bo on uspešen in da bo videl - aha, zmorem. Domače naloge mu dajem diferencirane. Pa s starši je treba še bolj intenzivno delati in se dogovarjati da res vsi delamo enako. Že itak so težave, če pa dela starš po svoje in učitelj po svoje, pa nismo nič naredili.</u>	- Presedem ga k učno uspešnejšemu sošolcu, ki mu pomaga - Diferenciacija - Vključimo starše
Učiteljica 4	<u>Imamo dodatno strokovno pomoč, za tisto prvo skupino učencev. Potem je tukaj dodatni pouk.</u>	- Dodatna strokovna pomoč - Dodatni pouk

	<u>Opažam, da zelo pomaga, da ga presedem k učno bolj uspešnim učencem. In to kar med poukom, ko vidim, da nekomu nekaj ni jasno, kar hitro postavim zraven tistega, ki razume, da mu razloži. To bi bilo lepo, da bi storila jaz, ampak mi pri takem številu učencev to enostavno ne uspe.</u>	- Presedem ga k učno uspešnejšemu sošolcu, ki mu pomaga
Učiteljica 5	<u>Sam pouk zanje diferenciram, vključim jih k dodatnemu pouku, po potrebi dobi še dodatno strokovno pomoč. Med poukom sproti preverjam njihovo znanje, kaj ne razumejo, večkrat vključim kakšne dodatne razlage in podobno.</u>	- Diferenciacija - Dodatni pouk - Dodatna strokovna pomoč - Sprotno preverjanje znanja - Dodatne razlage
Učiteljica 6	<u>Učenci, ki imajo učne težave, večinoma dobijo tudi odpor do učenja in zaradi neuspeha hitro obupajo. Tako jih skušam motivirati in jih spodbujati, jim snov prikazati na bolj zanimiv način, uporabljam veliko pohval pri napredku in jih čim bolj vključujem pri pouku. Pomembno se mi zdi, da se ne počutijo manjvredne ali kakorkoli izolirane zaradi počasnejšega razumevanja snovi... ... Menim, da je s pravo spodbudo, podporo in pravim pristopom vsak učenec sposoben doseči vsaj minimalne standarde znanja. Pomembno je delovati hitro in uporabiti pomoč tudi individualne in skupinske oblike pomoči (dodatni pouk, DSP), šolske svetovalne službe in aktivirati starše.</u>	- Motiviranje, spodbujanje in pohvale pri napredku - Vključevanje med poukom - Dodatni pouk - Dodatna strokovna pomoč - Pomoč šolske svetovalne službe - Vključimo starše

22. Vprašanje: Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?

OSEBA	IZJAVA	KODA
Učiteljica1	<u>Absolutno so otroci bolj zadovoljni, če imajo boljši učni uspeh. Razložimo jim, da gre enim pri tem lažje, drugim težje. Ampak važno je, da se sprejmejo takšni kot so in da učni uspeh ni bistven za življenje.</u>	- Učni uspeh ni bistven za življenje - Sprejeti se morajo kakršni so
Učitelj 2	<u>Veliko je primerov, da sam uspeh v osnovni šoli ni tako pomemben. Tukaj se ne konča zgodba, tudi če je slab uspeh. Pa tudi nekateri otroci zaživijo šele v srednji šoli... ...V osnovi je najbolj važno to, kakšne navade jim privzgojimo starši in učitelji. To je za moje pojme</u>	- Učni uspeh ni bistven za življenje - Tukaj se ne konča zgodba - Važno je kakšne navade jim privzgojimo

	<u>tisto bistveno. Učenje pa tako vemo, da se ne konča po treh ali štirih letih, ampak se učimo skozi. Bolj je važna pripravljenost do tega učenja. In spet, kot sem rekel nekateri odrastejo malo kasneje in lahko končajo tudi na fakulteti, čeprav so začeli mogoče samo s triletno šolo. Tukaj ne smemo reči to je to, ampak nadaljevati. Velikokrat povem učencem kakšen primer na ta račun. Gre se pa za to, da se najprej te osnovne vrednote v šoli zgradijo.</u>	
Učiteljica 3	<u>...Vpliva na življenje, vpliva na boljše počutje, na popoldanske odnose – ker če pride otrok zadovoljen domov, je vesel, si ti vesel zraven; če pride slabe volje, noče tistega narediti, je vse narobe. Fino je imeti take povprečne, samozavestne in srečne otroke. To je zelo lahko imeti, ampak največkrat ni tako. So si različni in pravico imajo taki biti, takšni so in tako je in takšne jih je treba sprejeti in jim po najboljših močeh potem pomagati.</u>	- Vpliva na življenje - Vpliva na boljše počutje - Vpliva na popoldanske družinske odnose - Sprejeti se morajo kakršni so - Pomagati jim moramo po najboljših močeh
Učiteljica 4	<u>Mislim, da je bilo včasih to dvoje bolj povezano kot je danes. Zdaj pa vidiš najboljše učence iz naše šole kako že na gimnaziji nekam poniknejo, ali pa po končani fakulteti ždiyo nekje, brez službe in se ne premaknejo nikamor. Ne unovčijo znanja, ki ga imajo, se ne znajdejo. Potem pa po drugi strani srečaš učenca, ki v osnovni šoli ni razumel osnovnih pojmov, z BMW-jem...</u> <u>...Opazam tudi učence, ki obvladajo vsako snov, pa si ne zna gumba na jopo prišiti. Vedno manj je takih, ki bi kaj naredili, ki bi bili bolj praktični, sprejemali dolžnosti. To bi morali starši takoj, ko dopolni 5 let začeti: vse najboljše in evo, zdaj si pa že dovolj velik, da boš recimo enkrat na teden odnesel smeti iz hiše. Tako da je otrok navajen delati in sprejemati zadolžitve. Ne pa da takoj, ko ga starš nekaj malega prosi, začne zavijati z očmi in tarnati, da spet teži. Tako da na koncu starši raje sami naredijo kar je treba, samo da se ni treba ubadati z nejevoljnimi otroci. Oni pa preživijo cele dneve pred računalnikom in televizijo, brez nekih interesov v življenju. Tu je največji problem.</u>	- Danes tu ni več takšne povezave - Učni uspeh ni bistven za življenje - Otroci bi se morali naučiti biti bolj praktični in sprejemati svoje zadolžitve

Učiteljica 5	<u>Ne bi se strinjala, da učenci, ki so uspešni v šoli, boljše živijo, oziroma obratno. Seveda pod pojmom boljše življenje razumem, da imajo doma urejene razmere (hrana, bivališče), gredo s starši na kakšen izlet, dopust, imajo možnost, za kakšno dodatno dejavnost po svojih željah. Vsak otrok je svoj individuum in tako tudi dojemajo učni uspeh. So takšni, ki jih nič ne gane, so spet drugi, ki pretirano polagajo vso pozornost in smisel na ocene. Rekla bi, da danes tu ni več takšne povezave. Tudi če v osnovni šoli otrok ni tako uspešen, lahko zaživi kakovostno življenje in obratno.</u>	- Učni uspeh ni bistven za življenje - Vsak drugače dojema šolski uspeh
Učiteljica 6	<u>Dokler ni kakšnih hujših učnih težav in obremenjenosti s tem, različnih pritiskov za boljši uspeh, menim da učni uspeh ne igra večje vloge na kakovost življenja otrok. Večji vpliv na njihova življenja ima počutje v šoli in medosebni odnosi tukaj. Tako se trudim, da bi se učenci v šoli počutili dobro in bili čim bolj sprejeti.</u>	- Učni uspeh ni bistven za življenje - Pomembnejše je, da se vsi v šoli počutijo dobro in so čim bolj sprejeti

9.3 UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE

- Kategorija: Opišite kako vzpostavite odnos z učenci?
 - Ustvarim sproščeno in prijetno vzdušje (1)
 - Na začetku sem bolj stroga (1), (3), (4)
 - Med menoj in učenci mora biti meja (1), (2), (3), (4), (5), (6)
 - Odvisno od razreda (2)
 - Prilagam svojo prijaznost/strogost glede na to, koliko si sami dovolijo (2)
 - Predstavim šolo kot resno stvar, se bomo pa tudi zraven poigrali in pogovarjali (3)
 - Poskrbim za "fer" odnos, da se dogovarjamo in tudi pošalimo (4)
 - Ko delamo, se dela (4)
 - Skušam ustvariti ravnovesje med profesionalnostjo, strogostjo, avtoritativnostjo in sproščenostjo (5)
 - Jaz sem vodja in učenci me morajo spoštovati (5)
 - Hkrati poskušam prikazati prijazen obraz in vzpostaviti pravila (6)
 - Trudim se vzpostaviti avtoritativen odnos (6)

2. Kategorija: Kakšna je vaša vloga in kakšna je vloga učencev?

- Jaz sem učitelj(ica) (1), (2), (3), (4), (5), (6)
- Učenci mi sledijo (1), (3), (4), (5), (6)
- Učitelj motivira in pripravi učence (1)
- Učenci sodelujejo pri pouku (1), (5), (6)
- Učenci izpolnjujejo svoje dolžnosti (1)
- Učenci me poslušajo (1), (6)
- Dostikrat so tudi oni učitelji, sploh en drugim (2)
- Učitelji smo vodje v učnem procesu (3), (4)
- Sprejeti morajo svojo vlogo in mora jim biti jasna (3)
- Pri razrednih urah smo v bolj enakovrednih vlogah (4)
- Učenci izražajo mnenja (5)
- Učitelj skrbi za medsebojne odnose in vzdušje (6)
- Učenci se držijo dogovorov (6)

3. Kategorija: Kaj si predstavljate za vaše cilje pri vzgoji učencev?

- Strpnost (1)
- Prijaznost (1), (6)
- Medsebojno poslušanje (1)
- Pomoč (1)
- Učenci te cilje predlagajo sami (1)
- O tem se pogovarjamo (1), (3), (4), (5), (6)
- Doslednost (2), (5)
- Poštenost (2), (6), (4)
- Soodgovornost do drugega (2)
- Te cilje uresničujem s svojim vzgledom (2)
- Olike (3), (6)
- Obnašanje do sošolcev (3)
- Vzgojni cilji so prepleteni z izobraževalnimi cilji (3)
- Dogovarjanje (4)
- Samostojnost (5)
- Zavedanje svojih dolžnosti, nalog (5)
- Izražanje mnenja (5)
- Kritična presoja (5)
- Delavnost (6)
- Vztrajnost (6)
- Vedoželjnost (6)
- Sodelovanje (6)
- Samozavest (6)

4. Kategorija: Kaj je za vas nespoštljivo vedenje učencev?
- Kršenje pravil (1), (3), (6)
 - Nespoštljivo obnašanje do sošolcev, mene in šolskih predmetov (2), (6)
 - Ko prestopi tisto mejo, kaj se sme in kaj ne, s čimer so seznanjeni otroci in starši (3)
 - Kršenje dogovorov (4)
 - Nepoštenost, norčevanje (4)
 - Nespoštljivo govorjenje (4), (5), (6)
 - Neposlušnost navodil (5)
 - Govorjenje vsevprek, nesramno obnašanje (6)
5. Kategorija: Kako se odzovete na nespoštljivo vedenje učencev?
- Ukrepam takoj (1), (2)
 - Ukrepam mirno (1)
 - Učenca opozorim (1), (2), (5), (6)
 - Z učencem se pogovorim (1), (3), (4), (5), (6)
 - Učenca zapišem (3), (4)
 - Na koncu tedna pogledam kolikokrat je bil zapisan in na podlagi tega poteka nagrajevanje (3)
 - Glasneje razlagam (3)
 - Opozorim s pogledom, mimiko obraza (3)
 - Če je kakšna stvar, da je še v poduk drugim, to razčistim v razredu (3)
 - Ugotavljam iz kje izhaja problem, ki je pogosto posledica različnih dejavnikov (4)
 - Če je to potrebno, sledi malo višja intonacija glasu (5)
 - Učenca pošljem iz razreda, da se umiri (5)
 - Izogibam se grožnjam in sistemu "daj-dam" (5)
 - Odvisno od primera (6)
 - V izjemnih primerih ga pošljem k svetovalni delavki (6)
6. Kategorija: Se kdaj zaderete?
- Ne pustim, da bi prišlo do tega (1)
 - Raje uporabim piščalko in nato govorim v normalnih frekvencah (2)
 - Včasih (3), (4)
 - Uporabljam zvonček (3)
 - Nisem še našla pravega prijema, da bi jih umirila (3)
 - Bolje deluje, če utihnem (4)
 - Temu se skušam izogibati (5), (6)
 - Če sem sama mirna, se tudi učenci prej umirijo (6)

7. Kategorija: Kako rešujete konflikte med učenci?

- Do tega skoraj ne pride (1)
- To rešujejo sami (1), (3)
- To rešuje svetovalna delavka/šolska pedagoginja (1), (4), (5), (6)
- Redko posredujem jaz (1), (6)
- Pogovorimo se (2), (3), (4), (5), (6)
- Soočimo oba (2), (5)
- Skupaj rešujemo (2)
- Vsak primer je drugačen (2)
- Zaključimo z opravičilom (2), (6)
- Reagiram in delujem po svojih najboljših močeh, kolikor znam, reagiram v tistem trenutku (3)
- Včasih naredim prav, včasih ne in skušam to popraviti (3)
- Pri manjših konfliktih je dovolj opozorilo (4)
- Učenca umirimo (6)

8. Kategorija: uporabljate kaznovanje in nagrajevanje?

- Nimamo kazni, niti nagrad (1), (4), (5)
- Uporabljam kaznovanje in nagrajevanje (2)
- Uporabljam nagrajevanje preko semaforčkov: za nagrado dobi nekaj malega, bombon ali čokoladico (3)
- Nimamo kazni, razen tega, da jih zapišem, če delajo nemir (4)
- Na višji stopnji osnovne šole učence pohvalim na samem, da jih zaradi tega ne bi ostali zbadali (4)
- Če že, nagradim ali kaznujem vse (5)
- Včasih koga pred razredom pohvalim ali pograjam (6)
- Pohvale pišem pod domače naloge in nagrajujem na koncu leta (6)

9. Kategorija: Kako delate z različnimi tipi učencev?

- Individualiziram ure (1)
- Prilagam učno uro njihovim interesom (1)
- Ne pričakujem od vseh enako, a vsi se morajo držati pravil (2)
- Nikogar ne izločujemo, ker lahko otroci presenetijo (2)
- Z vsemi poskušamo delati tako kot je treba (2)
- Prilagodim sedežni red (3), (4)
- Vnaprej je treba razmišljati kdo bo s kom sodeloval (3)
- Uporabljam različne oblike in metode dela (3)
- Diferenciacija (3), (6)
- Med poukom se razlike izenačijo (5)
- V razredu se več ukvarjam z živahnejšimi učenci, zato skušam več vključevati tudi mirnejše učence (5)

- Načeloma delam z vsemi enako (6)
- Upoštevam odločbo (6)
- Spodbujam mirnejše (6), (5)
- "Ta glavne" usmerim v delo ali postavim za vodje (6)

10. Kategorija: Opišite kako se pogovarjate z učenci?

- Večinoma enosmerna komunikacija med poukom (1), (2), (3), (4), (5), (6)
- Pri razrednih urah in določenih temah je komunikacija dvosmerna (1), (4), (6)
- Poslušam učence in njihove želje (2)
- Dvosmerna komunikacija je zelo problematična, ker se učenci ne znajo poslušati med sabo (3)
- Veliko vključujem učence, ki morajo aktivno sodelovati (5)

11. Kategorija: kaj si predstavljate pod pojmom "avtoriteta"?

- Spoštovanje (1), (2), (6)
- Pridobiš jo s svojim načinom dela (2), (3)
- Izgubiš jo lahko zelo hitro (2)
- Če je ni, je lahko dosti težav (2)
- Mora biti že vizualna avtoriteta (3)
- K avtoriteti spada strokovnost, način podajanja snovi, simpatičnost in koliko znamo biti strogi – ker tudi strogost učenci rabijo (3)
- En skupek učiteljevih lastnosti (3)
- Zelo je pomembna (4)
- To je nek normalen dogovorni odnos na prijateljskem nivoju (4)
- Da si samozavesten, strog in pravičen (5)
- Da znaš priznati napake (5)
- Da si vzgled učencem, da te poslušajo (6)

12. Kategorija: Menite, da vam uspeva (avtoriteta)?

- Da (1), (2), (3), (4), (6)
- Ne vedno (5)

13. Kategorija: Kaj je vaša odgovornost in kaj odgovornost učencev?

- Moja odgovornost je učno-vzgojni proces (1), (2), (4), (5), (6)
- Odgovornost učencev je, da odnesejo znanje (1)
- Odgovornost učencev je sodelovanje (2), (3), (5), (6)
- Odgovornost učencev je poslušanje (2), (5), (6)
- Moja odgovornost je vzdušje in učni proces (3)
- Odgovornost učencev je opravljanje dolžnosti (3), (4), (5), (6)

- Odgovornost učencev je, da si pregledajo šolsko torbo (3)

14. Kategorija: Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva njegova družina?

- Vpliva, sploh v nižjih razredih (1), (3)
- Starši morajo spremljati, pomagati in kontrolirati učno delo (1)
- Zelo vpliva (2), (4), (5), (6)
- Starši pozabljajo kakšen vpliv imajo (2)
- Starši morajo spodbujati učenca, da bo nekoč sam (3)
- Starše je potrebno primerno obvestiti o morebitnih težavah in vzpostaviti prijeten odnos z njimi (3)
- Starši so tisti, ki pri otroku vzpostavijo učne navade in odgovornost, šola potem samo gradi na temeljih, ki so jih postavili starši (3)
- Zelo vpliva tudi v 8. in 9. razredu (4)
- Najpomembneje je, ali je znanje vrednota v družini in kakšen odnos imajo starši do šole (4)
- Nudi spodbudno okolje ali pa ne (5)
- Odločilno je to, koliko se starši ukvarjajo z otrokom (5)
- Spodbujanje in pomoč staršev se pozna predvsem pri tistih, ki imajo kakšne učne težave (6)

15. Kategorija: Kako mislite, da na učni uspeh učenca vpliva izobrazba staršev in njihov materialni položaj?

- Niti ne vpliva (1)
- Vpliva (2), (3), (5)
- Bolj kot to je važno, koliko se starši ukvarjajo z otrokom (2), (6)
- Bolj odtehta kakšne delovne navade jim privzgojijo (2)
- Otroci, ki jim starši več omogočijo, imajo širše obzorje (3)
- V šoli te razlike še lahko izenačujemo (3)
- Izobrazba staršev vpliva, materialno stanje pa ni nujno povezano (4)
- Bolj izobraženi starši bolj spodbujajo svoje otroke (4)
- Važno je na kakšen način so starši prišli do določenega materialnega stanja (4)
- Vedenjske in učne težave se ponavadi pojavijo zaradi problematičnih odnosov doma, ki se kažejo ravno v socialno šibkejših družinah (5)
- Materialni položaj ne vpliva, tudi izobrazba staršev ne nujno (6)

16. Kategorija: mislite, da na učni uspeh učenca vplivajo odnosi z vrstniki?

- V nižjih razredih ne vplivajo, to se pojavi v višjih razredih (1), (3), (6)
- Vplivajo (2)
- Čisto odvisno od klime v razredu, kako se med seboj razumejo in koliko so socialno sprejemljivi (2)
- Vedno več se pogovarjamo o strpnosti in delamo na tem, da so vsi sprejeti (3)

- V puberteti je ta vpliv precej velik (4), (5)
- Zelo vpliva s kom se učenec druží in s kom sedi v razredu (4)
- Odvisno od osebnosti posameznika (5)
- Večji je vpliv celotnega razreda in povprečnega uspeha v njem (6)

17. Kategorija: katere prioritete menite, da prevladujejo med učenci?

- Šport (1), (2)
- Druženje (3)
- Zabava (3), (6)
- Znanje (3), (5), (6)
- Priljubljenost (4), (5)
- Materialne stvari (4), (5)

18. Kategorija: Mislite, da imajo prioritete kakšen vpliv na učni uspeh otrok?

- Ne (1), (2)
- Da (3), (6)
- Ne v veliki meri (4), (5)

19. Kategorija: Opazate kakšne razlike v učnem uspehu med deklicami in dečki?

- Da (1), (3), (4), (5)
- Dekleta so bolj vestna (1), (3), (4), (5)
- Fantje so bolj površni (1)
- So tudi izjeme (1), (3)
- Mogoče (2)
- Dekleta prej odrastejo (2), (3)
- Dekleta so bolj umirjena (3)
- Dekleta se bolj potrudijo pri popravljanju ocene (4)
- Fantje se bolj obremenjujejo z vzdevkom "piflar" (4)
- Pri fantih se bolj opazi kdo je resnično inteligen (5)
- Ne (6)
- Odvisno od tega na katerem področju je otrok nadarjen (6)

20. Kategorija: kaj je po vašem mnenju razlog za učne težave učencev?

- Nižje umske sposobnosti (1), (3), (4), (5), (6)
- Osebnostne težave (1), (4)
- Slaba družba in okolje (1), (5)
- Odraščanje (1), (2)
- Slabi materialni pogoji (2)

- Premalo spodbud doma (2), (3), (4), (6)
- Pomanjkanje motivacije (4)
- Bolezni (avtizem, disleksija, hiperaktivnost) (5)
- Psihični pritiski (5)
- Prepuščenost samim sebi (6)
- Pomanjkanje delovnih navad (6)
- Psihična nestabilnost (6)
- Odvisnost od računalnika, televizije (6)

21. Kategorija: kako se ukvarjate z učenci z učnimi težavami?

- Dodatna strokovna pomoč (1), (4), (5), (6)
- Individualizacija (1), (2)
- Diferenciacija (1), (2), (3), (5)
- Dodatni pouk (1), (4), (5), (6)
- Tutorski pari (1)
- Vključimo starše (1), (3), (6)
- Delam po njihovih zmožnostih (2)
- Presedem ga k učno uspešnejšemu učencu, ki mu pomaga (3), (4)
- Sprotno preverjanje znanja (5)
- Dodatne razlage (5)
- Motiviranje, spodbujanje in pohvale pri napredku (6)
- Vključevanje med poukom (6)
- Pomoč šolske svetovalne službe (6)

22. Kategorija: Kako ocenjujete vpliv šolskega uspeha na kakovost življenja otrok?

- Učni uspeh ni bistven za življenje (1), (2), (4), (5), (6)
- Sprejeti se morajo kakršni so (1), (3)
- Tukaj se ne konča zgodba (2)
- Važno je kakšne navade jim privzgojimo (2)
- Vpliva na življenje (3)
- Vpliva na boljše počutje (3)
- Vpliva na popoldanske družinske odnose (3)
- Pomagati jim moramo po najboljših močeh (3)
- Danes tu ni več takšne povezave (4)
- Otroci bi se morali naučiti biti bolj praktični in sprejemati svoje zadolžitve (4)
- Vsak drugače dojema šolski uspeh (5)
- Pomembnejše je, da se vsi v šoli počutijo dobro in so čim bolj sprejeti (6)

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a **Andreja Senica**, študent/-ka univerzitetnega dodiplomskega študija Socialno delo, Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko **06051036**, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:

» **Učne težave in dejavniki odraščanja v osnovni šoli**«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo diplomsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega diplomskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatorstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o diplomskem delu in diplomskem izpitu;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno diplomsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 30.8.2016

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave diplomskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega diplomskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 30.8.2016

Podpis avtorja/-ice:

10 POVZETEK

Za razumevanje učencev z učnimi težavami v osnovni šoli je potrebno razumeti njihove družbene razmere. V teoretičnem uvodu sem tako predstavila obdobje odraščanja in pristope, ki jih uporabljajo učitelji in starši. Izbrala sem poimenovanje po Postraku, ki našteva ukazovalni, dogovorni in vse dopuščajoči pristop. Nadalje sem predstavila dejavnike odraščanja, ki pomembno vplivajo na vsakega posameznika: družina, šola, spol, vrstniki, vrednote, samopodoba in mediji. Posebej sem se posvetila tudi 'problematičnemu' obdobju najstništva in ranljivim mladostnikom. Nato sem opisala učne težave in soočanje z njimi. Ločimo dve vrsti učnih težav ter razlikujemo med tremi tipi učnih težav. Pogledala sem kakšni so dejavniki učnih težav, kako svetovalne službe pomagajo učencem z učnimi težavami, kako se pomaga socialno nesprejetim učencem in kako pomembni so starši ter družina pri premagovanju učnih težav svojih otrok. Podala sem napotke za soustvarjanje rešitev z učenci z učnimi težavami po Čačinovič Vogrinčič ter nazadnje pogledala kakšen vpliv ima učni uspeh na otroka in njegovo nadaljnje življenje.

Podatke za raziskovalni del diplomske naloge sem dobila s pomočjo šestih intervjujev z učitelji na osnovnih šolah na Dolenjskem in Štajerskem. Ugotoviti sem želela kakšni so principi dela učiteljev, ki sem jih raziskovala preko naslednjih sestavin odnosa: opredelitev vlog udeleženih, vprašanje ciljev, oblika ukrepa, vprašanje komunikacije, vrsta avtoritete in vprašanje odgovornosti. Nadalje sem raziskovala kako učitelji gledajo na vpliv dejavnikov odraščanja in kakšen pristop imajo do učencev z učnimi težavami. Zanimalo me je predvsem to, kaj je po njihovem mnenju razlog za učne težave učencev in kako se ukvarjajo z učenci z učnimi težavami.

Ugotovila sem, da učitelji večinoma uporabljajo ukazovalni pristop pri poučevanju. Predvsem je ukazovalni pristop nekakšno pravilo na začetku leta. Nato pa dodajajo tudi elemente dogovornega pristopa. Predlagam, da se začne dogovorni pristop uporabljati bolj dosledno in da se učitelji o uporabi dogovornega pristopa bolj podučijo.

Učitelji so mnenja, da ima družina med dejavniki odraščanja največji vpliv na učence. Ne samo na razredni stopnji poučevanja, ampak tudi na predmetni stopnji. V družini je

najpomembneje koliko se starši ukvarjajo z otroki in kakšen odnos imajo z njimi. Poudarili so tudi vpliv vrstnikov, ki se pojavi predvsem v puberteti.

Učitelji so za glavni vzrok učnih težav navedli nižje umske sposobnosti, lenobo in pomanjkanje motivacije, kar pomeni, da se ne zavedajo celostnega vpliva različnih dejavnikov, ki vplivajo na učenca in njegov (ne)uspeh. Učne težave tako pripisujejo izključno njemu samemu, v resnici pa je večina vzrokov za učni neuspeh okrog njega. Na učne težave je potrebno gledati celostno in k učencu pristopiti kot spoštljiv in odgovoren zaveznik ter z njim soustvarjati rešitve.

Spremeniti je potrebno pristop učiteljev do učencev z učnimi težavami, več vključevati starše in narediti pomembne spremembe tudi v šolskem sistemu in družbi. Šolski sistem bi moral biti naravnani k spodbujanju in odkrivanju posameznikovih potencialov, ne pa da ustvarja neenakosti in selekcijo med učenci. Zavedati se je treba, da ima čisto vsak učenec določene sposobnosti, da je vsak drugačen in prav je tako. Družba pa bi morala postati strpnejša in bolj sprejemljiva do drugačnih.